

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2024. április 30.
(OR. en)

Intézményközi referenciaszám:
2024/0101(NLE)

9493/24
ADD 1

AELE 32
MI 467
AND 5
SM 5

JAVASLAT

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2024. április 26.
Címzett:	Thérèse BLANCHET, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2024) 189 final - Annex
Tárgy:	MELLÉKLET a következőhöz: Javaslat A TANÁCS HATÁROZATA az Európai Unió és az Andorrai Hercegség, illetve az Európai Unió és San Marino Köztársaság közötti társulás létrehozásáról szóló megállapodásnak az Európai Unió nevében történő megkötéséről

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a következő dokumentumot: COM(2024) 189 final -
Annex (Part 1/14).

Melléklet: COM(2024) 189 final - Annex (Part 1/14)

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2024.4.26.
COM(2024) 189 final

ANNEX – PART 1/14

MELLÉKLET

a következőhöz:

Javaslat A TANÁCS HATÁROZATA

**az Európai Unió és az Andorrai Hercegség, illetve az Európai Unió és San Marino
Köztársaság közötti társulás létrehozásáról szóló megállapodásnak az Európai Unió
nevében történő megkötéséről**

MEGÁLLAPODÁS AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS AZ ANDORRAI HERCEGSÉG, ILLETVE AZ
EURÓPAI UNIÓ ÉS SAN MARINO KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTTI TÁRSULÁS
LÉTREHOZÁSÁRÓL

PREAMBULUM

AZ EURÓPAI UNIÓ, a továbbiakban: az EU,

egyrésről,

valamint

AZ ANDORRAI HERCEGSÉG, a továbbiakban: Andorra,

valamint

SAN MARINO KÖZTÁRSASÁG, a továbbiakban: San Marino,

másrésről,

EMLÉKEZTETVE az EU és az egyes Társult Államok között – többek között megállapodások formájában – fennálló szoros történelmi, földrajzi, kulturális, politikai és gazdasági kapcsolatokra, valamint az egyes Társult Államok és egy vagy több uniós tagállam közötti, a fizikai közelségből adódó sajátos kapcsolatokra;

MIVEL az EU és Andorra között fokozatosan kialakultak a kapcsolatok, többek között az Európai Gazdasági Közösség és Andorra között levélváltás formájában létrejött 1990. június 28-i megállapodást¹, az Európai Közösség és Andorra közötti 2004. november 15-i együttműködési megállapodást², az EU és Andorra közötti 2011. június 30-i monetáris megállapodást³, valamint az Európai Közösség és Andorra közötti, a megtakarításokból származó kamatjövedelem adóztatásáról szóló, 2004. november 15-i 2003/48/EK tanácsi irányelvben meghatározott szabályokkal egyenértékű rendelkezések megállapításáról szóló megállapodás és az ahhoz kapcsolódó szándéknyilatkozat aláírásáról szóló, 2004. november 15-i megállapodást⁴ és annak 2016. február 12-i módosító jegyzőkönyvét⁵ követően;

MIVEL az EU és San Marino között fokozatosan kialakultak a kapcsolatok, többek között az Európai Gazdasági Közösség és a San Marino Köztársaság közötti együttműködésről és vámunióról szóló, 1991. december 16-i megállapodást⁶, az EU és San Marino közötti 2012. március 27-i monetáris megállapodást⁷, valamint az Európai Közösség és San Marino Köztársaság közötti, a megtakarításokból származó kamatjövedelem adóztatásáról szóló 2003/48/EK tanácsi irányelvben meghatározott szabályokkal egyenértékű rendelkezések megállapításáról szóló megállapodás és az ahhoz kapcsolódó szándéknyilatkozat aláírásáról szóló, 2004. december 7-i megállapodást⁸ és annak 2015. december 8-i módosító jegyzőkönyvét⁹ követően;

¹ HL L 374., 1990.12.31., 16. o.

² HL L 135., 2005.5.28., 14. o.

³ HL C 369., 2011.12.17., 1. o.

⁴ HL C 359., 2004.12.4., 33. o.

⁵ HL L 268., 2016.10.1., 40. o.

⁶ HL C 302., 1991.11.22., 12. o.

⁷ HL C 121., 2012.4.26., 5. o.

⁸ HL L 381., 2004.12.28., 33. o.

⁹ HL C 346., 2015.12.31., 3. o.

MIVEL a Társult Államok évszázadok óta szoros kapcsolatokat ápolnak szomszédos országaikkal, amelyek jelenleg uniós tagállamok, és mivel területeiket az EU területe veszi körül;

AZZAL AZ ELHATÁROZÁSSAL, hogy társulást hozzanak létre az EU és a Társult Államok közös értékein, nevezetesen az emberi méltóság, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság és az emberi jogok – beleértve a kisebbségben élők jogait is – tiszteletben tartásán alapuló kapcsolataik elmélyítése, diverzifikálása és fenntartása érdekében, amelyek e megállapodás lényeges részét képezik;

ELKÖTELEZETTEN az iránt, hogy előmozdítsák ezeket a közös értékeket a pluralizmus, a megkülönböztetésmentesség, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és férfiak közötti egyenlőség által jellemzett társadalomban;

HANGSÚLYOZVA, hogy az EU készen áll arra, hogy különleges kapcsolatot alakítson ki a szomszédos országokkal a jólét és a jószomszédság térségének létrehozása céljából, amelyet kölcsönös jogok és kötelezettségek és a közös fellépés lehetősége, valamint együttműködésen alapuló, szoros és békés kapcsolatok jellemeznek;

TÖREKEDVE az EU és a Társult Államok közötti kapcsolatok átfogó és koherens keretének létrehozására, figyelembe véve az egyes Társult Államok sajátos helyzetét, az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 8. cikkéről szóló 3. nyilatkozatban foglaltak szerint;

AZZAL A SZÁNDÉKKAL, hogy biztosítsák a Társult Államok gazdasági integrációját és részvételét az EU belső piacán, beleértve különösen annak négy oszthatatlan szabadságát – nevezetesen az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását – közös szabályok és egyenlő versenyfeltételek alapján, figyelembe véve az egyes Társult Államok sajátos helyzetét és megőrizve függetlenségüket és intézményeik függetlenségét;

AZZAL AZ ELHATÁROZÁSSAL, hogy a társulás révén javítsák a gazdasági és üzleti lehetőségeket a Társult Felek magánszemélyei és vállalkozásai számára;

AZZAL A SZÁNDÉKKAL, hogy a társulás végrehajtása révén biztosítsák a belső piac egységességét, a jogbiztonságot, e megállapodás egységes értelmezését és alkalmazását, valamint az egyenlő bánásmódot – többek között – a társulás hatálya alá tartozó és működő gazdasági szereplők és a polgárok számára;

FELISMERVE, hogy e megállapodás megfelelő működésének és az uniós jog teljes körű tiszteletben tartásának biztosítása érdekében megfelelő intézményi keretet kell létrehozni, amely magában foglalja különösen a Társult Felek közötti párbeszédre szolgáló fórum felállítását, a felügyelettel és vitarendezéssel kapcsolatos eljárásokat, valamint az Európai Unió Bíróságának kizárólagos joghatóságát e megállapodás egységes értelmezésének és alkalmazásának biztosítása érdekében;

TÖREKEDVE arra, hogy hozzájáruljanak az Európai Parlament tagjai és a Társult Államok parlamentjeinek tagjai közötti, valamint az EU és a Társult Államok szociális és gazdasági partnerei közötti együttműködés fokozásához;

TUDOMÁSUL VÉVE az EU és a Társult Államok azon törekvését, hogy társulásukat az egészségügyi ellátás, a biztonság és a fogyasztóvédelem magas szintjére alapozzák;

AZZAL A SZÁNDÉKKAL, hogy óvják, védjék és javítsák a környezet minőségét, biztosítsák a természeti erőforrások körültekintő és észszerű kiaknázását, különösen a fenntartható fejlődés elve, valamint az elővigyázatosság és a megelőzés elve alapján, valamint előmozdítsák az emberek és állatok jólétét;

TUDATÁBAN a fenntartható fejlődés és annak gazdasági, környezeti és társadalmi dimenziói fontosságának, és AZZAL AZ ÓHAJJAL, hogy előmozdítsák az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendjének és fenntartható fejlődési céljainak elérését, és hozzájáruljanak ahhoz;

ÚJÓLAG MEGERŐSÍTVE elkötelezettségüket az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény, valamint az Európa Tanács és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet célkitűzései és elvei iránt;

TUDOMÁSUL VÉVE, hogy a társulás létrehozása erősíti az Unió és az egyes Társult Államok közötti kétoldalú kapcsolatokat, és ezáltal ösztönzi a Társult Feleket arra, hogy a közös érdekű kétoldalú, regionális és nemzetközi kérdésekben egyre inkább közelítsék egymáshoz álláspontjaikat;

AKIK kicserélve jó és kellő alakban talált meghatalmazásaikat, a következőkben állapodtak meg:

I. RÉSZ

CÉLOK, ÉRTÉKEK ÉS ALAPELVEK

1. CIKK

Célok

1. Ez a megállapodás társulást hoz létre az EU és Andorra, illetve az EU és San Marino között (a továbbiakban: a társulás).
2. A társulás céljai a következők:
 - (a) a Társult Államok részvételének biztosítása a belső piacon, amely magában foglalja a személyek, áruk, szolgáltatások és tőke szabad mozgását, valamint az egyes Társult Államok és az EU közötti egyenlő versenyfeltételek biztosítása e megállapodással összhangban, továbbá a Társult Államok részvételének biztosítása a kapcsolódó horizontális és kísérő politikákban, figyelembe véve az egyes Társult Államok sajátos helyzetét; valamint
 - (b) megfelelő keret létrehozása az EU és az egyes Társult Államok közötti párbeszéd és együttműködés fejlesztése és előmozdítása érdekében más közös érdekű területeken.

2. CIKK

Fogalommeghatározások

E megállapodás alkalmazásában:

- (a) „Társult Államok”: Andorra, illetve San Marino;
- (b) „Szerződő Felek”: az EU, Andorra és San Marino;
- (c) „Társult Felek”: egyrésről az EU mint az egyik Társult Fél, másrésről pedig Andorravagy San Marino mint a másik Társult Fél;
- (d) „megállapodás”: a keretmegállapodás, a keretjegyzőkönyvek, a társult állami jegyzőkönyvek és a mellékletek;
- (e) „keretmegállapodás”: a megállapodás a jegyzőkönyvek és a mellékletek nélkül;
- (f) „társult állami jegyzőkönyvek”: az egyes Társult Államok esetében elfogadott jegyzőkönyvek és azok vonatkozó mellékletei, amelyek megállapítják az EU belső piacára vonatkozó vívmányok átvételéhez kapcsolódó célkitűzések és elemek megvalósításának különleges feltételeit;
- (g) „keretjegyzőkönyvek”: a három Szerződő Fél közös jegyzőkönyvei;
- (h) „a társult állami jegyzőkönyvek mellékletei”: az e megállapodás hatálya alá tartozó uniós jogi aktusokat tartalmazó szövegek, bármilyen kiigazítással;

- (i) „az Európai Unió Bírósága” (a továbbiakban: EUB): az Európai Unió Bírósága és az Európai Unió Törvényszéke.

3. CIKK

Értékek

Ez a megállapodás az EU és a Társult Államok közös értékein alapul, melyek a következők: emberi méltóság, szabadság, demokrácia, egyenlőség, jogállamiság és emberi jogok, köztük a kisebbségekhez tartozó személyek jogai. A pluralizmus, a megkülönböztetésmentesség, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és férfiak közötti egyenlőség által jellemzett társadalomban ezek az értékek e megállapodás alapvető részét képezik.

4. CIKK

Alapelvek

A keretmegállapodás 1. cikkében meghatározott célok elérése érdekében a Társult Felek minden megfelelő általános vagy különös intézkedést megtesznek az e megállapodásból fakadó kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében, a következő alapelveknek megfelelően:

- (a) az EU belső piacának egységes szabályokon alapuló, megfelelő működése és egységessége;

- (b) jogbiztonság, valamint a gazdasági szereplőkkel és magánszemélyekkel szembeni egyenlő bánásmód;
- (c) az egyes Társult Államok sajátos helyzetének figyelembevétele.

5. CIKK

A megkülönböztetésmentesség elve

E megállapodás alkalmazási körében és az abban foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő bármely megkülönböztetés.

II. RÉSZ

AZ ÁRUK, A SZEMÉLYEK, A SZOLGÁLTATÁSOK ÉS A TŐKE SZABAD MOZGÁSA

1. FEJEZET

AZ ÁRUK SZABAD MOZGÁSA

6. CIKK

Az áruk szabad mozgása

Az áruk szabad mozgása a Társult Felek között az ebben a megállapodásban foglalt rendelkezéseknek megfelelően valósul meg.

7. CIKK

A vámok tilalma

A Társult Felek között tilos bármilyen behozatali vagy kiviteli vám és azzal azonos hatású díj kivetése. Ezt a tilalmat a fiskális vámokra is alkalmazni kell.

8. CIKK

A mennyiségi korlátozások tilalma

A Társult Felek között tilos a behozatalra és kivitelre vonatkozó mennyiségi korlátozások, valamint azokkal azonos hatású intézkedések alkalmazása.

9. CIKK

Behozatali, kiviteli vagy továbbítási tilalmak vagy korlátozások

1. E megállapodás nem zárja ki a behozatalra, a kivitelre vagy a tranzitárukra vonatkozó olyan tilalmakat vagy korlátozásokat, amelyeket a közérkölc, a közrend, a közbiztonság, az emberek, az állatok és növények egészségének és életének védelme, a művészi, történelmi vagy régészeti értéket képviselő nemzeti kincsek védelme vagy az ipari vagy kereskedelmi tulajdon védelme indokol. Ezek a tilalmak és korlátozások azonban nem lehetnek önkényes megkülönböztetés vagy a Társult Felek közötti kereskedelem rejtett korlátozásának eszközei.
2. Előnyben kell részesíteni azokat az intézkedéseket, amelyek a legkevésbé befolyásolják az áruk Társult Felek közötti szabad mozgását. Az ilyen intézkedések időtartamát az (1) bekezdésben meghatározott célok eléréséhez feltétlenül szükséges mértékre kell korlátozni.

10. CIKK

Belső adók

A Társult Felek sem közvetlenül, sem közvetve nem vetnek ki a másik Társult Fél termékeire a hasonló jellegű hazai termékre közvetlenül vagy közvetve kivetett adónál magasabb belső adót. A Társult Felek továbbá nem vetnek ki a másik Társult Fél termékeire olyan jellegű belső adót, amely más termékek közvetett védelmét szolgálhatja.

11. CIKK

Az uniós közös vámtarifa alkalmazása

A Társult Államok a harmadik országokkal fenntartott kapcsolataikban az uniós közös vámtarifát alkalmazzák a társult állami jegyzőkönyvekben megállapított rendelkezésekkel összhangban.

12. CIKK

Az uniós közös kereskedelempolitika alkalmazása

A Társult Államok a harmadik országokkal fenntartott kapcsolataikban az uniós közös kereskedelempolitikát alkalmazzák, beleértve az uniós piacvédelmi intézkedéseket is, az egyes társult állami jegyzőkönyvek XXV. mellékletében meghatározottak szerint.

13. CIKK

Egyéb szabályok

1. Különös rendelkezéseket és intézkedéseket állapítanak meg a következők:
 - (a) az egyes társult állami jegyzőkönyvek I. melléklete az élelmiszer-biztonsági, valamint az állat- és növényegészségügyi kérdésekre vonatkozóan;
 - (b) az egyes társult állami jegyzőkönyvek II. melléklete a műszaki előírásokra, a szabványokra, a vizsgálatokra és a tanúsításra vonatkozóan;
 - (c) az egyes társult állami jegyzőkönyvek III. melléklete a termékfelelősségre vonatkozóan;
 - (d) az egyes társult állami jegyzőkönyvek IV. melléklete az energiára vonatkozóan;
 - (e) az egyes társult állami jegyzőkönyvek XXIII. melléklete a vámjogszabályokra vonatkozóan;
 - (f) az egyes társult állami jegyzőkönyvek XXIV. melléklete a mezőgazdasági jogszabályokra vonatkozóan; valamint
 - (g) az egyes társult állami jegyzőkönyvek XXV. melléklete azon szempontokra vonatkozóan, amelyek nem a keretmegállapodás 12. cikkének hatálya alá tartoznak.
2. Az (1) bekezdésben említett különös rendelkezéseket és intézkedéseket egyéb előírás hiányában valamennyi termékre alkalmazni kell.

2. FEJEZET

A SZEMÉLYEK, A MUNKAVÁLLALÓK ÉS AZ ÖNÁLLÓ VÁLLALKOZÓK SZABAD MOZGÁSA

14. CIKK

A munkavállalók szabad mozgása

1. A Társult Felek között biztosítani kell a munkavállalók szabad mozgását.
2. A munkavállalók szabad mozgása magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését az uniós tagállamok és az érintett Társult Állam munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében.
3. A közrendi, közbiztonsági vagy népegészségügyi okok alapján indokolt korlátozásokra is figyelemmel, a munkavállalók szabad mozgása jogot biztosít a munkavállalónak arra, hogy:
 - (a) tényleges állásajánlatokra jelentkezzen;
 - (b) munkavállalás céljából az uniós tagállamok és az érintett Társult Állam területén szabadon mozogjon;
 - (c) munkavállalás céljából valamely uniós tagállam vagy érintett Társult Állam területén tartózkodjon az adott tagállam állampolgárainak foglalkoztatására vonatkozó törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseknek megfelelően;

- (d) egy uniós tagállamban vagy érintett Társult Államban történő alkalmazását követően az adott állam területén maradjon.
- 4. E cikk rendelkezései nem vonatkoznak a közszolgálatban történő foglalkoztatásra.
- 5. A munkavállalók szabad mozgására vonatkozó különös rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek és különösen azok V. melléklete tartalmazza.

15. CIKK

A munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális biztonsága

A munkavállalók és az önálló vállalkozók szabad mozgásának biztosítása érdekében a Társult Felek az egyes társult állami jegyzőkönyvek VI. mellékletben előírtaknak megfelelően a szociális biztonság területén különösen az alábbiakat biztosítják a munkavállalók és az önálló vállalkozók, valamint hozzátartozóik számára:

- (a) a különböző országok jogszabályai szerint figyelembe vehető összes időszak összevonása a juttatásokhoz való jog megszerzése és fenntartása, valamint a juttatások összegének kiszámítása céljából;
- (b) a juttatások kifizetése a Társult Felek területén lakó személyek számára.

16. CIKK

Az oklevelek kölcsönös elismerése

A Társult Felek a munkavállalói és az önálló vállalkozói tevékenység megkezdésének és folytatásának megkönnyítése érdekében az egyes társult állami jegyzőkönyvek VII. mellékletében foglaltaknak megfelelően megteszik a szükséges intézkedéseket az oklevelek és a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványok kölcsönös elismerése, valamint a Társult Feleknek a munkavállalói és az önálló vállalkozói tevékenység megkezdéséről és folytatásáról szóló törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek az összehangolása céljából.

3. FEJEZET

A LETELEPEDÉS SZABADSÁGA

17. CIKK

A letelepedés szabadsága

1. E megállapodás rendelkezéseivel összhangban a Társult Felek között biztosítani kell a letelepedés szabadságát.
2. Tilos az uniós tagállamok vagy az érintett Társult Állam állampolgárainak ezen államok valamelyikének területén történő szabad letelepedésére vonatkozó minden korlátozás. Ezt a rendelkezés alkalmazandó a képviseletnek, fióktelepnek, leányvállalatnak egy uniós tagállam vagy az érintett Társult Állam ezen államok valamelyikében letelepedett állampolgára által történő alapítása esetében is.
3. A letelepedés szabadsága magában foglalja a jogot gazdasági tevékenység önálló vállalkozóként történő megkezdésére és folytatására, vállalkozások, így különösen a keretmegállapodás 20. cikkének második bekezdése szerinti társaságok alapítására és irányítására, a letelepedés helye szerinti ország joga által a saját állampolgáiraire előírt feltételek szerint, figyelemmel az 5. fejezet rendelkezéseire is.
4. A letelepedés szabadságára vonatkozó különös rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek VIII–XI. és XXII. melléklete, valamint a 3. keretjegyzőkönyv tartalmazza.

18. CIKK

A közhatalom gyakorlása

E fejezet rendelkezései nem alkalmazandók azokra a tevékenységekre egy adott Társult Fél vonatkozásában, amelyek az adott Társult Fél területén – akár alkalmanként – a közhatalom gyakorlásához kapcsolódnak.

19. CIKK

Különös intézkedések közrendi, közbiztonsági vagy népegészségügyi okokból

E fejezet rendelkezései és az azok alapján hozott intézkedések nem érintik azoknak a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseknek az alkalmazhatóságát, amelyek közrendi, közbiztonsági vagy népegészségügyi okokból különleges bánásmódot írnak elő valamely uniós tagállam vagy az érintett Társult Állam állampolgáira nézve.

20. CIKK

Hatály és a „társaság” fogalommeghatározása

1. A valamely uniós tagállam vagy az érintett Társult Állam jogszabályai alapján létrehozott olyan társaság, amelynek létesítő okirat szerinti székhelye, központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye az adott állam területén van, e fejezet alkalmazása szempontjából ugyanolyan bánásmódban részesül, mint azok a természetes személyek, akik az uniós tagállamok vagy az érintett Társult Állam állampolgárai.

2. „Társaság”: a polgári vagy kereskedelmi jog alapján létrejött társaság, beleértve a szövetkezeteket és a közjog vagy a magánjog hatálya alá tartozó más jogi személyeket, kivéve a nonprofit szervezeteket.

21. CIKK

A társaságok tőkéjében való részesedés

Egy uniós tagállam vagy az érintett Társult Állam – az e megállapodás egyéb rendelkezései alkalmazásának sérelme nélkül – a keretmegállapodás 20. cikkének (2) bekezdésében meghatározott társaságok tőkéjében való részesedést illetően ugyanolyan bánásmódban részesíti a másik állam állampolgárait, mint a saját állampolgárait.

22. CIKK

Az oklevelek kölcsönös elismerése

A keretmegállapodás 16. cikke alkalmazandó az e fejezetben szabályozott területekre.

23. CIKK

Különös rendelkezések

A közlekedés területén a letelepedés szabadságára a 6. fejezet az irányadó.

4. FEJEZET

A SZOLGÁLTATÁSNYÚJTÁS SZABADSÁGA

24. CIKK

A szolgáltatásnyújtás szabadsága

1. A Társult Felek között biztosítani kell a szolgáltatásnyújtás szabadságát e megállapodással összhangban.
2. Tilos a Társult Felek közötti szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozása az érintett Társult Állam vagy egy uniós tagállam azon állampolgárai tekintetében, akik a szolgáltatás igénybe vevőjének államától eltérő államban telepedtek le.
3. „Szolgáltatás”: a rendszerint díjazás ellenében nyújtott szolgáltatás, ha nem tartozik az áruk, a tőke és a személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezések hatálya alá.
4. „Szolgáltatásnak” minősülnek különösen a következők:
 - (a) ipari jellegű tevékenységek;
 - (b) kereskedelmi jellegű tevékenységek;
 - (c) kézműipari tevékenységek;

(d) szabadfoglalkozásuként végzett tevékenységek.

A 3. fejezet rendelkezéseinek sérelme nélkül a szolgáltatást nyújtó személy a szolgáltatásnyújtás érdekében tevékenységét ideiglenesen a szolgáltatásnyújtás helye szerinti államban is folytathatja az ezen állam saját állampolgáira irányadó feltételek szerint.

5. A szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó különös rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek IX–XI. melléklete és a 3. keretjegyzőkönyv tartalmazzák.

25. CIKK

Megkülönböztetésmentesség

Mindaddig, amíg a Társult Felek között nem szűnnek meg a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó korlátozások, a Felek ezeket a korlátozásokat állampolgárság vagy lakóhely alapján történő megkülönböztetés nélkül alkalmazzák a keretmegállapodás 24. cikkének (2) bekezdése értelmében szolgáltatást nyújtó valamennyi személyre.

26. CIKK

Különös rendelkezések

1. A közlekedés területén a szolgáltatásnyújtás szabadságára a 6. fejezet az irányadó.
2. A keretmegállapodás 16., 18., 19. és 20. cikke alkalmazandó az e fejezetben szabályozott területekre.

5. FEJEZET

A TŐKE SZABAD MOZGÁSA

27. CIKK

Tőkemozgás

1. E megállapodás rendelkezéseinek keretei között tilos a Társult Felek közötti tőkemozgásra vonatkozó minden korlátozás.
2. E megállapodás rendelkezéseinek keretei között tilos a Társult Felek közötti fizetési műveletek korlátozása.
3. Az egyes társult állami jegyzőkönyvek XII. melléklete a tőke szabad mozgására és a fizetési műveletekre vonatkozó különös rendelkezéseket tartalmaz.

28. CIKK

A tőke szabad mozgásával összeegyeztethető intézkedések

1. A keretmegállapodás 27. cikke nem érinti az uniós tagállamok és a Társult Államok azon jogát, hogy:
 - (a) alkalmazzák adójoguk azon vonatkozó rendelkezéseit, amelyek különbséget tesznek a lakóhelyük vagy a tőkebefektetésük helye szerint különböző helyzetben lévő adófizetők között;

(b) meghozzák a szükséges intézkedéseket a nemzeti törvények és rendeletek megsértésének megakadályozására, különösen az adózás és a pénzügyi szervezetek prudenciális felügyelete terén, vagy hogy eljárásokat alakítsanak ki a tőkemozgások igazgatási vagy statisztikai célú bejelentésére, illetve hogy a közrend vagy a közbiztonság által indokolt intézkedéseket hozzanak.

2. E fejezet rendelkezései nem érintik a letelepedési jogra vonatkozó és az e megállapodással összeegyeztethető korlátozások alkalmazhatóságát.

3. Az (1) és (2) bekezdésben említett intézkedések és eljárások nem szolgálhatnak a tőke és a fizetési műveletek szabad mozgására vonatkozó önkényes megkülönböztetés vagy rejtett korlátozás eszközéül.

29. CIKK

Korlátozások a fizetési mérleggel kapcsolatos nehézségek esetén

Ha egy uniós tagállam, amelynek fizetőeszköze nem az euro, vagy valamely Társult Állam a fizetési mérlege tekintetében a fizetési mérleg egészének egyensúlyhiányából vagy a rendelkezésére álló deviza típusából adódóan nehézségekkel küzd vagy ilyen nehézségek bekövetkezése komolyan fenyegeti, és ezek a nehézségek alkalmasak különösen az ebben a megállapodásban foglaltak érvényesülésének veszélyeztetésére, az uniós tagállam vagy az érintett Társult Állam védintézkedéseket tehet.

30. CIKK

A tőkemozgásokra vagy fizetési műveletekre vonatkozó védintézkedések

Az EU gazdasági és monetáris uniójának működésében tapasztalt súlyos nehézségek, kivételes körülmények fennállása vagy bekövetkezésének veszélye esetén az EU legfeljebb hat hónapos időtartamra védintézkedéseket fogadhat el vagy tarthat fenn a tőkemozgások, kifizetések vagy átutalások tekintetében, amennyiben ezek az intézkedések feltétlenül szükségesek.

31. CIKK

A védintézkedések végrehajtása

Egyrészt az EU, másrészt az egyes Társult Államok saját belső eljárásaikat alkalmazzák a keretmegállapodás 29. cikkében foglalt rendelkezések végrehajtására.

32. CIKK

A Vegyes Bizottság szerepe védintézkedések esetén

1. A keretmegállapodás 29. cikkében előírt valamennyi intézkedésről haladéktalanul értesíteni kell a keretmegállapodás 76. cikkével létrehozott Vegyes Bizottságot.

2. A keretmegállapodás 29. cikkében előírt valamennyi intézkedésről az értesítést megelőzően és azt követően konzultációkat és információcserét kell folytatni a Vegyes Bizottság keretében.
3. A keretmegállapodás 29. cikkében említett esetekben, ha hirtelen fizetésimérleg-válság lép fel, és az e cikk (2) bekezdésében foglalt eljárás nem alkalmazható, az uniós tagállam és az érintett Társult Fél elővigyázatosságból megteheti a szükséges védintézkedéseket. Ezek az intézkedések csak a lehető legkevésbé zavarhatják e megállapodás működését, és nem haladhatják meg a hirtelen felmerült nehézségek orvoslásához feltétlenül szükséges mértéket.
4. Amennyiben az e cikk (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelő intézkedésekre kerül sor, azokat legkésőbb a hatálybalépésük napjáig be kell jelenteni, majd ezt követően a lehető legrövidebb időn belül meg kell tartani az e cikk (2) bekezdésében említett információcserét és konzultációkat.

6. FEJEZET

KÖZLEKEDÉS

33. CIKK

A 6. fejezet hatálya

1. Ez a megállapodás kiterjed a kombinált közúti, vasúti, belvízi és tengeri szállításra, beleértve az e közlekedési módokhoz kapcsolódó szolgáltatásokat is.
2. E megállapodás közlekedéssel összefüggő célkitűzéseit a keretmegállapodás 34–37. cikkével és az egyes társult állami jegyzőkönyvek XIII. mellékletének rendelkezéseivel összhangban kell megvalósítani.

34. CIKK

A nemzeti szabályok megkülönböztetésmentes alkalmazása

Egy Társult Félnek a kombinált vasúti, közúti, belvízi és tengeri közlekedéssel kapcsolatos olyan rendelkezései, amelyekre az egyes társult állami jegyzőkönyvek XIII. melléklete nem vonatkozik, sem közvetlenül, sem közvetve nem érinthetik hátrányosabban a másik Társult Állam fuvarozóit a szóban forgó Társult Állam belföldi fuvarozóinál.

35. CIKK

A közlekedési ágazatban nyújtott állami támogatás

E megállapodással összeegyeztethetők azok a közlekedési szolgáltatásoknak nyújtott támogatások, amelyek megfelelnek a közlekedés összehangolására irányuló igényeknek, vagy amelyek a közszolgáltatás fogalmában benne rejlő bizonyos kötelezettségek terheinek megtérítését szolgálják.

36. CIKK

A diszkriminatív díjszabás vagy feltételek tilalma

1. A Társult Felek területén zajló közlekedésben nincs helye olyan megkülönböztetésnek, amely abban nyilvánul meg, hogy a fuvarozók azonos áruk azonos viszonylatban történő fuvarozása esetén különböző díjakat és feltételeket állapítanak meg az áru származási országa vagy rendeltetési helye alapján.
2. A Vegyes Bizottság saját kezdeményezésére vagy valamely Társult Fél kérelmére az e cikk hatálya alá tartozó valamennyi megkülönböztetéssel kapcsolatos esetet megvizsgálja, és saját belső szabályainak megfelelően meghozza a szükséges határozatokat.

37. CIKK

A határátlépésért fizetendő díjak

A határátlépéssel összefüggő díjak vagy illetékek, amelyeket a fuvarozó a szállítási díjakon felül számít fel, nem haladhatják meg az észszerű mértéket, a ténylegesen felmerülő költségek figyelembevételével. A Társult Felek törekednek e költségek fokozatos csökkentésére.

III. RÉSZ

A VERSENYRE VONATKOZÓ ÉS EGYÉB KÖZÖS SZABÁLYOK

1. FEJEZET

A VÁLLALKOZÁSOKRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK

38. CIKK

Megállapodások, döntések és összehangolt magatartások

1. E megállapodás működésével összeegyeztethetetlenek, ezért tiltottak az alábbiak: minden olyan, vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a Társult Felek közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a Társult Felek területén belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:
 - (a) a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;
 - (b) a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;
 - (c) a piacok vagy a beszerzési források felosztása;

- (d) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;
- (e) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.

2. Az e cikk alapján tiltott megállapodás vagy döntés semmis.

3. Mindazonáltal el lehet tekinteni az (1) bekezdés alkalmazásától az olyan esetekben, amikor

- a vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja;
- a vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja; vagy
- az összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja

hozzájárul a javak előállításának vagy elosztásának továbbfejlesztéséhez, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődéshez, miközben az ebből származó haszon méltányos részét átengedik a fogyasztónak, anélkül, hogy ez

- (a) az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek;
- (b) lehetővé tenné ezeknek a vállalkozásoknak, hogy az érintett termék jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.

39. CIKK

Erőfölénnyel való visszaélés

E megállapodással összeegyeztethetetlen és tilos a Társult Felek területen vagy annak jelentős részén gazdasági erőfölényben lévő egy vagy több vállalkozás részéről az e helyzettel való bármilyen visszaélés, amennyiben az befolyásolhatja a Társult Felek közötti kereskedelmet.

Az erőfölénnyel való visszaélés különösen az alábbiakban nyilvánulhat meg:

- (a) tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése;
- (b) a termelés, az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása a fogyasztók kárára;
- (c) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;
- (d) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.

40. CIKK

Az Európai Bizottság hatásköre

Ha ez valószínűleg érinti az uniós tagállamok közötti kereskedelmet, kizárólag az Európai Bizottság rendelkezik hatáskörrel e fejezet rendelkezéseinek alkalmazására.

41. CIKK

A tiltott gyakorlatok értékelési kritériumai

Az e keretmegállapodás 38. és 39. cikke által tiltott gyakorlatokat az EUMSZ 101. és 102. cikkének alkalmazásából eredő kritériumokkal, valamint az EU-ban hatályos másodlagos joggal összhangban kell értékelni. Ezeket a rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XIV. melléklete tartalmazza.

42. CIKK

Közvállalkozások és különleges vagy kizárólagos jogokkal rendelkező,
illetve általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott vállalkozások

1. A közvállalkozások és az olyan vállalkozások esetében, amelyeknek az uniós tagállamok vagy a Társult Államok különleges vagy kizárólagos jogokat biztosítanak, az utóbbiak nem hozhatnak és nem tarthatnak fenn az e megállapodással, különösen az e cikkben foglalt szabályokkal ellentétes intézkedéseket.

2. Az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott vagy a jövedelemtermelő monopólium jellegű vállalkozások olyan mértékben tartoznak e megállapodás és különösen annak versenyszabályai hatálya alá, amennyiben ezek alkalmazása sem jogilag, sem ténylegesen nem akadályozza a rájuk bízott sajátos feladatok végrehajtását. Ez nem befolyásolhatja a kereskedelem fejlődését olyan mértékben, amely ellentétes a Társult Felek érdekeivel.

43. CIKK

Mezőgazdasági termékek előállítása és kereskedelme

Ezt a fejezetet a mezőgazdasági termékek előállítására és kereskedelmére az EUMSZ 42. cikke alapján elfogadott, az említett Szerződés 101. és 102. cikkének a mezőgazdasági termékek előállítására és kereskedelmére történő alkalmazására vonatkozó jogi aktusokban megállapított korlátokon belül kell alkalmazni.

2. FEJEZET

ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK

44. CIKK

Általános alapelvek

1. Ha e megállapodás másként nem rendelkezik, összeegyeztethetetlen az e megállapodásban foglaltak érvényesülésével a Társult Államok vagy az uniós tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a Társult Felek közötti kereskedelmet.
2. E megállapodással összeegyeztethetőnek minősülnek az alábbiak:
 - (a) a magánszemély fogyasztóknak nyújtott szociális jellegű támogatás, feltéve hogy azt a termék származásán alapuló megkülönböztetés nélkül nyújtják;
 - (b) a természeti csapások vagy más rendkívüli események által okozott károk helyreállítására nyújtott támogatás.
3. Az e megállapodásban foglaltak érvényesülésével esetlegesen összeegyeztethetőnek tekinthetők az alábbiak:
 - (a) az olyan térségek gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatások, ahol rendkívül alacsony az életszínvonal vagy jelentős az alulfoglalkoztatottság;

- (b) a valamely közös európai érdeket szolgáló fontos projekt megvalósításának előmozdítására vagy egy uniós tagállam vagy Társult Állam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére nyújtott támogatás;
- (c) az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, ha az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a Társult Felek közötti kereskedelmi feltételeket bármelyikük érdekeivel ellentétes mértékben;
- (d) a kultúra előmozdítására és az örökség megőrzésére nyújtott támogatás, beleértve a természeti vagy kulturális értékek megőrzését, ha az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a Társult Felek közötti kereskedelmi feltételeket bármelyikük érdekeivel ellentétes mértékben.

45. CIKK

Átláthatóság

A Társult Felek biztosítják az átláthatóságot az e megállapodás hatálya alá tartozó állami támogatások tekintetében. E célból minden Társult Fél biztosítja az alábbi információk közzétételét minden egyes, az uniós vívmányokban meghatározott összeget meghaladó egyedi támogatásról:

- (a) az egyedi támogatási programok vagy a támogatás odaítéléséről szóló határozatok és a végrehajtási szabályok teljes szövege;
- (b) a támogatást nyújtó hatóság megnevezése;
- (c) az egyéni kedvezményezettek megnevezése;

- (d) az egyes kedvezményezettnek odaítélt támogatás formája és összege;
- (e) a támogatás nyújtásának időpontja, a vállalkozás típusa;
- (f) a kedvezményezett székhelye szerinti régió; valamint
- (g) a kedvezményezett fő gazdasági tevékenységének ágazata.

Az Európai Bizottság részletesen meghatározhatja e közzétételi kötelezettségeket.

46. CIKK

Az állami támogatások Bizottság általi felülvizsgálata

1. A Társult Államok az Európai Bizottságot az észrevételei megtételéhez szükséges időben tájékoztatják minden támogatás nyújtására és módosítására irányuló szándékukról. Amennyiben az Európai Bizottság úgy ítéli meg, hogy egy projekt nem egyeztethető össze a belső piaccal, haladéktalanul megindítja a (3) bekezdésben előírt eljárást. Amíg ebben az eljárásban végső határozat nem születik, az érintett Társult Állam a tervezett intézkedéseket nem hajtja végre.

2. Az Európai Bizottság a Társult Államokkal együttműködve folyamatosan felülvizsgálja az ezekben az államokban létező támogatási programokat. A Bizottság javaslatot tesz a tagállamoknak a belső piac fokozatos fejlődése vagy működése által megkövetelt megfelelő intézkedések meghozatalára. E megállapodás hatálybalépésétől számított egy éven belül a Társult Államok elkészítik az e megállapodás hatálybalépése előtt létrehozott támogatási programok átfogó jegyzékét, és az e megállapodás hatálybalépésétől számított két éven belül ezeket a támogatási programokat a keretmegállapodás 44. cikkében említett kritériumokhoz igazítják.
3. Ha az Európai Bizottság – azt követően, hogy felhívta az érintett Feleket észrevételeik megtételére – megállapítja, hogy egy Társult Állam által vagy állami forrásból nyújtott támogatás nem egyeztethető össze a belső piaccal, vagy hogy az ilyen támogatást visszaélészerűen használják fel, úgy határoz, hogy a Társult Állam köteles a Bizottság által kitűzött határidőn belül a támogatást megszüntetni vagy módosítani.
4. Ha a Társult Állam a megállapított határidőn belül nem tesz eleget a határozatnak, a Bizottság közvetlenül az EUB-hez fordulhat.

47. CIKK

Az állami támogatásokra vonatkozó szabályok értelmezése és alkalmazása

1. A 81. cikktől eltérve a Társult Felek vállalják, hogy a keretmegállapodás 44., 45. és 46. cikkét az EUMSZ 106., 107., 108. és 93. cikkében megállapított szabályok alkalmazására vonatkozó kritériumokkal, valamint az EU-ban hatályos másodlagos joggal összhangban alkalmazzák és értelmezik.

2. Az (1) bekezdésben említett rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XV. melléklete tartalmazza.

3. Az (1) bekezdés sérelme nélkül a Vegyes Bizottság határozatokat fogadhat el az egyes társult állami jegyzőkönyvek XV. mellékletének módosításáról.

48. CIKK

Mezőgazdasági termékek előállítása és kereskedelme

Az állami támogatásokra vonatkozó szabályok nem alkalmazandók az EUMSZ I. mellékletében felsorolt mezőgazdasági termékek előállítására és kereskedelmére.

3. FEJEZET

EGYÉB KÖZÖS SZABÁLYOK

49. CIKK

Közbeszerzés és szellemi, ipari és kereskedelmi tulajdonjogok

1. Az egyes társult állami jegyzőkönyvek XVI. melléklete a közbeszerzésre alkalmazandó különös rendelkezéseket és intézkedéseket tartalmaz. Eltérő rendelkezés hiányában ezeket a rendelkezéseket és intézkedéseket az említett mellékletben szereplő valamennyi árura és szolgáltatásra alkalmazni kell.
2. Az egyes társult állami jegyzőkönyvek XVII. melléklete a szellemi, ipari és kereskedelmi tulajdonra alkalmazandó különös rendelkezéseket és intézkedéseket tartalmaz. Eltérő rendelkezés hiányában ezeket a rendelkezéseket és intézkedéseket minden árura és szolgáltatásra alkalmazni kell.

IV. RÉSZ

A NÉGY SZABADSÁGRA VONATKOZÓ HORIZONTÁLIS RENDELKEZÉSEK

1. FEJEZET

SZOCIÁLPOLITIKA

50. CIKK

A munkafeltételek javítása

A Társult Felek egyetértenek abban, hogy tenni kell a munkavállalók élet- és munkakörülményeinek javítása érdekében.

51. CIKK

A munkavállalók egészsége és biztonsága

1. A munkavállalók egészségének és biztonságának védelme érdekében a Társult Felek különös figyelmet fordítanak a munkakörnyezet javításának ösztönzésére. E célból fokozatosan alkalmazandó minimumkövetelményeket vezetnek be, figyelembe véve a Társult Felek országaiban alkalmazandó feltételeket és műszaki szabályokat. Az említett minimumkövetelmények nem akadályozzák a Társult Feleket abban, hogy a munkakörülmények védelmében e megállapodással összeegyeztethető szigorúbb rendelkezéseket vezessenek be vagy tartsanak érvényben.

2. Az (1) bekezdésben említett minimumkövetelményeket megállapító rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XVIII. melléklete tartalmazza.

52. CIKK

Munkajog

A Társult Felek a munkajog területén bevezetik az e megállapodásban foglaltak érvényesüléséhez szükséges intézkedéseket. Ezeket az intézkedéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XVIII. melléklete tartalmazza.

53. CIKK

Egyenlő munkáért egyenlő díjazás a nők és a férfiak számára

1. Minden Társult Fél biztosítja és továbbra is megköveteli annak az elvnek az alkalmazását, hogy a férfiak és a nők egyenlő munkáért egyenlő díjazást kapjanak.

E cikk alkalmazásában „díjazás”: a rendes alap- vagy minimálbér, illetve illetmény, valamint minden egyéb olyan juttatás, amelyet a munkavállaló a munkáltatójától közvetlenül vagy közvetve, készpénzben vagy természetben a munkaviszonyára tekintettel kap.

A nemen alapuló megkülönböztetés nélküli egyenlő díjazás azt jelenti, hogy:

(a) teljesítménybér esetén az azonos munkáért járó díjazást azonos mértékegység alapján állapítják meg;

(b) időbér esetén azonos munkakörben azonos díjazás jár.

2. Az (1) bekezdés rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló különös rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XVIII. melléklete tartalmazza.

54. CIKK

Férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód

A Társult Felek az egyes társult állami jegyzőkönyvek XVIII. melléklete rendelkezéseinek végrehajtásával támogatják a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartását.

55. CIKK

Szociális párbeszéd

A Társult Felek törekednek a szociális partnerek közötti párbeszéd – európai szinten is történő – előmozdítására.

2. FEJEZET

FOGYASZTÓVÉDELEM

56. CIKK

Fogyasztóvédelem

A fogyasztóvédelemre vonatkozó rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XIX. melléklete tartalmazza.

3. FEJEZET

KÖRNYEZET- ÉS ÉGHAJLAT-POLITIKA

57. CIKK

A környezet- és éghajlat-politikával kapcsolatos célkitűzések

1. A Társult Felek környezet- és éghajlat-politikával kapcsolatos tevékenysége hozzájárul a következő célkitűzések eléréséhez:

- (a) a környezet minőségének megőrzése, védelme és javítása;
- (b) az emberi egészség védelme;
- (c) a természeti erőforrások körültekintő és észszerű kiaknázása; valamint
- (d) az éghajlatváltozás elleni küzdelmet célzó intézkedések előmozdítása.

2. A Társult Felek környezet- és éghajlat-politikával kapcsolatos tevékenysége a megelőzés elvén, a környezeti károk elsődlegesen a forrásuknál történő elhárításának elvén, valamint a „szennyező fizet” elven alapul. A környezetvédelmi követelmények és az éghajlatváltozás elleni fellépések a Társult Felek egyéb politikáinak részét képezik.

58. CIKK

Védintézkedések

A keretmegállapodás 57. cikkében foglaltak alapján érvényes védintézkedésekről szóló különös rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XX. melléklete tartalmazza.

59. CIKK

Szigorúbb nemzeti intézkedések

A keretmegállapodás 58. cikkében említett védintézkedések nem akadályozzák a Társult Feleket abban, hogy az e megállapodással összeegyeztethető szigorúbb védintézkedéseket tartsanak érvényben vagy vezessenek be.

4. FEJEZET

STATISZTIKÁK

60. CIKK

A statisztika terén folytatott együttműködés

1. A Társult Felek gondoskodnak a Társult Államok valamennyi fontos gazdasági, szociális és környezeti vonatkozását leíró és megfigyelő, koherens és egymással összehasonlítható statisztikák elkészítéséről és terjesztéséről.
2. E célból a Társult Felek egységes módszereket, meghatározásokat és osztályozási rendszereket, továbbá a statisztikai munka megszervezésére közös programokat és eljárásokat alakítanak ki és alkalmaznak a közigazgatás megfelelő szintjein, figyelemmel a statisztikai adatok bizalmas kezelésére.
3. A statisztikákra vonatkozó különös rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XXI. melléklete tartalmazza.
4. A statisztika területén kialakítandó együttműködés megszervezéséről szóló különös rendelkezéseket az 5. keretjegyzőkönyv tartalmazza.

5. FEJEZET

TÁRSASÁGI JOG

61. CIKK

Társasági jog

A társasági jogra vonatkozó különös rendelkezéseket az egyes társult állami jegyzőkönyvek XXII. melléklete tartalmazza.

V. RÉSZ

EGYÜTTMŰKÖDÉS

62. CIKK

Csalás elleni együttműködés

1. A Társult Felek vállalják, hogy hatékonyan felveszik a küzdelmet a csalás, a korrupció, a csempészet és az EU pénzügyi érdekeit sértő bármely más jogellenes tevékenység ellen.

E célból egyrésről a Társult Államok hatáskörrel rendelkező hatóságai, másrésről az Európai Bizottság és az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) szorosan együttműködnek, rendszeresen konzultálnak egymással, és saját megbízatásuk keretében segítik egymást. A Társult Államok hatáskörrel rendelkező hatóságai és az OLAF igazgatási megállapodásokat köthetnek együttműködésük érdekében.

Ezeket a megállapodásokat azt megelőzően kell megkötöni, hogy valamely Társult Állam az EU által finanszírozott programokban való részvételével kapcsolatban uniós finanszírozásban részesülhetne.

A Társult Államok együttműködnek az EU-val a csalás elleni küzdelemben, és kötelezettséget vállalnak arra, hogy politikáikat és jogszabályaikat fokozatosan összehangolják az EU csalás elleni rendelkezéseivel, anélkül azonban, hogy azok harmonizálására köteleznék őket. E rendelkezéseket a társult állami jegyzőkönyvek tartalmazzák.

2. A Társult Felek bizonyítékokat, elemzéseket vagy más típusú információkat – többek között személyes adatokat – cserélhetnek egymással a csalás, a korrupció, a csempészet és a pénzügyi érdekeiket sértő bármely más jogellenes tevékenység megelőzése, felderítése, kivizsgálása, bünvádi eljárás alá vonása, valamint közigazgatási és büntetőjogi úton történő szankcionálása céljából.

Az e cikk értelmében – bármely formában – továbbított vagy megszerzett információk és bizonyítékok szakmai titoktartási kötelezettség hatálya alá tartoznak, és az azokat átvevő Társult Fél nemzeti jogszabályaiban meghatározott, hasonló információkra – beleértve a személyes adatokat is – vonatkozó védelemben, valamint az uniós intézményekre alkalmazható megfelelő intézkedésekben megszabott védelemben részesülnek.

Az ilyen információk és bizonyítékok kizárólag azoknak az uniós intézményeknek vagy a Társult Államok hatóságainál dolgozó személyeknek adhatók át, akiknek feladatkörükből adódóan ismerniük kell azokat, és nem használhatók fel az e cikk hatálya alá tartozó céloktól eltérő célokra.

3. Az OLAF helyszíni ellenőrzéseket és vizsgálatokat végezhet az érintett Társult Állam területén letelepedett gazdasági szereplőknél, ha az adott Társult Állam az EU által finanszírozott programok keretében uniós pénzeszközökben részesül, ha az Európai Bizottság az OLAF-ot bízta meg az említett programok keretében a költségvetés végrehajtásával kapcsolatos feladatokkal, vagy ha a Társult Államban végrehajtott csalárd tevékenységek az uniós vámok vagy más, a Vegyes Bizottság határozatában meghatározott saját források rovására történnek. Az érintett Társult Állam hatáskörrel rendelkező hatóságai e tekintetben az (1) bekezdésben említett szoros együttműködés keretében segítik az OLAF-ot.

Hatáskörének keretein belül és a Társult Állam illetékes hatóságaihoz intézett, kellően indokolt kérelem alapján az OLAF az e bekezdés első pontjában meghatározottaktól eltérő esetekben is végezhet helyszíni ellenőrzéseket és vizsgálatokat az adott Társult Állam területén letelepedett gazdasági szereplőknél, feltéve, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóság nem ellenzi a kérelmet.

63. CIKK

Együttműködés egyéb területeken

1. A Társult Felek elismerik a jó adóügyi kormányzás alapelveit – ideértve az átláthatósággal és az információcserével kapcsolatos, meglévő nemzetközi előírásokat, a méltányos adóztatás elvét, valamint az adóalap-erózió és nyereségátcsoportosítás elleni küzdelemre irányuló minimális előírásokat –, és vállalják ezen elvek érvényesítését. A Társult Felek előmozdítják a jó adóügyi kormányzást, javítják a nemzetközi adóügyi együttműködést, és elősegítik az adóbevételek védelmét.
2. A Társult Felek vállalják, hogy az e megállapodás hatálybalépésétől számított négy éven belül módosítják a társult állami jegyzőkönyvet annak érdekében, hogy az tartalmazza az összes adókövetelés behajtására irányuló kölcsönös segítségnyújtásra vonatkozó rendelkezéseket.

VI. RÉSZ

EGYÜTTMŰKÖDÉS A NÉGY ALAPSZABADSÁGON KÍVÜL

64. CIKK

Az együttműködés területei

A Társult Felek megerősíthetik és kiszélesíthetik az uniós tevékenységek keretében az alábbi területeken folytatott együttműködésüket:

- kutatás és technológiafejlesztés,
- információs szolgáltatások,
- környezetvédelem,
- az éghajlat-politika,
- oktatás, képzés és ifjúságügy,
- szociálpolitika,
- fogyasztóvédelem,

- kis- és középvállalkozások,
- turizmus,
- audiovizuális politika,
- polgári védelem,
- igazságügyi együttműködés polgári ügyekben,
- kultúra,
- kommunikáció,
- transzeurópai hálózatok,
- regionális politika, valamint
- népegészségügy,

amennyiben ezeket a kérdéseket nem szabályozzák e megállapodás más részeinek rendelkezései.

65. CIKK

Párbeszéd és konzultáció

1. A Társult Felek minden megfelelő módon, különösen a VII. részben előírt eljárásoknak megfelelően elmélyíthetik párbeszédüket, amelynek célja azoknak a területeknek és tevékenységeknek a feltérképezése, ahol a szorosabb együttműködés hozzájárulhat a keretmegállapodás 64. cikkében említett területeken kitűzött közös célok eléréséhez.
2. A Társult Felek különösen információcserét folytathatnak, és valamelyikük kérésére konzultációt tarthatnak a Vegyes Bizottság keretében a keretmegállapodás 64. cikkében említett területeken végrehajtandó keretprogramok, egyedi programok, fellépések és projektek létrehozására vagy módosítására vonatkozó tervekről és javaslatokról.
3. A VII. részben foglaltak értelemszerűen alkalmazandók erre a részre, amennyiben ez a rész vagy a társult állami jegyzőkönyvek ezt kifejezetten előírják.

66. CIKK

Együttműködési formák

A keretmegállapodás 64. cikkében előírt együttműködés valamelyik alábbi formában valósulhat meg:

- (a) a Társult Államok részvétele az EU keretprogramjaiban, egyedi programjaiban, projektjeiben és egyéb fellépéseiben;

- (b) közös tevékenységek meghatározása egyes területeken; idetartozik a tevékenységek egyeztetése vagy összevonása, a korábban is folytatott tevékenységek egyesítése, valamint közös ad hoc tevékenységek meghatározása;
- (c) információk hivatalos és informális cseréje vagy biztosítása;
- (d) egyes tevékenységek előmozdítására irányuló közös erőfeszítések a Társult Felek teljes területén;
- (e) adott esetben párhuzamos jogalkotás azonos vagy hasonló tartalommal;
- (f) nemzetközi szervezeteken keresztül vagy azok keretében megvalósuló erőfeszítések és tevékenységek, valamint a harmadik országokkal való együttműködés összehangolása, amennyiben ez kölcsönös érdekeket szolgál.

67. CIKK

A Társult Államok uniós programokban való részvétele

Ha az együttműködés abban a formában valósul meg, hogy a Társult Államok részt vesznek az EU valamely keretprogramjában, egyedi programjában, projektjében vagy egyéb fellépéseiben, akkor az alábbi elveket kell alkalmazni:

- (a) a Társult Államok hozzáférnek a program egészéhez vagy annak bizonyos részeihez;
- (b) azokban a bizottságokban, amelyek a Bizottságot segítik az olyan uniós tevékenységek végrehajtásában vagy kidolgozásában, amelyekhez a Társult Államok a részvételük folytán anyagilag hozzájárulnak, a Társult Államok jogállása teljes mértékben megfelel az ilyen hozzájárulásnak;

- (c) az EU-nak az uniós általános költségvetést nem érintő azon határozatai, amelyek közvetlenül vagy közvetve kihatnak egy olyan keretprogramra, egyedi programra, projektre vagy egyéb fellépésre, amelyben a Társult Államok egy, az ebben a megállapodásban foglaltak alapján hozott határozatnak megfelelően részt vesznek, a keretmegállapodás 65. cikke (3) bekezdésében foglalt rendelkezések hatálya alá esnek; az adott intézkedésben való további részvétel feltételeit a Vegyes Bizottság a keretmegállapodás 72. cikkének megfelelően felülvizsgálhatja;
- (d) a projektek szintjén az EU programjaiban vagy egyéb fellépéseiben a Társult Államok intézményei, vállalkozásai, szervezetei és állampolgárai ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek, mint az uniós tagállamok intézményei, vállalkozásai, szervezetei és állampolgárai; ez alkalmazandó értelemszerűen az uniós tagállamok és a Társult Államok közötti cserék résztvevőinek esetében is az adott fellépések keretében;
- (e) a Társult Államok, azok intézményei, vállalkozásai, szervezetei és állampolgárai ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek az eredmények terjesztése, értékelése és kiaknázása vonatkozásában, mint az uniós tagállamok, azok intézményei, vállalkozásai, szervezetei és állampolgárai;
- (f) a Társult Felek vállalják, hogy saját szabályaiknak és rendelkezéseiknek megfelelően a szükséges mértékben elősegítik a programok vagy az egyéb fellépések résztvevőinek mozgását.

A Társult Államok pénzügyi részvétele

1. Amennyiben az ebben a részben foglaltak szerint megvalósuló együttműködés az érintett Társult Állam pénzügyi részvételét is magában foglalja, és a részvétel az alábbi formák egyikét öltheti:

- (a) A Társult Államoknak az uniós intézkedésekben való részvételből eredő hozzájárulását
- a kötelezettségvállalási előirányzatokkal, valamint
 - a kifizetési előirányzatokkal

arányban állapítják meg, amelyek évente az EU általános költségvetésében, az adott intézkedéseknek megfelelő egyes költségvetési tételekben szerepelnek.

A Társult Államok hozzájárulását meghatározó arányossági tényező egyrésről az egyes Társult Államok piaci áron számított bruttó hazai termékei közötti mindenkori arányt tükröző számok, másrésről az uniós tagállamok és az érintett Társult Állam piaci áron számított bruttó hazai termékei összegének az összege. Ezt a tényezőt minden költségvetési évre a legfrissebb statisztikai adatok alapján számítják ki.

A Társult Államok hozzájárulásának összege mind a kötelezettségvállalási előirányzatok, mind a kifizetési előirányzatok esetében hozzáadódik az EU általános költségvetésében az érintett intézkedéseknek megfelelő egyes költségvetési tételekben feltüntetett összegekhez.

A Társult Államok által évente fizetendő hozzájárulások összegének megállapítása a kifizetési előirányzatok alapján történik.

Sem azok a kötelezettségek, amelyeket az EU azt megelőzően vállalt, hogy a Társult Államok bekapcsolódtak volna a szóban forgó intézkedésekbe e megállapodás alapján, sem pedig az ezekből eredő kifizetések nem kötelezik a Társult Államokat hozzájárulásra.

- (b) A Társult Államoknak az egyes projektekben vagy egyéb intézkedésekben való részvételéből eredő pénzügyi hozzájárulása azon az elven alapul, hogy minden Társult Állam fedezi saját költségeit, és egy megfelelő, a Vegyes Bizottság által megállapított mértékű összeggel hozzájárul az EU általános költségeinek fedezéséhez.
- (c) Az érintett Vegyes Bizottság meghozza a szükséges határozatokat arról, hogy a Társult Államok milyen összeggel járuljanak hozzá az érintett intézkedéshez.

2. Az e cikkben foglaltak végrehajtására vonatkozó részletes rendelkezéseket a keretmegállapodás 72. cikkében előírt jegyzőkönyv tartalmazza.

69. CIKK

A hatóságok közötti információcsere

Amennyiben az együttműködés a hatóságok közötti információcsere formájában valósul meg, akkor a Társult Államok az uniós tagállamokkal megegyezően jogosultak a tájékoztatásra és kötelesek információkat szolgáltatni, a titoktartási kötelezettségek szem előtt tartása mellett, a Vegyes Bizottság által rögzített követelmények betartásával.

70. CIKK

Egyes területeken folytatott együttműködés

Az együttműködési megállapodásokat a társult állami jegyzőkönyvek tartalmazzák.

71. CIKK

Már meglévő együttműködés

Ha valamely társult állami jegyzőkönyv másként nem rendelkezik, a Társult Felek között a keretmegállapodás 64. cikkében meghatározott területeken az e megállapodás hatálybalépésének napjáig létrejött együttműködésre ettől az időponttól kezdve az ebben a részben, valamint az adott társult állami jegyzőkönyvben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni.

72. CIKK

A Vegyes Bizottságok szerepe

A Vegyes Bizottságok a VI. részben foglaltaknak megfelelően hozzák meg a keretmegállapodás 64–71. cikke és az azokon alapuló intézkedések végrehajtásához szükséges határozataikat, amelyek magukban foglalják többek között a keretmegállapodás 68. cikkének végrehajtásáról szóló társult állami jegyzőkönyv rendelkezéseinek kidolgozását, kiegészítését vagy módosítását, valamint a keretmegállapodás 71. cikkének végrehajtása miatt szükséges átmeneti szabályozások elfogadását is.

73. CIKK

Új együttműködési területek

A Társult Felek megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy létrehozzák, erősítsék vagy bővítsék a keretmegállapodás 64. cikkében fel nem sorolt területeken az uniós intézkedések keretében folytatott együttműködést, amennyiben az ilyen együttműködés alkalmasnak tűnik arra, hogy az ebben a megállapodásban rögzített célok megvalósulását elősegítse, vagy amennyiben megítélésük szerint ez az együttműködés egyéb módon kölcsönösen érdekeiket szolgálja. Ezek a lépések magukban foglalhatják a keretmegállapodás 64. cikkének módosítását az ott felsoroltak új területekkel való kiegészítésével.

74. CIKK

Nemzeti intézkedések

Az e megállapodás egyéb részeiben foglalt rendelkezések sérelme nélkül, ennek a résznek a rendelkezései nem zárják ki annak lehetőségét, hogy a Társult Felek bármelyike önállóan készítsen elő, fogadjon el és hajtson végre intézkedéseket.

VII. RÉSZ

INTÉZMÉNYI RENDELKEZÉSEK

1. FEJEZET

A TÁRSULÁS INTÉZMÉNYEI

75. CIKK

Társulási Bizottság

1. Létrejön egy Társulási Bizottság, amely a Szerződő Felek képviselőiből áll. A Társulási Bizottság felhatalmazást kap arra, hogy megvizsgáljon minden olyan, e megállapodás hatálya alá tartozó általános kérdést, amely az EU és a Társult Államok között felmerülhet.
2. A Társulási Bizottság elnöki tisztét az egyes Szerződő Felek felváltva töltik be.
3. A Társulási Bizottság a Szerződő Felek közös megegyezésével elfogadja saját eljárási szabályzatát.
4. A Társulási Bizottság feladatai ellátásához az eljárási szabályzatban meghatározott gyakorisággal, de legalább kétfévente egyszer ülésezik. Ugyancsak összeül valamely Szerződő Fél kezdeményezésére, az eljárási szabályzatának megfelelően.

Vegyes Bizottságok

1. Létrejön két Vegyes Bizottság, amelyek a következőkből állnak:
 - (a) az EU és Andorra mint Társult Felek képviselői (a továbbiakban: EU–Andorra Vegyes Bizottság); valamint
 - (b) az EU és San Marino mint Társult Felek képviselői (a továbbiakban: EU–San Marino Vegyes Bizottság).

E keretmegállapodás alkalmazásában a Vegyes Bizottságra való hivatkozásokat e Vegyes Bizottságok bármelyikére való hivatkozásként kell értelmezni.

2. A Vegyes Bizottságok gondoskodnak az e megállapodásban foglalt rendelkezések hatékony végrehajtásáról és alkalmazásáról.
3. A Társult Felek az egyes Vegyes Bizottságokban véleményt és információkat cserélnek az e megállapodás hatálya alá tartozó kérdésekről. Az egyes Vegyes Bizottságokban folytatott konzultációk során foglalkoznak az e megállapodás hatálya alá tartozó, a Társult Felek egyike által felvetett valamennyi olyan kérdéssel, amely alkalmazási vagy értelmezési nehézséget okoz.
4. E megállapodás célkitűzéseinek elérése és a közös érdekű területeken való együttműködés megvalósítása érdekében az egyes Vegyes Bizottságok meghoznak az e megállapodásban előírt minden határozatot, a Társult Államokra e megállapodás rendelkezéseivel és feltételeivel – beleértve különösen a társult állami jegyzőkönyveket – kiterjesztett uniós belső piac hatékony működésének biztosítása mellett.

5. Az egyes Vegyes Bizottságok határozattal elfogadják saját eljárási szabályzatukat, amelyeknek tartalmilag azonosnak kell lenniük.
6. Az egyes Vegyes Bizottságok elnöki tisztét a Társult Felek felváltva töltik be. A Vegyes Bizottságok titkárságát az EU biztosítja.
7. Feladataik ellátása érdekében az egyes Vegyes Bizottságok rendszeresen, az eljárási szabályzatban meghatározott időközönként, de legalább évente egyszer üléseznek. Ugyancsak összeülnek az elnökük kezdeményezésére vagy valamely Társult Fél kérésére. Ez utóbbi esetben az érintett Vegyes Bizottság legkésőbb két hónappal a kérelem benyújtását követően összeül.
8. Az egyes Vegyes Bizottságok határozhatnak albizottságok vagy munkacsoportok felállításáról, amelyek segítik őket feladataik végrehajtásában. Az egyes Vegyes Bizottságok eljárási szabályzatukban rögzítik az ilyen albizottságok és munkacsoportok módszertanát, összetételét és működésének módját. Feladataikat minden egyes esetben a Vegyes Bizottságok határozzák meg.

77. CIKK

A Vegyes Bizottságok általi döntéshozatal

1. A Vegyes Bizottságok a Társult Felek közös megegyezésével hozzák meg határozataikat. A Társult Felek egyikének kérésére az érintett Vegyes Bizottság véleménycserét tart.

2. A társult állami jegyzőkönyv módosításait az érintett Vegyes Bizottság határozatával fogadják el, kivéve, ha a megfelelő társult állami jegyzőkönyv másként rendelkezik.
3. A társult állami jegyzőkönyv mellékleteit az érintett Vegyes Bizottság határozatával módosítják, a keretmegállapodás 81. cikkével összhangban.
4. A keretmegállapodás 76. cikkével létrehozott két Vegyes Bizottság – amennyiben ez lehetséges és helyénvaló – párhuzamosan és összehangolt javaslatok alapján hozza meg az e cikk (2) bekezdésében említett mellékletek módosítására vonatkozó határozatait. A valamely Vegyes Bizottság által hozott határozatokat azon Társult Államnak is továbbítani kell, amely nem tagja az adott Vegyes Bizottságnak.
5. A Vegyes Bizottság írásbeli eljárás keretében is hozhat határozatot, kivéve, ha valamely Társult Fél kéri, hogy a Vegyes Bizottság ülésén hozzanak határozatot.
6. A Vegyes Bizottság által hozott határozatok kötelezőek a Társult Felekre nézve, amelyek megteszik a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy az említett határozatok hatályba lépjenek jogrendjükben és hatékonyan alkalmazzák azokat.

78. CIKK

Parlamenti együttműködés

1. Létrejön egy Parlamenti Társulási Bizottság. Ez fórumot biztosít az Európai Parlament tagjai és a Társult Államok parlamentjeinek tagjai számára a találkozásra és véleménycserére, valamint a párbeszéd és a viták fórumaként hozzájárul a Társult Felek közötti jobb megértéshez az e megállapodás hatálya alá tartozó területeken.
2. A Parlamenti Társulási Bizottságot egyrészt az Európai Parlament tagjai, másrészt a Társult Államok parlamentjeinek tagjai alkotják. A Parlamenti Társulási Bizottság tagjainak teljes létszámát a 7. keretjegyzőkönyvben foglalt alapokmány állapítja meg.
3. A Parlamenti Társulási Bizottság felváltva ülészik az Európai Unióban és a Társult Államok egyikében, a 7. keretjegyzőkönyv rendelkezéseivel összhangban általa meghatározott időközönként.
4. A Parlamenti Társulási Bizottság a 7. keretjegyzőkönyvben megállapított rendelkezéseknek megfelelően elfogadja eljárási szabályzatát.
5. A Parlamenti Társulási Bizottság elnöki tisztét az Európai Parlament képviselője és az egyik Társult Állam parlamentjének képviselője felváltva tölti be, a 7. keretjegyzőkönyvben és a Parlamenti Társulási Bizottság eljárási szabályzatában megállapított rendelkezésekkel összhangban.

Együttműködés a gazdasági és szociális partnerek között

1. Létrejön a gazdasági és szociális partnerek Társulási Tanácsadó Bizottsága. Ennek célja a Társult Felek különböző gazdasági és szociális célú civil társadalmi szervezetei közötti párbeszéd és együttműködés előmozdítása. Ez a párbeszéd és együttműködés kiterjed az e megállapodás által létrehozott kapcsolatok valamennyi gazdasági és szociális szempontjára.
2. A gazdasági és szociális partnerek Társulási Tanácsadó Bizottsága egyrészt az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) tagjaiból, másrészt a Társult Államok által kijelölt gazdasági és szociális partnerekből áll.
3. A gazdasági és szociális partnerek Társulási Tanácsadó Bizottsága elfogadja eljárási szabályzatát.
4. A gazdasági és szociális partnerek Társulási Tanácsadó Bizottságának elnöki tisztét az EGSZB egy képviselője és a Társult Államok által kijelölt gazdasági és szociális partnerek képviselői töltik be felváltva, az eljárási szabályzatában megállapított rendelkezésekkel összhangban.

2. FEJEZET

KONZULTÁCIÓ AZ EURÓPAI UNIÓ DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

80. CIKK

Uniós jogi aktus kidolgozása

1. Amint az Európai Bizottság az e megállapodás hatálya alá tartozó valamely területen uniós jogi aktust dolgoz ki, tájékoztatja erről a Társult Államokat, és javaslatainak kidolgozása során az uniós tagállamok szakértőivel folytatott konzultációhoz hasonló módon és határidőn belül informálisan konzultál a Társult Államok szakértőivel.
2. Amikor az Európai Bizottság az Európai Unió Tanácsa és az Európai Parlament elé terjeszti javaslatát, továbbítja annak másolatát a Társult Államoknak.
3. A Társult Felek egyikének kérésére előzetes véleménycserére kerül sor a Vegyes Bizottságban vagy bármely más megfelelő – formális vagy informális – módszerrel. A Társult Felek bármelyikük kérésére a szóban forgó jogi aktus elfogadása előtt a fontos kérdésekben újra konzultálnak egymással. A Társult Államok adott esetben tájékoztatják az Európai Bizottságot megfontolásaikról, és jelezhetik sajátos helyzetüket.

4. Amikor az Európai Bizottság az EUMSZ 290. cikke szerinti felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat dolgoz ki az e megállapodáshoz csatolt egy vagy több jegyzőkönyv hatálya alá tartozó jogalkotási aktusok alapján, az Európai Bizottság a lehető legteljesebb mértékben bevonja a Társult Államokat javaslatai kidolgozásába.
5. Amikor az Európai Bizottság az EUMSZ 291. cikke értelmében végrehajtási jogi aktusokat dolgoz ki az e megállapodáshoz csatolt egy vagy több jegyzőkönyv hatálya alá tartozó jogalkotási aktusok alapján, a lehető legteljesebb mértékben bevonja a Társult Államokat a későbbiekben az Európai Bizottságot végrehajtási hatásköreinek gyakorlásában segítő bizottságok elé terjesztendő javaslatai kidolgozásába. Javaslatai kidolgozása során az Európai Bizottság ugyanolyan módon és határidőn belül konzultál a Társult Államok szakértőivel, mint az uniós tagállamok szakértőivel.
6. Azokban az esetekben, amikor az EU Tanácsa a részt vevő bizottság típusa szerinti eljárásnak megfelelően összeül, az Európai Bizottság eljuttatja az EU Tanácsához a Társult Államok szakértőinek véleményeit.
7. A Társult Államok szakértőit be kell vonni a (4) és (5) bekezdés hatálya alá nem tartozó bizottságok munkájába, ha ez e megállapodás megfelelő működésének biztosításához szükséges. E bizottságok és adott esetben más, hasonló jellemzőkkel rendelkező bizottságok jegyzékét fel kell venni a társult állami jegyzőkönyvekbe. Az ilyen társulás módozatait az említett kérdésekről szóló társult állami jegyzőkönyvek és azok mellékletei határozzák meg.

3. FEJEZET

EGYSÉGESSÉG

81. CIKK

A mellékletek módosítása

1. A 4. cikkben foglalt elveknek való megfelelés biztosítása céljából a Társult Felek szorosan együttműködnek annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a Vegyes Bizottságok hatékony és gyors döntéshozatalát, és biztosítsák, hogy az e megállapodás hatálya alá tartozó területeken elfogadott uniós jogi aktusokat elfogadásuk és a Társult Államok részére történő továbbításuk után a lehető leghamarabb belefoglalják a vonatkozó mellékletekbe.
2. A Vegyes Bizottságok döntenek a mellékletek módosításáról annak érdekében, hogy a lehető legnagyobb mértékben biztosítsák az említett jogi aktusok és a Társult Államokban azokat végrehajtó nemzeti jogszabályok egyidejű alkalmazását az EU-ban. Nehézségek esetén hivatalosan vagy informálisan fokozni kell a Társult Felek közötti konzultációkat annak érdekében, hogy kölcsönösen elfogadható megoldást találjanak, ideértve azt a lehetőséget is, hogy tudomásul veszik a jogszabályi rendelkezések egyenértékűségét. Az érintett Társult Állam írásban továbbít az EU-nak minden olyan hasznos információt, amely lehetővé teszi a helyzet mélyreható értékelését.

3. A Vegyes Bizottságok legkésőbb hat hónapon belül meghozzák az e cikk (2) bekezdése szerinti határozataikat attól a naptól számítva, amikor az ügy a megfelelő Vegyes Bizottság elé került. Ha az említett időszak lejártáig valamely Társult Állam még mindig nem járult hozzá ahhoz, hogy egy adott uniós jogi aktus e cikk (1) bekezdésével összhangban bekerüljön a megfelelő mellékletbe, a keretmegállapodás 90. cikkében előírt vitarendezési eljárást kell alkalmazni. Az ügy a keretmegállapodás 90. cikkének (1) bekezdése értelmében az említett időszak lejárta után a megfelelő Vegyes Bizottság elé terjesztettnek tekintendő.

4. Ha a Vegyes Bizottság határozata módosít egy mellékletet, amely e módosítás eredményeként uniós jogi aktusokra hivatkozik, és ha ez a módosítás az érintett Társult Államban végrehajtási intézkedések elfogadását teszi szükségessé, ezeket az intézkedéseket az említett uniós jogi aktusok uniós tagállamok általi végrehajtására megállapított határidőn belül kell meghozni, kivéve, ha a Vegyes Bizottság másként határoz. Az említett időszak a Vegyes Bizottság határozata hatálybalépésének napján kezdődik.

82. CIKK

A Társult Államok alkotmányos követelményei

1. Amennyiben a Vegyes Bizottság által hozott határozat csak bizonyos alkotmányos követelmények teljesítését követően hajtható végre egy Társult Államban, a határozat az említett követelmények teljesítését követően lép hatályba az adott állam jogrendjében. A hatálybalépés napjáról értesíteni kell az EU-t.

2. Ha a Vegyes Bizottság határozatát követő hat hónapos időszak leteltéig ilyen bejelentésre nem kerül sor, a Vegyes Bizottság határozatát ideiglenes jelleggel alkalmazzák addig, amíg az előző bekezdésben szereplő alkotmányos követelmények nem teljesülnek, hacsak valamely Társult Állam be nem jelenti, hogy ilyen ideiglenes alkalmazásra nincs mód és azt meg nem indokolja.

3. Amennyiben a Vegyes Bizottság határozatát követő tizenkét hónapos időszak leteltével az említett határozatot a Társult Államban nem hajtották végre, a keretmegállapodás 90. cikkét kell alkalmazni.

83. CIKK

Automatikus eljárás

1. A keretmegállapodás 81. cikkétől eltérve, ha valamely társult állami jegyzőkönyv I. melléklete egy uniós jogi aktusra hivatkozik, a hivatkozást az adott jogi aktus naprakésszé tett változatára való hivatkozásként kell értelmezni, anélkül, hogy szükség lenne az említett új jogi aktusoknak az I. mellékletbe történő felvételére.

2. Az (1) bekezdés alkalmazásában a „jogi aktus naprakésszé tétele” a következőket jelenti:

- (a) egy uniós alap-jogiaktus új alap-jogiaktussal való teljes felváltása;
- (b) az alap-jogiaktus egyes nem alapvető rendelkezéseit kiegészítő, illetve módosító felhatalmazáson alapuló jogi aktusok Európai Bizottság általi elfogadása;
- (c) az e bekezdés b) pontjában említett felhatalmazáson alapuló jogi aktusok egymást követő módosításai;

- (d) az alap-jogiaktus végrehajtásához szükséges végrehajtási jogi aktusok Európai Bizottság általi elfogadása;
 - (e) az e bekezdés d) pontjában említett végrehajtási jogi aktusok egymást követő módosításai.
3. Az átláthatóság érdekében a Vegyes Bizottságok minden évben figyelembe veszik az automatikus eljárás hatálya alá tartozó jogi aktusokat.

84. CIKK

Egyszerűsített eljárás

1. A keretmegállapodás 81. cikkétől eltérve és a keretmegállapodás 83. cikkének sérelme nélkül a Társult Államok az uniós tagállamokkal egyidejűleg olyan intézkedéseket hoznak, amelyek megfelelnek az uniós tagállamok által az alábbi területeken elfogadott vonatkozó uniós jogi aktusoknak, anélkül, hogy szükség lenne az említett új jogi aktusoknak a társult állami jegyzőkönyv I. mellékletébe történő felvételére:
- (a) az állatbetegségek elleni védekezést szolgáló intézkedések;
 - (b) korlátozások hatálya alá eső harmadik országokból származó élelmiszerek és takarmányok;
 - (c) kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú mozgása;
 - (d) harmadik országokból érkező behozatal;
 - (e) a környezetbe jutó kibocsátás.

2. A keretmegállapodás 77. cikkében megállapított eljárás sérelme nélkül az e cikk (1) bekezdésében szereplő jegyzék a Vegyes Bizottság határozatával módosítható.
3. Az átláthatóság érdekében a Vegyes Bizottságok minden évben figyelembe veszik az egyszerűsített eljárás hatálya alá tartozó uniós jogi aktusokat.

85. CIKK

Egységes értelmezés

1. E megállapodást és az abban említett uniós jogi aktusokat egységesen kell értelmezni és alkalmazni.
2. Amennyiben alkalmazásuk uniós jogi fogalmakat is érint, e megállapodás rendelkezéseit és az abban említett uniós jogi aktusokat az EUB ítélkezési gyakorlatával összhangban kell értelmezni és alkalmazni, függetlenül attól, hogy azokat e megállapodás aláírása előtt vagy azt követően hozták-e meg.
3. A Vegyes Bizottságok áttekintik az EUB ítélkezési gyakorlatának fejleményeit annak érdekében, hogy azonosítsák a Társult Állam belső jogrendje és az EUB valamely ítélete közötti esetleges eltéréseket, és megvizsgálják, hogyan lehetne az eltéréseket megszüntetni.

4. Amennyiben egy Társult Állam, amely értesítést kapott az Európai Bizottságtól arról, hogy belső jogrendje és az EUB ítélete között eltérés áll fenn, hat hónapon belül nem hozza meg a szükséges intézkedéseket az eltérés megszüntetésére, a keretmegállapodás 90. cikkében előírt eljárást kell alkalmazni. Az említett időszak leteltével úgy kell tekinteni, hogy az ügyet a keretmegállapodás 90. cikkének (1) bekezdése értelmében az érintett Vegyes Bizottság elé terjesztették.

4. FEJEZET

A FELÜGYELETI ELJÁRÁS

86. CIKK

Általános felügyelet

1. E megállapodás alkalmazása egységes felügyeletének biztosítása érdekében, az Európai Bizottság és a Társult Államok nemzeti hatóságai együttműködnek, információcserét folytatnak és konzultálnak egymással a felügyeleti politika kérdéseiben és az egyedi esetekben.
2. E megállapodás alkalmazásának felügyeletét a Társult Felek a megfelelő Vegyes Bizottság keretében közösen látják el. Ha az Európai Bizottság vagy valamely Társult Állam nemzeti hatóságai a megállapodás alkalmazásának elmulasztását vagy annak téves alkalmazását állapítják meg, a Vegyes Bizottság elé terjesztik az ügyet annak érdekében, hogy elfogadható megoldást találjanak. Megoldás hiányában a keretmegállapodás 90. cikkében előírt eljárás alkalmazandó.
3. A Társult Felek hatáskörrel rendelkező hatóságai fogadhatják és megvizsgálhatják az e megállapodás alkalmazásával kapcsolatos panaszokat. Ha ilyen panasz érkezik hozzájuk, arról tájékoztatják a másik Társult Felet.

87. CIKK

Felügyelet egyes ágazatokban

1. Amennyiben a mellékletekben szereplő uniós jogi aktusok az Európai Bizottságot hatáskörökkel ruházzák fel – beleértve az uniós tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságaival, a gazdasági szereplőkkel vagy a magánszemélyekkel szembeni döntéshozatali vagy végrehajtási hatásköröket –, az Európai Bizottság értelemszerűen azonos hatáskörökkel rendelkezik a Társult Államokkal, valamint azok természetes és jogi személyeivel szemben is. A jegyzőkönyvek különös rendelkezéseket állapíthatnak meg.
2. Az Európai Bizottság az (1) bekezdés szerinti feladatainak ellátása érdekében kérheti a Társult Államok hatáskörrel rendelkező hatóságaitól, valamint az érintett természetes és jogi személyektől minden szükségesnek ítélt információ benyújtását.

88. CIKK

Együttműködés az uniós tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságaival és az uniós intézményekkel

Egy Társult Állam egy vagy több uniós tagállam vagy uniós intézmény együttműködésére támaszkodhat az e megállapodás végrehajtásával és hatékony alkalmazásával kapcsolatos kötelezettségeinek teljesítése érdekében. Ilyen esetekben a Társult Állam meghatározza az együttműködésre vonatkozó részletes szabályokat, és erről az érintett Vegyes Bizottság keretében tájékoztatja az Európai Bizottságot. Ezek a szabályok semmilyen módon nem érinthetik az Európai Bizottság hatásköreit.

5. FEJEZET

VITARENDEZÉS ÉS BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLAT

89. CIKK

A kizárólagosság elve

A Társult Felek az e megállapodás vagy az abban hivatkozott bármely uniós jogi aktus értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos vitájuk rendezése céljából nem folyamodnak az e megállapodásban előírtaktól eltérő vitarendezési módszerhez.

90. CIKK

Vitarendezés a Társult Felek között

1. Nehézségek felmerülése esetén a Társult Felek konzultálnak egymással, és törekednek arra, hogy e megállapodás hatékonyan működjön, és konstruktív párbeszéd révén rendezzék a problémákat. Az e megállapodás vagy az abban hivatkozott valamely uniós jogi aktus értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos vita esetén az EU vagy a Társult Állam írásbeli értesítéssel az érintett Vegyes Bizottság elé terjesztheti az ügyet. Az EU vagy az a Társult Állam, amely e bekezdés alapján a Vegyes Bizottság elé kívánja terjeszteni az ügyet, erről előzetesen tájékoztatja a másik Felet.

2. Ha az EU vagy a Társult Állam az ügyet a Vegyes Bizottság elé terjeszti, a Vegyes Bizottság a lehető leghamarabb, de legkésőbb az ügy elé terjesztését követő két hónapon belül összeül. A Vegyes Bizottság rendelkezésére kell bocsátani minden olyan érdemi információt, amely lehetővé teszi a helyzet részletes vizsgálatát. A Vegyes Bizottság megvizsgál minden lehetőséget, amely e megállapodással összhangban megoldást jelenthet a fennálló nehézségre, és minden olyan határozatot meghozhat, amely e célból hasznos lehet.
3. Ha a Vegyes Bizottság az e cikk szerinti első üléstől számított hat hónapon belül nem tud megoldást találni az első bekezdésben említett nehézségre, bármelyik Társult Fél az EUB elé terjesztheti az ügyet. Az EUB értelmezi a keretmegállapodás 85. cikkének (1) és (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseket és az ott említett uniós jogi aktusokat azok végrehajtása és alkalmazása érdekében. Amennyiben valamely Társult Fél fontolóra veszi egy ügy EUB elé terjesztését e bekezdéssel összhangban, erről haladéktalanul írásban értesíti a másik Társult Felet, és rendelkezésére bocsát minden érdemi információt.
4. A Társult Államokat ugyanazok a jogok illetik meg, mint az uniós tagállamokat és az uniós intézményeket, és ugyanazok az eljárások vonatkoznak rájuk az EUB előtt.
5. A Társult Felek a Vegyes Bizottság keretében konzultálnak egymással és rendezik vitájukat annak biztosítása érdekében, hogy az EUB vagy a Társult Állam ítélete az ítélet meghozatalától számított tizenkét hónapon belül végrehajtható legyen. E célból a Vegyes Bizottság rendelkezésére kell bocsátani minden olyan érdemi információt, amely lehetővé teszi a helyzet részletes vizsgálatát.

6. Amennyiben a Vegyes Bizottságnak nem sikerül megoldania a jogvitát, az esetleges egyensúlytalanságok orvoslása érdekében határozatot hozhat az e megállapodás állítólagos téves alkalmazása miatti kompenzációs intézkedésekről. Ezt a határozatot az EUB ítéletének időpontjától számított tizenkét hónapon belül kell meghozni.

7. Ha a Vegyes Bizottság nem hozta meg a (6) bekezdésben előírt határozatot, az e megállapodás állítólagos téves alkalmazására hivatkozó Társult Fél kompenzációs intézkedéseket hozhat az esetleges egyensúlytalanságok orvoslására, beleértve e megállapodás egészének vagy egy részének felfüggesztését. Ezen intézkedések hatálya és időtartama a helyzet orvoslásához feltétlenül szükséges mértékre korlátozódik, hogy a lehető legkisebb zavart okozza e megállapodás működésében.

8. A (7) bekezdésben említett intézkedések által érintett Társult Fél észrevételeket nyújthat be a Vegyes Bizottságnak az intézkedések arányosságára vonatkozó határozat meghozatala céljából. Amennyiben a Vegyes Bizottság az ügy elé terjesztését követő három hónapon belül nem tud határozatot hozni, bármelyik Társult Fél választottbíróság elé terjesztheti ezen intézkedések arányosságának kérdését a 6. keretjegyzőkönyvvel összhangban. Az e megállapodás értelmezésére vonatkozó, a (3) bekezdésben említett kérdés nem terjeszthető választottbíróság elé. A választottbíróági határozat kötelező érvényű a Társult Felekre nézve.

Ha a (6) vagy (7) bekezdés alapján kompenzációs vagy felfüggesztési intézkedéseket hoztak, az egyéneknek az e megállapodás alapján az intézkedések hatálybalépésének napján fennálló jogai, valamint az e megállapodásból fakadó, ezekkel együtt járó kötelezettségek fennmaradnak.

91. CIKK

Bírósági felülvizsgálat

1. Az e megállapodás hatálya alá tartozó uniós intézmények, szervek vagy ügynökségek által elfogadott uniós jogi aktusok jogszerűségének felülvizsgálata az EUB kizárólagos hatáskörébe tartozik.
2. Az (1) bekezdésben említett, valamely Társult Államnak vagy valamely Társult Államban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személynek címzett uniós jogi aktusok az EUB felülvizsgálatának tárgyát képezik. A felülvizsgálatra az EUMSZ 263. cikkével összhangban kerül sor.
3. Az EUMSZ 263. cikk (6) bekezdésében meghatározott határidő lejárta ellenére valamely Társult Állam, valamint a területén lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személyek olyan eljárásokban, amelyek tárgya valamely uniós intézmény, szerv vagy ügynökség általános hatályú jogi aktusa, hivatkozhatnak az EUMSZ 263. cikk (2) bekezdésében meghatározott indokokra annak érdekében, hogy az EUB előtt az említett aktus alkalmazhatatlanságára hivatkozzanak.

92. CIKK

Mulasztás megállapítása iránti kereset

1. Valamely Társult Állam, valamint a területén lakóhellyel rendelkező vagy letelepedett bármely természetes vagy jogi személy panasszal fordulhat a EUB-hez, ha az EU valamely intézménye, szerve vagy ügynöksége e megállapodást sértő módon elmulasztott valamely neki címzendő jogi aktust – az ajánlások és vélemények kivételével – meghozni.

2. Az (1) bekezdésben említett kereset csak akkor fogadható el, ha a szóban forgó uniós intézmény, szerv vagy ügynökség előzetesen felkérést kapott arra, hogy járjon el. Amennyiben a felkéréstől számított két hónapon belül az érintett uniós intézmény, szerv vagy ügynökség nem foglal állást, a keresetet további két hónapon belül lehet megindítani.

93. CIKK

Fellebbezés szerződésen kívüli felelősség esetén

Szerződésen kívüli felelősség esetén és e megállapodással összhangban a Társult Állam, valamint a területén lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személyek az EUB-hez fordulhatnak az uniós intézmények, szervek vagy ügynökségek, illetve azok tisztviselői által feladataik ellátása során okozott károk megtérítése érdekében.

94. CIKK

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

1. Ha egy, valamely Társult Állam bírósága előtt folyamatban lévő ügyben kérdés merül fel e megállapodás értelmezésével vagy az uniós intézmények, szervek vagy ügynökségek által e megállapodás hatálya alatt elfogadott jogi aktus érvényességével kapcsolatban, az adott bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújthat be az EUB-hoz.

2. Amennyiben egy Társult Állam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen az adott Társult Állam nemzeti joga értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az EUB-hoz fordulni.

3. A Társult Államok jogosultak arra, hogy beadványt vagy írásbeli észrevételeket nyújtsanak be az EUB-hez azokban az esetekben, amikor valamely uniós tagállam bírósága előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújtott be e megállapodással kapcsolatban, vagy amikor valamely Társult Állam bírósága az (1) bekezdésben említett esetben így járt el.

95. CIKK

Az EUB előtti eljárásokra alkalmazandó jog

Az EUB előtt a keretmegállapodás 90–94. cikke alapján keresetek esetében az EUB előtt alkalmazandó eljárás megegyezik az EUMSZ alapján az uniós jogban a hasonló keresetekre előírt eljárással.

96. CIKK

Az EUB ítéletei

1. Az EUB által e megállapodás alapján hozott ítéletek kötelező erejűek.
2. Az uniós intézmény, szerv vagy ügynökség, amelynek jogi aktusát a Bíróság semmisnek nyilvánította, vagy amelynek mulasztását a Bíróság e megállapodással ellentétesnek nyilvánította, köteles megtenni az EUB ítéletében foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedéseket.

6. FEJEZET

VÉDINTÉZKEDÉSEK ÉS VIS MAIOR

97. CIKK

Védintézkedések

1. Amennyiben olyan súlyos ágazati vagy regionális jellegű gazdasági, társadalmi, vagy környezeti nehézségek lépnek fel, amelyeket e megállapodás alkalmazása idéz elő és amelyek tartósan bizonyulnak, a Társult Felek egyoldalúan megfelelő intézkedéseket tehetnek az e cikkben megállapított feltételeknek és eljárásoknak megfelelően.
2. E védintézkedések a hatály és az időtartam tekintetében szigorúan a helyzet orvoslásához szükséges mértékre korlátozódnak. Előnyben kell részesíteni azon intézkedéseket, amelyek a legkevésbé zavarják a megállapodás működését.
3. Amennyiben valamely Társult Fél az e cikk (1) bekezdésében említett védintézkedések meghozatalát mérlegeli, erről haladéktalanul értesíti a másik Társult Felet, és rendelkezésére bocsát minden érdemi információt.
4. A Társult Felek haladéktalanul konzultálnak egymással a megfelelő Vegyes Bizottság keretében annak érdekében, hogy elfogadható megoldást találjanak.

5. Az érintett Társult Fél nem hozhat védintézkedéseket a (3) bekezdésben előírt értesítés időpontjától számított egy hónap letelte előtt, kivéve, ha a Vegyes Bizottság keretében zajló konzultációs eljárás már korábban lezárult. Amennyiben a rendkívüli körülmények olyan azonnali intézkedést tesznek szükségessé, amely kizárja az előzetes konzultációt, az érintett Társult Fél – azzal a feltétellel, hogy azonnal indokolással ellátott értesítést küld a Vegyes Bizottságnak – haladéktalanul meghozhatja a helyzet orvoslásához feltétlenül szükséges sürgősségi védintézkedéseket.
6. Az érintett Társult Fél haladéktalanul tájékoztatja a Vegyes Bizottságot a meghozott intézkedésekről, és rendelkezésére bocsát minden érdemi információt.
7. A meghozott intézkedésekről a Vegyes Bizottság azok bevezetésének időpontjától kezdődően háromhavonta konzultációt folytat annak áttekintése céljából, hogy lehetséges-e az intézkedések megszüntetése a tervezett lejáratuk előtt, vagy azok alkalmazási körének korlátozása. Bármelyik Társult Fél felkérheti a Vegyes Bizottságot az ilyen intézkedések felülvizsgálatára vagy hatályon kívül helyezésére.
8. Ha az egyik Társult Fél által bevezetett védintézkedés miatt felbomlik az egyensúly az e megállapodásban foglalt jogok és kötelezettségek között, a másik Társult Fél hozhat olyan célszerű, az egyensúlyt helyreállító intézkedést, amely kifejezetten az egyensúlyhiány felszámolásához szükséges. Előnyben kell részesíteni azon intézkedéseket, amelyek a legkevésbé zavarják a megállapodás működését.

9. Bármelyik Társult Fél bármikor felkérheti a Vegyes Bizottságot, hogy határozzon az (1), (4) vagy (7) bekezdésben említett intézkedések arányosságáról. Amennyiben a Vegyes Bizottság az ügy elé terjesztését követő három hónapon belül nem tud határozatot hozni, bármelyik Társult Fél a 6. keretjegyzőkönyvnek megfelelően választott bíróság elé terjesztheti az intézkedések arányosságának kérdését. Az e megállapodás értelmezésével kapcsolatos kérdéseket nem lehet választottbírósi eljárásban tárgyalni. A választottbírósi határozat kötelező érvényű a vitában érdekelt felekre nézve.

98. CIKK

Vis maior

1. Terrortámadás, illetve valamely Társult Felet érintő természeti vagy ember okozta katasztrófa esetén a Társult Fél azonnal és egyoldalúan megfelelő védintézkedéseket hozhat az e cikkben megállapított feltételek mellett és eljárásoknak megfelelően.
2. Az említett védintézkedések a hatály és az időtartam tekintetében szigorúan a helyzet orvoslásához szükséges mértékre korlátozódnak. Előnyben kell részesíteni azon intézkedéseket, amelyek a legkevésbé zavarják a megállapodás működését.
3. Az érintett Társult Fél haladéktalanul tájékoztatja a Vegyes Bizottságot a meghozott intézkedésekről, és rendelkezésére bocsát minden érdemi információt.

4. A meghozott intézkedésekről a Vegyes Bizottság azok bevezetésének időpontjától kezdődően háromhavonta konzultációt folytat annak áttekintése céljából, hogy lehetséges-e az intézkedések megszüntetése a tervezett lejáratuk előtt, vagy azok alkalmazási körének korlátozása. Bármelyik Társult Fél bármikor felkérheti a Vegyes Bizottságot az ilyen intézkedések felülvizsgálatára vagy hatályon kívül helyezésére.

5. Ha az egyik Társult Fél által bevezetett védintézkedés miatt felbomlik az egyensúly az e megállapodásban foglalt jogok és kötelezettségek között, a másik Társult Fél hozhat olyan célszerű, az egyensúlyt helyreállító intézkedést, amely kifejezetten az egyensúlyhiány felszámolásához szükséges. Előnyben kell részesíteni azon intézkedéseket, amelyek a legkevésbé zavarják a megállapodás működését.

6. Bármelyik Társult Fél felkérheti a Vegyes Bizottságot, hogy hozzon határozatot az (1) vagy (5) bekezdésben említett intézkedések arányosságáról. Amennyiben a Vegyes Bizottság az ügy elé terjesztését követő három hónapon belül nem tud határozatot hozni, bármelyik Társult Fél a 6. keretjegyzőkönyvnek megfelelően választott bíróság elé terjesztheti ezen intézkedések arányosságának kérdését. Az e megállapodás rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatos kérdéseket nem lehet választottbírói eljárásban tárgyalni. A választottbírói határozat kötelező érvényű a vitában érdekelt felekre nézve.

99. CIKK

Pénzbeli kötelezettséget keletkeztető határozatok

1. Az Európai Bizottság e megállapodás alapján hozott határozatait, amelyek – az államokat kivéve – a jogalanyokra pénzbeli kötelezettségeket rónak, végrehajthatók. Ugyanez vonatkozik az EUB azon ítéleteire is, amelyek az e megállapodásban előírt vitarendezési módszerek alapján ilyen kötelezettségeket írnak elő.
2. A végrehajtásra annak az államnak a hatályos polgári eljárási szabályai vonatkoznak, amelynek területén a végrehajtásra sor kerül. A határozatot végrehajtási záradékkal látják el azok a hatóságok – az okirat valódiságának vizsgálatán kívül minden más ellenőrzést mellőzve –, amelyeket az egyes uniós tagállamok és Társult Államok erre a célra kijelölnek, és amelyről a másik Társult Felet tájékoztatják.
3. Ha ezeknek az alaki követelményeknek az érintett fél kérelmére eleget tettek, utóbbi közvetlenül az illetékes hatóságtól kérheti a végrehajtást azon állam jogának megfelelően, amelynek területén a végrehajtásra sor kerül. A végrehajtás kizárólag az EUB határozata alapján függeszthető fel. Mindazonáltal a végrehajtási eljárás szabálytalanságára vonatkozó panaszok tekintetében az adott államok bíróságai rendelkeznek joghatósággal.

VIII. RÉSZ

ÁLTALÁNOS ÉS ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

100. CIKK

Végrehajtás

A Társult Felek meghoznak minden olyan általános vagy különös intézkedést, amely az e megállapodás, a megfelelő jegyzőkönyvek és az e megállapodásban említett uniós jogi aktusok szerinti kötelezettségeik teljesítéséhez szükséges, és tartózkodnak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti céljaik megvalósítását.

101. CIKK

Tulajdoni rend

E megállapodás nem sértheti a Társult Felek államaiban fennálló tulajdoni rendet.

Biztonsággal kapcsolatos kivételek

E megállapodás egyetlen rendelkezése sem zárja ki, hogy valamely Társult Fél olyan intézkedéseket hozzon, amelyek:

- (a) szükségesek ahhoz, hogy megakadályozhassa olyan információ felfedését, amelynek közlését ellentétesnek tartja alapvető biztonsági érdekeivel;
- (b) fegyverek, lőszer és hadianyagok vagy más, védelmi szempontból nélkülözhetetlen termékek előállításával vagy kereskedelmével, vagy honvédelmi szempontból feltétlenül szükséges kutatással, fejlesztéssel vagy gyártással kapcsolatosak, hacsak az ilyen intézkedések nem rontják a versenyfeltételeket a nem kifejezetten katonai célokat szolgáló termékek tekintetében;
- (c) hasadó és fúziós anyagokkal vagy olyan anyagokkal kapcsolatosak, amelyekből ezek származnak;
- (d) saját biztonsága szempontjából elengedhetetlenek a fennálló jogrendre veszélyt jelentő súlyos belső zavargások esetén, háború vagy háborúval fenyegető súlyos nemzetközi feszültség idején azért, hogy eleget tehessen a béke és a nemzetközi biztonság fenntartása érdekében az Egyesült Nemzetek Alapokmánya alapján vállalt kötelezettségeinek.

103. CIKK

Uniós korlátozó intézkedések

A Társult Államok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az e megállapodás szerinti jogok és kötelezettségek a joghatóságukon belül semmilyen módon ne tegyék lehetővé az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 29. cikke és az EUMSZ 215. cikke alapján elfogadott uniós korlátozó intézkedések kijátszását.

104. CIKK

Területi hatály

1. A keretmegállapodást és a keretjegyzőkönyveket azokon a területeken kell alkalmazni, ahol az EUSZ és az EUMSZ – az említett Szerződésekben meghatározott feltételek szerint – alkalmazandó, valamint Andorra, illetve San Marino területén.
2. Az egyes társult állami jegyzőkönyveket azokon a területeken kell alkalmazni, ahol az EUSZ és az EUMSZ – az említett Szerződésekben meghatározott feltételek szerint – alkalmazandó, valamint az érintett Társult Állam területén.

105. CIKK

Jövőbeni csatlakozás az EU-hoz

1. Az EU értesíti a Társult Államokat bármely harmadik ország EU-hoz való csatlakozás iránti új kérelméről. A Társulási Bizottság a csatlakozás időpontját megelőzően megvizsgálja a harmadik országok EU-hoz való csatlakozásának e megállapodásra gyakorolt hatásait.
2. A Szerződő Felek a harmadik ország EU-hoz való csatlakozásáról szóló megállapodás hatálybalépését megelőzően a szükséges mértékben, saját belső eljárásaiknak megfelelően módosítják ezt a megállapodást.
3. Ezt a megállapodást bármely új uniós tagállam tekintetében az adott új tagállam uniós csatlakozásának időpontjától kell alkalmazni.

106. CIKK

A keretmegállapodás módosítása

Bármely Szerződő Fél javaslatokat nyújthat be a többi Szerződő Félnek e keretmegállapodás módosítására. Az e keretmegállapodás módosítására irányuló javaslatok a Szerződő Felek között a Társulási Bizottság keretében zajló tárgyalások tárgyát képezik. Amennyiben a Szerződő Felek megállapodnak a keretmegállapodás módosításáról, azt a Szerződő Felek aláírják és elfogadják, és e módosítás akkor lép hatályba, amikor valamennyi Szerződő Fél értesítést küldött a megfelelő belső eljárásai lezárultáról és a megerősítő okiratok letétbe helyezéséről.

107. CIKK

A keretjegyzőkönyvek módosítása

Bármely Szerződő Fél javaslatokat nyújthat be a többi Szerződő Félnek valamely keretjegyzőkönyv módosítására. A keretjegyzőkönyv módosítására irányuló javaslatok a Szerződő Felek között a Társulási Bizottság keretében zajló tárgyalások tárgyát képezik. Amennyiben a Szerződő Felek megállapodnak egy keretjegyzőkönyv módosításáról, azt a Szerződő Felek aláírják és elfogadják, és e módosítás akkor lép hatályba, amikor valamennyi Szerződő Fél értesítést küldött a megfelelő belső eljárásai lezárultáról és a megerősítő okiratok letétbe helyezéséről.

108. CIKK

A társult állami jegyzőkönyvek módosítása

Az EU vagy az érintett Társult Állam javaslatokat nyújthat be a megfelelő társult állami jegyzőkönyv módosítására. A társult állami jegyzőkönyv módosítására irányuló javaslatok a Társult Felek között az érintett Vegyes Bizottság keretében a zajló tárgyalások tárgyát képezik. Amennyiben a Társult Felek megállapodnak a társult állami jegyzőkönyvük módosításáról, a Vegyes Bizottság elfogadja a módosítást. Ha a 77. cikk (2) bekezdésével összhangban a társult állami jegyzőkönyv úgy rendelkezik, hogy a jegyzőkönyv egészének vagy egy részének módosítása csak a Társult Felek saját belső eljárásainak lezárultával léphet hatályba, a Vegyes Bizottság határozata csak akkor lép hatályba, amikor valamennyi Társult Fél értesítést küldött a megfelelő belső eljárásai lezárultáról.

109. CIKK

Jegyzőkönyvek és mellékletek

A keretjegyzőkönyvek, a társult állami jegyzőkönyvek, a mellékletek és az azokban hivatkozott, az ebben a megállapodásban foglaltak figyelembevételével elfogadott jogi aktusok e megállapodás szerves részét képezik, és azzal megegyező hatállyal bírnak.

110. CIKK

Meglévő megállapodások

1. Amennyiben e megállapodás és különösen a 2. keretjegyzőkönyv és a társult állami jegyzőkönyvek másként nem rendelkeznek, e megállapodás rendelkezéseinek alkalmazása elsőbbséget élvez az egyrészről az EU-ra, másrészről a valamely Társult Államra nézve kötelező, meglévő kétoldalú megállapodások rendelkezéseivel szemben, ha e megállapodás ugyanazt a területet szabályozza.
2. Amennyiben e megállapodás részben vagy egészben egyrészről az EU-ra, másrészről az egyik Társult Államra nézve kötelező kétoldalú megállapodásokra hivatkozik, az ilyen rendelkezések – e megállapodás eltérő rendelkezése hiányában – úgy értendők, hogy azok a kétoldalú megállapodások magukban foglalják az e megállapodás hatálybalépésének napján és azt követően mindkét Társult Fél számára hatályba lépő módosításokat és a helyükbe lépő megállapodásokat.

111. CIKK

Nyelvek

1. Ez a társulási megállapodás egyetlen eredeti példányban készült angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, horvát, ír, katalán, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák, valamint szlovén nyelven, amely szövegek mindegyike egyaránt hiteles.
2. Az e társulási megállapodásban hivatkozott uniós jogi aktusok szövegének az Európai Unió Hivatalos Lapjában angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, horvát, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén nyelvű, az Európai Unió Hivatalos Lapjában kihirdetett szövege egyaránt hiteles, és az említett aktusokat hitelesítés céljából katalán nyelven is meg kell szövegezni.

112. CIKK

Hatálybalépés és megszűnés

1. E megállapodást a Szerződő Felek alkotmányos vagy intézményi követelményeiknek megfelelően megerősítik, megkötik és jóváhagyják. E megállapodás a három Szerződő Fél között az azt követő második hónap első napján lép hatályba, hogy a megerősítő, megkötési vagy jóváhagyási okiratokat letétbe helyezték az EU Tanácsának Főtitkárságánál, amely e megállapodás letétteményeseként jár el.

2. Az (1) bekezdésben említett megerősítési, megkötési vagy jóváhagyási eljárások lezárultáig a Szerződő Felek ezt a megállapodást ideiglenesen alkalmazzák azt a hónapot követő hónap első napjától, melynek során valamely Szerződő Fél letétbe helyezte megerősítő, megkötési vagy jóváhagyási okiratát az EU Tanácsának Főtitkárságánál, kivéve, ha egy másik Szerződő Fél értesítést küld, hogy az ideiglenes alkalmazásra nem kerülhet sor.

3. Amennyiben a három Szerződő Fél közötti ideiglenes alkalmazás (2) bekezdésben szereplő feltételei nem teljesülnek, e megállapodást az EU és valamelyik Társult Állam között azt a hónapot követő második hónap első napjától kell alkalmazni, amikor az EU vagy az adott Társult Állam letétbe helyezte megerősítő, megkötési vagy jóváhagyási okiratát az EU Tanácsának Főtitkárságánál, kivéve, ha valamelyik Fél értesítést küld, hogy az ideiglenes alkalmazásra nem kerülhet sor. E megállapodás e bekezdés szerinti alkalmazásának időtartama alatt a keretmegállapodás 75., 105., 106. és 107. cikkében a Társulási Bizottságra való hivatkozásokat az érintett Vegyes Bizottságra való hivatkozásként kell értelmezni. Ugyanezen időtartam alatt az adott Vegyes Bizottság határoz a társulási megállapodás megfelelő működésének biztosításához szükséges technikai kiigazításokról.

4. E megállapodást bármelyik Társult Fél felmondhatja oly módon, hogy döntéséről írásban értesíti a másik Társult Felet. E megállapodás az értesítés kézhezvételétől számított hat hónap elteltével hatályát veszti az érintett Társult Felek között, az (5) bekezdésben meghatározott feltételekre is figyelemmel.

5. E megállapodás továbbra is alkalmazandó az EU és a fennmaradó Társult Állam között, ha a megállapodás valamely Társult Állam általi felmondása nem érinti az összes Szerződő Felet.

6. Amennyiben e társulási megállapodás hatályát veszti, ez nem érinti azokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyekre a megállapodás alapján a magánszemélyek és gazdasági szereplők korábban már szert tettek. Az EU és az érintett Társult Állam(ok) kölcsönös egyetértéssel határoznak az olyan jogokkal kapcsolatban szükséges teendőkről, amelyekre még csak részlegesen tettek szert. Ez a bekezdés nem érinti a keretmegállapodás 90. cikkében foglalt különös rendelkezéseket.

7. E megállapodás (2) bekezdés szerinti ideiglenes alkalmazásának kezdőnapjától vagy az EU és a Társult Államok egyike között a (3) bekezdés szerinti alkalmazásának kezdőnapjától kezdődően az e megállapodásban az „e megállapodás hatálybalépésének napja” vagy az „e megállapodás hatálybalépése” hivatkozást e megállapodás (2) bekezdés szerinti ideiglenes alkalmazásának kezdőnapjára vagy az EU és a Társult Államok egyike között a (3) bekezdés szerinti alkalmazásának kezdőnapjára való hivatkozásként kell értelmezni.

FENTIEK HITELEÜL az alulírott, e célból kellően meghatalmazott teljhatalmú megbízottak aláírták ezt a megállapodást.

Kelt [...] -ban/-ben, [...] -án/-én.

az Európai Unió részéről

az Andorrai Hercegség részéről

San Marino Köztársaság részéről

1. KERETJEGYZŐKÖNYV A HORIZONTÁLIS KIIGAZÍTÁSOKRÓL

1. CIKK

Az uniós vívmányok alkalmazása és egyedi kiigazítások

A társult állami jegyzőkönyvekben hivatkozott jogi aktusok rendelkezései e megállapodásnak és ennek a keretjegyzőkönyvnek megfelelően alkalmazandók, amennyiben a vonatkozó társult állami jegyzőkönyv másként nem rendelkezik. Az uniós jogi aktusokhoz szükséges egyedi kiigazításokat azon társult állami jegyzőkönyv melléklete tartalmazza, amely az adott jogi aktust megemlíti.

2. CIKK

A jogi aktusok preambulumbekzdései

A hivatkozott jogi aktusok preambulumbekzdései nincsenek hozzáigazítva e megállapodás céljaihoz. Ezek e megállapodás keretén belül, a szóban forgó jogi aktusok rendelkezéseinek megfelelő értelmezéséhez és alkalmazásához szükséges mértékben relevánsak.

3. CIKK

Átmeneti rendelkezések

1. Amennyiben egy társult állami jegyzőkönyv melléklete valamely uniós jogi aktus tekintetében hivatkozik erre a cikkre, a (2)–(5) bekezdés alkalmazandó.
2. Az érintett Társult Államnak az uniós jogi aktus végrehajtásával és alkalmazásával kapcsolatos kötelezettsége a vonatkozó mellékletben meghatározott időszak végéig felfüggesztésre kerül.
3. Az érintett Társult Állam a (2) bekezdésben említett időszak alatt bármikor értesítheti a Vegyes Bizottságot arról a szándékáról, hogy az említett időszak vége előtt végrehajtsa az uniós jogi aktust. Ebben az esetben a Társult Állam meghatározza azt az időpontot, amikor az említett jogi aktust alkalmazni kívánja. A Vegyes Bizottság határozatot hoz a vonatkozó melléklet módosításáról.
4. Egy jogi aktus EU és az érintett Társult Állam közötti alkalmazását az alábbi időpontok közül a korábbi időpontig fel kell függeszteni:
 - (a) a (2) bekezdésben említett időszak végét követő első nap; vagy
 - (b) a (3) bekezdésben említett időpont.
5. A (2) bekezdésben említett felfüggesztés időtartama alatt az EU és az érintett Társult Állam közötti kapcsolatokra az uniós jogi aktus hatálya alá tartozó kérdések tekintetében a vonatkozó melléklet különös rendelkezései az irányadók.

4. CIKK

A mellékletben nem meghatározott időtartamú rendelkezések

1. Amennyiben egy társult állami jegyzőkönyv melléklete valamely uniós jogi aktus tekintetében hivatkozik erre a cikkre, a (2)–(6) bekezdés alkalmazandó.
2. Az érintett Társult Államnak az uniós jogi aktus végrehajtására és alkalmazására vonatkozó kötelezettségét fel kell függeszteni.
3. Az érintett Társult Állam bármikor értesítheti a Vegyes Bizottságot az uniós jogi aktus végrehajtására irányuló szándékáról. Ebben az esetben a Társult Állam meghatározza azt az időpontot, amikor az említett jogi aktust alkalmazni kívánja. A Vegyes Bizottság határozatot hoz a vonatkozó melléklet módosításáról.
4. A Vegyes Bizottság bármikor, de legkésőbb ötévente felülvizsgálja a (2) bekezdésben előírt felfüggesztést, a piaci fejlemények kezelésének szükségessége, valamint a vonatkozó mellékletben meghatározott egyéb egyedi kritériumok alapján. E felülvizsgálat alapján a Vegyes Bizottság úgy dönthet, hogy módosítja a vonatkozó mellékletet annak érdekében, hogy határidőt állapítson meg a jogi aktusnak az érintett Társult Állam általi végrehajtására és alkalmazására. Ez nem érinti a keretmegállapodás 90. cikkét, amelyet alkalmazni kell, ha ez a belső piac integritásának és egységességének helyreállításához szükséges.
5. Egy jogi aktus EU és az érintett Társult Állam közötti alkalmazását fel kell függeszteni a (3) bekezdésben említett vegyes bizottsági határozat hatálybalépésének napjáig, vagy adott esetben a (4) bekezdésben említett határidő lejártáig.

6. A (2) bekezdésben említett felfüggesztés időtartama alatt az EU és az érintett Társult Állam közötti kapcsolatokra az uniós jogi aktus hatálya alá tartozó kérdések tekintetében a vonatkozó melléklet különös rendelkezései az irányadók.

5. CIKK

Az uniós bizottságokra vonatkozó rendelkezések

A társult állami jegyzőkönyvekben hivatkozott jogi aktusokban szereplő, az uniós bizottságokra vonatkozó eljárásokat, intézményi rendelkezéseket és egyéb rendelkezéseket a keretmegállapodás 67. cikke és 80. cikkének (5), (6) és (7) bekezdése, valamint a társult állami jegyzőkönyvek tartalmazzák.

6. CIKK

Az uniós jogi aktusok kiigazítására vagy módosítására szolgáló eljárásokat megállapító rendelkezések

Amennyiben egy társult állami jegyzőkönyvben hivatkozott jogi aktus uniós eljárást ír elő a kiigazításával, kiterjesztésével vagy módosításával kapcsolatban, vagy új uniós politikák, intézkedések vagy jogi aktusok kidolgozásáról rendelkezik, a keretmegállapodásban előírt megfelelő döntéshozatali eljárást kell alkalmazni.

7. CIKK

Információcsere és értesítési eljárás

1. Amennyiben valamely uniós tagállamnak információkat kell szolgáltatnia az Európai Bizottság részére, egy Társult Állam is köteles ugyanilyen információkat szolgáltatni az Európai Bizottság részére. Ugyanez érvényes akkor is, amikor az információkat a hatáskörrel rendelkező hatóságok továbbítják.
2. Amennyiben egy uniós tagállamnak egy vagy több másik tagállam részére kell információkat szolgáltatnia, ezeket az információkat benyújtja az Európai Bizottságnak is. Az Európai Bizottság ezeket az információkat továbbítja a Társult Államok részére.

Egy Társult Állam egy vagy több másik uniós tagállamnak továbbítja a megfelelő információkat, amelyek az uniós tagállamokhoz történő továbbítás céljából átadják azokat az Európai Bizottságnak. Ugyanez érvényes akkor is, amikor az információkat a hatáskörrel rendelkező hatóságok nyújtják be.

3. Azokon a területeken, ahol sürgősségi okokból gyors információtovábbításra van szükség, közvetlen információcserét előíró, megfelelő ágazati megoldásokat kell alkalmazni.
4. A társulási megállapodás eltérő rendelkezése hiányában az Európai Bizottságnak az ellenőrzési, információs, értesítési vagy konzultációs és hasonló ügyekre vonatkozó eljárásokkal összefüggő feladatait a Társult Államok tekintetében is értelemszerűen el kell látnia. Ez nem érinti a keretjegyzőkönyv 5., 6. és 10. cikkét.

5. Az Európai Bizottság és a megfelelő Vegyes Bizottság kicseréli az ügyekkel kapcsolatos összes információt. Az ezzel összefüggésben felmerülő kérdésekkel a megfelelő Vegyes Bizottsághoz lehet fordulni.

8. CIKK

Felülvizsgálati és jelentéstételi eljárás

Amennyiben a társult állami jegyzőkönyvben említett valamely jogi aktus értelmében az Európai Bizottságnak vagy más uniós intézménynek jelentést, nyilatkozatot vagy más hasonló dokumentumot kell készítenie, akkor – eltérő megállapodás hiányában – egyidejűleg megfelelő jelentést, nyilatkozatot vagy hasonló dokumentumot készít a Társult Államok tekintetében is, kivéve, ha e megállapodás másként rendelkezik. Az Európai Bizottság és a Társult Államok konzultálnak egymással és információt cserélnek saját jelentésük elkészítése során, és a jelentésekről másolatot küldenek a megfelelő Vegyes Bizottság részére.

9. CIKK

Az információk közzététele

1. Amennyiben egy társult állami jegyzőkönyvben hivatkozott valamely jogi aktusban foglaltak szerint valamely uniós tagállamnak közzé kell tennie bizonyos tényekre, eljárásokra és hasonlókra vonatkozó információkat, akkor a Társult Államoknak is közzé kell tenniük a vonatkozó információkat a megfelelő módon.

2. Ha egy társult állami jegyzőkönyvben hivatkozott valamely jogi aktusban foglaltak szerint tényeket, eljárásokat, jelentéseket és hasonlókat kell közzétenni az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*, akkor a Társult Államokra vonatkozó megfelelő információkat is ott kell közölni.

10. CIKK

Jogok és kötelezettségek

Az uniós tagállamok vagy közigazgatási intézményeik, vállalkozásaik és állampolgáraik egymással szemben fennálló jogai és kötelezettségei a Társult Felekkel szemben is fennállnak; ez utóbbiak adott esetben a Felek illetékes hatóságaiként, közigazgatási intézményeiként, vállalkozásaiként vagy állampolgáraiként is értelmezendők.

11. CIKK

Területi hivatkozások

Amennyiben a társult állami jegyzőkönyvekben hivatkozott uniós jogi aktusok hivatkozásokat tartalmaznak az „Európai Unió”, a „közös piac” vagy a „belső piac” területére, az ilyen hivatkozásokat e megállapodás alkalmazásában a Szerződő Felek területeire való hivatkozásként kell értelmezni, a keretmegállapodás 104. cikkében foglalt meghatározásnak megfelelően.

12. CIKK

Hivatkozás az uniós tagállamok állampolgáira

Amennyiben a társult állami jegyzőkönyvekben hivatkozott jogi aktusok az uniós tagállamok állampolgáira való hivatkozásokat tartalmaznak, az ilyen hivatkozásokat e megállapodás alkalmazásában úgy kell értelmezni, hogy azok a Társult Államok állampolgáira is vonatkoznak.

13. CIKK

Hivatkozás nyelvekre

Amennyiben a társult állami jegyzőkönyvekben hivatkozott jogi aktusok az EU valamely hivatalos nyelvének használatát illetően jogokat biztosítanak az uniós tagállamok, azok közintézményei, vállalkozásai vagy magánszemélyei részére, vagy kötelezettségeket rónak rájuk, akkor az összes Szerződő Fél bármelyik hivatalos nyelvének használatával kapcsolatos megfelelő jogokat és kötelezettségeket a Szerződő Felek, azok hatáskörrel rendelkező hatóságai, közintézményei, vállalkozásai vagy magánszemélyei számára biztosított jogokként, illetve rájuk rótt kötelezettségekként kell értelmezni.

14. CIKK

A jogi aktusok hatálybalépése és végrehajtása

A társult állami jegyzőkönyvekben hivatkozott jogi aktusok hatálybalépésére vagy végrehajtására vonatkozó rendelkezések e megállapodás alkalmazásában nem relevánsak. A Társult Államok számára előírt, a hivatkozott jogi aktusok hatálybaléptetésére és végrehajtására vonatkozó határidők és időpontok a keretmegállapodás 112. cikkéből, valamint az átmeneti szabályozásra vonatkozó rendelkezésekből fakadnak.

15. CIKK

Az uniós jogi aktusok címzettjei

E megállapodás alkalmazásában nem relevánsak azok a rendelkezések, amelyek szerint egy adott uniós jogi aktus címzettjei az uniós tagállamok.

2. KERETJEGYZŐKÖNYV

A LÉTEZŐ MEGÁLLAPODÁSOKRÓL

A keretmegállapodás 110. cikkének megfelelően a Szerződő Felek megállapodnak arról, hogy az egyrészről az EU-ra, másrészről a Társult Államok egyikére nézve kötelező erejű, alábbi meglévő kétoldalú megállapodások e megállapodás hatálybalépését követően is érvényben maradnak:

- (a) Megállapodás az Európai Közösség és az Andorrai Hercegség között (2004. november 15.) a megtakarításokból származó kamatjövedelem adóztatásáról szóló 2003/48/EK tanácsi irányelvben meghatározott szabályokkal egyenértékű rendelkezések megállapításáról, valamint az azt kísérő, a 2016. február 12-i módosító jegyzőkönyvvel¹ módosított egyetértési megállapodás²;
- (b) Megállapodás az Európai Közösség és a San Marino Köztársaság között (2004. december 7.) a megtakarításokból származó kamatjövedelem adóztatásáról szóló 2003/48/EK tanácsi irányelvben meghatározott szabályokkal egyenértékű rendelkezések megállapításáról, valamint az azt kísérő, a 2015. december 8-i módosító jegyzőkönyvvel³ módosított egyetértési megállapodás⁴;
- (c) Az Európai Unió és az Andorrai Hercegség közötti 2011. június 30-i monetáris megállapodás⁵.
- (d) Az Európai Unió és San Marino Köztársaság közötti 2012. március 27-i monetáris megállapodás⁶.

¹ HL L 268., 2016.10.1., 40. o.

² HL L 359., 2004.12.4., 33. o.

³ HL C 346., 2015.12.31., 3. o.

⁴ HL L 381., 2004.12.28., 33. o.

⁵ HL C 369., 2011.12.17., 1. o.

⁶ HL C 121., 2012.4.26., 5. o.

3. KERETJEGYZŐKÖNYV A PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSOKRÓL

PREAMBULUM

Egyrészről az EU, másrészről Andorra, illetve San Marino,

mivel:

- (1) Ez a keretjegyzőkönyv figyelembe veszi a Társult Államok sajátosságait, valamint azt, hogy pénzügyi szolgáltatási piacaik hogyan integrálódnának a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacába és annak felügyeleti infrastruktúrájába. Ennek fényében különleges szabályokat és rendelkezéseket kell bevezetni, amelyek biztosítják a zökkenőmentes piaci integrációt.
- (2) Az uniós vívmányok végrehajtására és alkalmazására vonatkozó lépcsőzetes megközelítés elfogadása a tervek szerint rugalmasságot biztosít a Társult Állam számára ahhoz, hogy előnyben részesítse az uniós vívmányok azon konkrét szegmenseit, amelyek tekintetében először határokon átnyúló pénzügyi szolgáltatásokat kíván nyújtani. Ez a megközelítés lehetővé teszi a Társult Állam számára, hogy fokozatosan átvegye és szakaszosan alkalmazza az uniós vívmányokat, figyelembe véve országának sajátos körülményeit és preferenciáit.

- (3) A Társult Állam felügyeleti infrastruktúrájának értékelése – a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacához való hozzáférés értékelése, majd az azt követő rendszeres értékelések révén – annak hatékonyságát, megbízhatóságát és alkalmasságát hivatott felmérni, figyelembe véve a Társult Állam pénzügyi ágazatának jellemzőit, például annak jellegét, sokféleségét, méretét és összetettségét. A szilárd felügyeleti keret elengedhetetlen az uniós belső piac integritásának és stabilitásának biztosításához, a piaci szereplők bizalmának növeléséhez, valamint a fogyasztók és befektetők érdekeinek védelméhez. Az uniós felügyeleti hatóságok kulcsfontosságú szerepet töltenek be ezen értékelések átfogó elvégzésében, és szükség esetén igénylik az uniós tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak aktív közreműködését és együttműködését.
- (4) A letelepedés jogával való visszaélések elkerülése érdekében elő kell írni, hogy a társult államban székhellyel rendelkező pénzügyi szereplők szolgáltatásaik legalább egy részét az adott joghatóságon belül nyújtsák. A Társult Állam felügyeleti hatóságai meg fogják akadályozni olyan jogi személyek létrehozását, amelyek nem rendelkeznek valós tartalommal vagy csak minimális tartalommal rendelkeznek, és amelyek a joghatóságukon belül semmilyen gazdasági tevékenységet nem végeznek, vagy ennek mértéke rendkívül csekély.

A KÖVETKEZŐKBEN ÁLLAPODTAK MEG:

I. RÉSZ

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. CIKK

Célok

E keretjegyzőkönyv céljai a következők:

- (a) a kibővített uniós belső piac integritásának, a piac átláthatóságának, a fogyasztó- és befektetővédelemnek a biztosítása, valamint a fogyasztók megtévesztésével, a pénzmosással és a pénzügyi bűnözéssel kapcsolatos kockázatok kezelése;
- (b) a pénzügyi stabilitást fenyegető potenciális kockázatok megelőzésének előmozdítása;
- (c) olyan keret létrehozása, amely lehetővé teszi, hogy a Társult Állam szabályozása és felügyeleti intézkedései fokozatosan megfeleljenek a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó minden uniós vívmánynak;
- (d) annak elősegítése, hogy a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacát fokozatosan kiterjesszék a Társult Államra;
- (e) az EU és a Társult Állam közötti lojális szabályozási és felügyeleti együttműködés előmozdítása a pénzügyi szolgáltatások területén.

2. CIKK

Fogalommeghatározások

E keretjegyzőkönyv alkalmazásában:

- (a) „pénzügyi szolgáltatások”: az egyes társult állami jegyzőkönyvek IX., XII. és XXII. mellékletében felsorolt jogi aktusok által szabályozott szolgáltatások;
- (b) „uniós felügyeleti hatóságok”: az Európai Bankhatóság, az Európai Értékpapírpiaci Hatóság, az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatóinyugdíj-hatóság, valamint a Pénzmosás és a Terrorizmusfinanszírozás Elleni Küzdelem Hatósága.

3. CIKK

Az EU belső piacához való hozzáférés feltételei

1. Egy Társult Állam hozzáférést kap a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacához a következő feltételek teljesülése esetén:
 - (a) a vonatkozó társult állami jegyzőkönyv IX., XII. és XXII. mellékletében foglalt, a pénzügyi szolgáltatási ágazatra alkalmazandó valamennyi rendelkezés teljes körű és hatékony végrehajtása és alkalmazása;
 - (b) a pénzügyi szolgáltatási ágazatra vonatkozó felügyeleti kapacitás és intézkedések megléte és megfelelő működése;

- (c) a felügyeleti együttműködésről, az információcseréről és a konzultációról szóló egyetértési megállapodás megkötése a Társult Állam hatáskörrel rendelkező hatóságai és az EU felügyeleti hatóságai között.

2. Annak megállapítására, hogy teljesülnek-e az (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott feltételek, az Európai Bizottság az e keretjegyzőkönyv II. részében foglalt rendelkezésekkel összhangban átfogó értékelést végez. Az értékelés magában foglalja a Társult Állam pénzügyi ágazatának felülvizsgálatát, valamint a vonatkozó uniós vívmányok Társult Állam általi végrehajtásának és alkalmazásának, továbbá a Társult Állam felügyeleti infrastruktúrájának értékelését.

3. A Társult Állam kérésére az Európai Bizottság elvégzi a (2) bekezdésben említett értékelést, miután meggyőződött arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott feltételek teljesültek. A Társult Állam kérelmét az e keretjegyzőkönyv 20. cikke alapján létrehozott, Pénzügyi Szolgáltatási Albizottságon keresztül nyújtja be.

4. CIKK

Az EU belső piacához való részleges hozzáférés

1. A Társult Állam úgy dönthet, hogy nem kér hozzáférést a pénzügyi szolgáltatások teljes belső piacához, az alábbi piaci szegmensek közül egy vagy több ideiglenes kizárásával:

- (a) banki szolgáltatások;
- (b) biztosítás és viszontbiztosítás;

- (c) eszközkezelés;
- (d) értékpapírpiacon.

Az első albekezdés alkalmazásában a Társult Állam e megállapodás hatálybalépésének napjától számított egy éven belül értesíti az Európai Bizottságot e szándékáról, megjelölve azokat a szegmenseket, amelyeket ideiglenesen ki kíván zárni. Az értesítés kézhezvételét követően az Európai Bizottság két hónapon belül választ ad a Társult Államnak, közölve azon uniós rendelkezések jegyzékét, amelyeket a Társult Államnak átmenetileg nem kell végrehajtania és alkalmaznia.

2. Az (1) bekezdés második albekezdésében említett választ követően a keretmegállapodás 76. cikkével létrehozott Vegyes Bizottság a keretmegállapodás 81. cikkével összhangban határozatot fogad el a vonatkozó társult állami jegyzőkönyv IX. mellékletének az Európai Bizottság által a Társult Államnak átadott jegyzék alapján történő módosításáról, a következők meghatározása érdekében:

- (a) azon uniós rendelkezések jegyzéke, amelyeket a Társult Államnak teljeskörűen végre kell hajtania és alkalmaznia kell;
- (b) azon uniós rendelkezések jegyzéke, amelyek esetében a Társult Állam általi teljes körű végrehajtásra és alkalmazásra vonatkozó kötelezettség e cikk (1) bekezdése értelmében ideiglenesen felfüggesztésre kerül.

3. Amennyiben a Társult Állam az e cikk (1) bekezdésében előírt eltérést választja, e keretjegyzőkönyv 3. cikkét csak arra (azokra) a piaci szegmens(ek)re kell alkalmazni, amely(ek) tekintetében a Társult Állam hozzá kíván férni a piachoz, mindaddig, amíg az eltérés hatályban marad.

4. Amennyiben a Társult Állam egy későbbi szakaszban hozzáférést kíván szerezni az EU belső piacához egy vagy több olyan szegmensben, amelyre vonatkozóan eredetileg kérelmezte az (1) bekezdésben említett eltérést, erről megfelelően tájékoztatja az Európai Bizottságot. A Vegyes Bizottság a keretmegállapodás 81. cikkével összhangban módosítja a vonatkozó társult állami jegyzőkönyv IX. mellékletét az uniós vívmányok alkalmazandó rendelkezéseit tartalmazó jegyzék naprakésszé tétele érdekében. Azokat a rendelkezéseket, amelyekre már nem vonatkozik eltérés, a Társult Államnak megfelelően végre kell hajtania és alkalmaznia kell, mielőtt hozzáférést kapna ezekhez a szegmensekhez. Az e keretjegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdésében említett értékelést minden esetben el kell végezni, amikor a Társult Állam úgy dönt, hogy hozzáférést kér egy további piaci szegmenshez.

5. Az e cikk (1) bekezdésében előírt eltérés időtartama nem haladhatja meg az e megállapodás hatálybalépésének napjától számított tizenöt évet. Legkésőbb egy évvel az eltérés maximális időtartamának lejártá előtt a Társult Felek módosítják a társult állami jegyzőkönyv IX. mellékletét annak biztosítása érdekében, hogy a Társult Állam az eltérés lejártá előtt végrehajtsa és alkalmazza az uniós vívmányok valamennyi vonatkozó rendelkezését. Hat hónappal az említett lejárati időpontja előtt a Társult Államnak teljes mértékben, teljeskörűen és hatékonyan végre kell hajtania és alkalmaznia kell a pénzügyi szolgáltatási ágazatra vonatkozó valamennyi uniós rendelkezést. Az e keretjegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdésében említett értékelés azt vizsgálja, hogy a Társult Állam teljesíti-e az e bekezdésben előírt kötelezettséget.

5. CIKK

Az uniós vívmányok végrehajtására és alkalmazására vonatkozó cselekvési terv

1. A pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacához vagy annak egy vagy több piaci szegmenséhez való hozzáférés megszerzése előtt a Társult Állam cselekvési tervet és ütemtervet készít a pénzügyi szolgáltatási ágazatra vagy annak egy vagy több piaci szegmensére vonatkozó uniós vívmányok végrehajtása és alkalmazása céljából.
2. A Társult Állam a Pénzügyi Szolgáltatási Albizottságon keresztül értesíti az Európai Bizottságot a cselekvési terv elfogadásáról és annak bármely jelentős módosításáról. A Társult Állam a cselekvési terven alapuló nyomonkövetési jelentéseket nyújthat be.
3. E keretjegyzőkönyv 3. cikkének (3) bekezdésével összhangban a Társult Állam – cselekvési terve alapján – gyakorolja mérlegelési jogkörét annak meghatározásához, hogy mikor kérje fel az Európai Bizottságot az uniós belső piachoz való hozzáféréshez szükséges értékelés elvégzésére.

6. CIKK

A piachoz való hozzáférés hatálybalépése

1. Miután az Európai Bizottság az e keretjegyzőkönyv 11. cikke szerinti pozitív ajánlást fogadott el arra vonatkozóan, hogy az e keretjegyzőkönyv 3. cikkében foglalt valamennyi szükséges feltétel teljesült, valamint a Pénzügyi Szolgáltatási Albizottság ajánlása alapján a Vegyes Bizottság határozatot fogad el a Társult Állam piaci hozzáféréseinek a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piaca egy vagy több szegmensére történő kiterjesztéséről.

2. A határozat az annak Vegyes Bizottság általi elfogadását követő hónap első napján lép hatályba.

3. Az e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdésében említett eltérés hatályának teljes időtartama alatt az uniós gazdasági szereplőknek a Társult Állam pénzügyi piacához való hozzáférése azon a napon kezdődik, amikor hatályba lép a Vegyes Bizottság azon határozata, amely hozzáférést biztosít a Társult Államnak a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacának egy vagy több szegmenséhez. A piachoz való hozzáférés a szóban forgó határozatban említett szegmensre vagy szegmensekre korlátozódik.

7. CIKK

Helyi szolgáltatásnyújtás a Társult Államban

1. A Társult Állam felügyeleti hatóságai biztosítják, hogy a területükön letelepedett pénzügyi szolgáltatók üzleti tevékenységük jelentős részét saját joghatóságukban, saját piacaik kiszolgálásával végezzék. A felügyeleti hatóságok megtiltják, hogy joghatóságukban olyan szolgáltatók telepedjenek le, amelyek nem rendelkeznek aktív üzleti tevékenységgel vagy jelentős eszközökkel.

2. Az (1) bekezdésben említett kötelezettségnek való megfelelés nyomon követése a Társult Állam felügyeleti infrastruktúrájának az e keretjegyzőkönyv 13. cikkében említett nyomon követésével összefüggésben történik.

II. RÉSZ

AZ EU BELSŐ PIACÁHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSHEZ SZÜKSÉGES ÉRTÉKELÉS

8. CIKK

A Társult Állam pénzügyi ágazatának felülvizsgálata

1. Az Európai Bizottság felügyelete alatt a megfelelő uniós felügyeleti hatóságok felülvizsgálják a Társult Állam pénzügyi ágazatát a következők szerint:

- (a) a Társult Állam az uniós felügyeleti hatóságok rendelkezésére bocsátja a következőket:
 - (i) pénzügyi ágazatának részletes ismertetése, beleértve az engedélyezett vagy nyilvántartásba vett pénzügyi szolgáltatók jegyzékét és jogi formájukat, igazgatóik személyazonosságát, a részvényesek személyazonosságát és állampolgárságát, a cégesoportokon belüli és azok közötti kapcsolatokat, a gazdasági relevanciát (összes banki eszköz, kezelt eszközök, összes biztosítási díj);
 - (ii) az uniós felügyeleti hatóságok által e felülvizsgálat elvégzéséhez kért minden kiegészítő információ;
- (b) az uniós felügyeleti hatóságok saját módszertanuk alapján, a Társult Állam megfelelő hatáskörrel rendelkező hatóságaival együttműködve mérleg- és eszközminőségi felülvizsgálatot végeznek a banki és biztosítási ágazatra vonatkozóan.

2. A betétbiztosítási rendszer, a biztosítási garanciarendszer és a szanálási rendszer meglétét, szerkezetét és minőségét a 806/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet¹ 42. cikkével létrehozott Egységes Szanálási Testület értékeli a vonatkozó uniós joggal összhangban.
3. E felülvizsgálat elvégzéséhez adott esetben az uniós felügyeleti hatóságok – nemzeti vagy nemzetközi szinten – igénybe vehetik harmadik felek segítségét.
4. Az e cikk szerinti felülvizsgálattal kapcsolatos költségeket a Társult Állam viseli.

9. CIKK

Az uniós jog végrehajtásának és alkalmazásának értékelése

1. Az EU értékeli a Társult Állam jogszabályainak és szabályozási keretének teljességét és a vonatkozó uniós vívmányoknak való megfelelését. Különösen értékeli az alábbiaknak való megfelelést:
 - (a) a pénzügyi szolgáltatások teljes belső piacára megkülönböztetés nélkül alkalmazandó uniós jogi aktusok rendelkezései, különös tekintettel a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemre; valamint
 - (b) az e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdésében említett, a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacának adott szegmensére vagy szegmenseire alkalmazandó uniós jogi aktusok rendelkezései.

¹ EU HL L 225., 2014.7.30., 1. o.

2. A Társult Állam jogszabályainak és szabályozási keretének a vonatkozó uniós vívmányoknak való megfelelése értékelhető harmadik felek segítségével, nemzeti vagy nemzetközi szinten. Az Európai Bizottság elkészíti a megfelelés-értékelés feladatmeghatározását, és tájékoztatja a Társult Államot a vonatkozó közbeszerzési eljárásról és annak eredményéről.
3. Az e cikk szerinti értékeléssel kapcsolatos költségeket a Társult Állam viseli.

10. CIKK

A Társult Állam felügyeleti infrastruktúrájának értékelése

1. A felügyeleti infrastruktúra értékelésének ki kell terjednie a Társult Állam felügyeleti keretének függetlenségére, stabilitására, eredményességére és hatékonyságára. Ez az értékelés kiterjed továbbá a Társult Állam pénzmosás elleni felügyeletére is, beleértve a pénzügyi információs egység meglétét és megfelelő működését.
2. Az értékelést az uniós felügyeleti hatóságok végzik az uniós tagállamok megfelelő hatáskörrel rendelkező hatóságaival együttműködésben. Az uniós felügyeleti hatóságok megállapítják az értékelési kritériumokat és módszertant, és ennek megfelelően tájékoztatják az Európai Bizottságot és a Társult Államot.

3. Az (1) bekezdésben említett értékelés elvégzéséhez az uniós felügyeleti hatóságok adott esetben igénybe vehetik harmadik felek segítségét nemzeti vagy nemzetközi szinten.
4. Az e cikk szerinti értékeléssel kapcsolatos költségeket a Társult Állam viseli.

11. CIKK

Az értékelés eredménye

1. A Társult Állam pénzügyi ágazatának e keretjegyzőkönyv 8. cikkében említett felülvizsgálatát követően az EU felügyeleti hatóságai véleményt bocsátanak ki az Európai Bizottság részére, amelyben értékelik a Társult Állam pénzügyi ágazatát.
2. A Társult Állam felügyeleti infrastruktúrája e keretjegyzőkönyv 10. cikkében említett értékelésének befejezését követően az uniós felügyeleti hatóságok véleményt bocsátanak ki az Európai Bizottság részére, amelyben értékelik a Társult Állam felügyeleti keretét.
3. Az Európai Bizottság, figyelembe véve az e cikk (1) és (2) bekezdésében említett véleményeket, valamint az e keretjegyzőkönyv 9. cikkében említett uniós jogszabályok végrehajtásának és alkalmazásának értékelését, ajánlást intéz a Pénzügyi Szolgáltatások Albizottságához.

Ebben az ajánlásban meghatározza, hogy a Társult Állam számára hozzáférést kell-e biztosítani a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacához vagy annak egy vagy több piaci szegmenséhez, figyelembe véve a következő megfontolásokat:

- (a) amennyiben az e keretjegyzőkönyv 8. cikke (1) bekezdésének b) pontjában említett mérleg- vagy eszközminőség-vizsgálatok az EU belső piacának megfelelő működését veszélyeztető kockázatokat tárnak fel, a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacának megfelelő szegmenséhez vagy szegmenseihez való hozzáférés mindaddig nem biztosítható, amíg ezeket a kockázatokat megfelelően nem orvosolták;
- (b) ha a betétbiztosítási rendszer, a biztosítási garanciarendszer vagy a szanálási alapok e keretjegyzőkönyv 8. cikkének (2) bekezdésében említett értékelésének eredménye kedvezőtlen, a banki szegmenshez, illetve a biztosítási és viszontbiztosítási szegmenshez való hozzáférés mindaddig nem biztosítható, amíg ezeket a hiányosságokat megfelelően nem orvosolták;
- (c) amennyiben az uniós vívmányok végrehajtásának és alkalmazásának értékelése egy vagy több területen hiányosságokat tár fel, az e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdésében említett, a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacának megfelelő szegmenséhez vagy szegmenseihez való hozzáférés mindaddig nem biztosítható, amíg ezeket a hiányosságokat megfelelően nem orvosolták;
- (d) ha a Társult Állam felügyeleti infrastruktúrájának értékelése hiányosságokat tár fel, az e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdésében említett, a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacának megfelelő szegmenséhez vagy szegmenseihez való hozzáférés mindaddig nem biztosítható, amíg ezeket a hiányosságokat megfelelően nem orvosolták.

4. Ha a piachoz való hozzáférésre vonatkozó, a (3) bekezdésben említett ajánlása elutasító, az Európai Bizottság értesíti a Pénzügyi Szolgáltatások Albizottságát a szükséges iránymutatásokról és intézkedésekről a feltárt hiányosságok Társult Állam általi kezelése érdekében. A Társult Állam az iránymutatások Európai Bizottság általi megfogalmazását követő egy évig nem nyújthat be a piachoz való hozzáféréshez szükséges értékelésre irányuló új kérelmet. Új kérelem benyújtásakor a Társult Állam bizonyítékot szolgáltat arra vonatkozóan, hogy betartja az előírt iránymutatásokat és végrehajtja a szükséges intézkedéseket.

III. RÉSZ

NYOMON KÖVETÉS

12. CIKK

Az uniós jog Társult Állam általi végrehajtásának és alkalmazásának nyomon követése

1. Miután a Vegyes Bizottság e keretjegyzőkönyv 6. cikkével összhangban kiterjesztette a Társult Államra a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacához vagy annak egy vagy több szegmenséhez való hozzáférést, a piaci hozzáférés teljes időtartama alatt az Európai Bizottság értékelésének tárgyát képezi, hogy a Társult Állam jogszabályai továbbra is megfelelnek-e a vonatkozó uniós vívmányoknak. A nyomon követés e keretjegyzőkönyv 9. cikkével összhangban történik.
2. Az Európai Bizottság az ezt követő nyomon követés eredményeit a Pénzügyi Szolgáltatási Albizottság elé terjeszti, beleértve a nyomonkövetési folyamat során azonosított problémák kezelésére vonatkozó ajánlásokat is. A Társult Állam az azokban meghatározott határidőn belül végrehajtja az ajánlásokat.

3. Amennyiben az uniós vívmányok végrehajtásának és alkalmazásának nyomon követése egy vagy több területen jelentős hiányosságokat tár fel, az EU-nak jogában áll felfüggeszteni e keretjegyzőkönyv alkalmazását a szóban forgó pénzügyi szolgáltatási szegmens vagy szegmensek tekintetében. A felfüggesztés feltételeit és eljárását e keretjegyzőkönyv 18. és 19. cikke határozza meg.
4. Az e cikk szerinti rendszeres nyomon követés költségeit a Társult Állam viseli.

13. CIKK

A Társult Állam felügyeleti infrastruktúrájának nyomon követése

1. Miután a Vegyes Bizottság e keretjegyzőkönyv 6. cikkével összhangban kiterjesztette a Társult Államra a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacához vagy annak egy vagy több szegmenséhez való hozzáférést, e keretjegyzőkönyv 10. cikkével összhangban elvégzi a Társult Állam felügyeleti infrastruktúrájának értékelését. Az értékelésre két évente kerül sor, kivéve, ha az Európai Bizottság másként határoz.
2. Az Európai Bizottság benyújtja az értékelések eredményeit a Pénzügyi Szolgáltatási Albizottságnak, beleértve az uniós felügyeleti hatóságok által e nyomon követés során azonosított problémák kezelésére kidolgozott ajánlásokat is.
3. A Társult Állam az azokban meghatározott határidőn belül végrehajtja a (2) bekezdésben említett ajánlásokat. Az uniós felügyeleti hatóságok ellenőrzik, hogy a szóban forgó ajánlásokat teljeskörűen végrehajtották-e.

4. Amennyiben a Társult Állam a meghatározott határidőn belül nem orvosolja az értékelési ajánlásokban azonosított hiányosságokat, az EU-nak jogában áll a kérdéses pénzügyi szolgáltatási szegmens(ek) tekintetében felfüggeszteni e keretjegyzőkönyv alkalmazását. A felfüggesztés feltételeit és eljárását e keretjegyzőkönyv 18. és 19. cikke határozza meg.
5. Az e cikk szerinti rendszeres nyomon követés költségeit a Társult Állam viseli.

IV. RÉSZ

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ UNIÓS FELÜGYELETI HATÓSÁGOKKAL

14. CIKK

Uniós felügyeleti hatóságok – általános hatáskörök

1. Az uniós felügyeleti hatóságokat a pénzügyi szolgáltatási ágazat és a Társult Állam hatáskörrel rendelkező hatóságai vonatkozásában fel kell ruházni az alapító rendeleteik, a vonatkozó uniós ágazati jogszabályok és e keretjegyzőkönyv által rájuk ruházott valamennyi hatáskörrel.
2. Az uniós felügyeleti hatóságok hatáskörébe tartozik a Társult Állam pénzügyi szolgáltatóinak vagy hatáskörrel rendelkező hatóságainak címzett, az uniós belső piac megfelelő működéséhez, a fogyasztók, befektetők és más érintettek védelméhez vagy az uniós belső piac stabilitásának és integritásának megőrzéséhez szükséges határozatok és ajánlások meghozatala. Ezt a hatáskört a Társult Állam pénzügyi felügyeleti hatóságaival konzultálva gyakorolják.
3. A Társult Állam biztosítja, hogy az uniós felügyeleti hatóságok hatékonyan gyakorolhassák hatásköreiket a saját joghatóságukon belül, és ennek megfelelően hozzájárul a költségvetési szükségleteik kielégítéséhez. Amikor a Társult Állam hatáskörrel rendelkező hatóságai a saját joghatóságukon belül gyakorolják hatáskörüket, együttműködnek az uniós felügyeleti hatóságokkal, és megtesznek minden szükséges intézkedést az uniós felügyeleti hatóságok által elfogadott valamennyi határozat és ajánlás hatékony és következetes végrehajtásának biztosítása érdekében.

4. Azokon a területeken, ahol az uniós felügyeleti hatóságok közvetlen felügyeleti megbízással vagy közvetlen beavatkozási hatáskörrel rendelkeznek, az általuk elfogadott határozatok jogilag kötelező érvényűek és közvetlenül alkalmazandók a Társult Állam joghatóságán belül anélkül, hogy a Társult Állam hatáskörrel rendelkező hatóságának jóváhagyására lenne szükség.

15. CIKK

Uniós felügyeleti hatóságok – vészhelyzeti hatáskörök

1. A Társult Állam pénzügyi ágazatában bekövetkező olyan kedvezőtlen fejlemények esetén, amelyek hatással lehetnek az EU vagy valamely tagállam pénzügyi ágazatának stabilitására vagy integritására, vagy amelyek hátrányosak lehetnek a fogyasztókra, befektetőkre vagy más érintett uniós érdekelt felekre nézve, vagy ha a Társult Államban székhellyel rendelkező és potenciálisan határokon átnyúló hatással járó tevékenységet folytató vállalkozások jelentette kockázatok merülnek fel, az uniós felügyeleti hatóságok hatáskörrel rendelkeznek arra, hogy a Társult Államban székhellyel rendelkező pénzügyi szolgáltatókkal szemben határozatokat fogadjanak el a következők tekintetében:

- (a) magatartási vagy prudenciális aggályok esetén az új ügyletek megkötésének vagy új ügyletek szerzésének megtiltása;
- (b) az eszközök szabad elidegenítésének megtiltása;
- (c) végzés kibocsátása büntetés terhe mellett.

2. Az uniós felügyeleti hatóságok a Társult Állam érintett hatáskörrel rendelkező hatóságának címzett határozatot fogadnak el, amelyben felfüggesztik a valamely pénzügyi szolgáltatónak adott engedélyt az uniós jog megsértése, csalárd tevékenységek vagy a pénzügyi helyzettel, az üzleti modellel, a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemre vonatkozó jogszabályoknak való megfeleléssel, a szakmai alkalmassági és üzleti megbízhatósági követelményeknek való megfeleléssel, illetve a pénzügyi szolgáltató ügyfeleivel vagy potenciális ügyfeleivel szembeni magatartással kapcsolatos súlyos aggályok esetén.

3. Az uniós felügyeleti hatóságok csak akkor fogadhatnak el az (1) és (2) bekezdésben említett határozatokat, ha meggyőződtek arról, hogy a Társult Állam felügyeleti hatóságai nem gyakorolták kellő időben vagy hatékonyan hatáskörüket. Ezek a határozatok jogilag kötelező érvényűek és közvetlenül alkalmazandók a Társult Állam joghatóságán belül.

16. CIKK

A Társult Állam szerepe

A Társult Állam hatáskörrel rendelkező hatóságai – a szavazati jog kivételével és a közvetlenül a pénzügyi ágazatuknak vagy hatóságaiknak címzett határozatokra korlátozva – ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel vehetnek részt az uniós felügyeleti hatóságok és felügyelőtanácsaik munkájában, mint az uniós tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai.

17. CIKK

Együtműködés a pénzmosás elleni küzdelem területén

A Társult Állam teljeskörűen együttműködik az EU és a tagállamok pénzmosás elleni kijelölt hatóságaival és azok esetleges jogutód szervezeteivel.

V. RÉSZ

AZ EU VÉDINTÉZKEDÉSEI

18. CIKK

Védintézkedések – elvek

1. Az EU ideiglenesen felfüggesztheti e keretjegyzőkönyv alkalmazását a szóban forgó pénzügyi szolgáltatási szegmens(ek) tekintetében, amennyiben:
 - (a) az e keretjegyzőkönyv 12. cikkével összhangban végzett nyomon követés során jelentős hiányosságokat tártak fel az uniós vívmányok végrehajtása és alkalmazása terén;
 - (b) az e keretjegyzőkönyv 13. cikkével összhangban végzett nyomon követés során jelentős hiányosságokat tártak fel a Társult Állam felügyeleti keretrendszerében;
 - (c) a Társult Állam hatáskörrel rendelkező hatóságai nem működnek együtt a szabálytalanságok, a csalás, a visszaélés, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben;
 - (d) a pénzügyi szolgáltatások területére vonatkozó uniós vívmányok kijátszására vagy jelentős megsértésére került sor.

2. Az ideiglenes felfüggesztést az e keretjegyzőkönyv 19. cikkében megállapított feltételek és eljárás szerint fogadják el.

19. CIKK

Védintézkedések – eljárások

1. A keretmegállapodás 90. cikkétől eltérve, amennyiben az EU úgy ítéli meg, hogy az e keretjegyzőkönyv 18. cikkének (1) bekezdésében meghatározott egy vagy több helyzet bekövetkezett, értesíti a Társult Államot, és az ügyet a Vegyes Bizottság elé terjeszti.
2. A Vegyes Bizottság haladéktalanul, és minden esetben legkésőbb az ügy elé terjesztését követő egy hónapon belül összeül. A Társult Felek minden hasznos információt benyújtanak a Vegyes Bizottságnak, hogy lehetővé tegyék a helyzet alapos vizsgálatát. A Vegyes Bizottság megvizsgál minden olyan lehetőséget, amely elősegíti, hogy e megállapodással összhangban lévő megoldást találjanak, és szükség esetén ilyen irányú határozatot hozhat.
3. Amennyiben a Vegyes Bizottság a (2) bekezdés szerinti első ülés időpontjától számított három hónapon belül nem talál megoldást a 18. cikk (1) bekezdésében említett helyzetre, az EU értesíti a Társult Államot arról, hogy milyen megoldást javasol az azonosított probléma megoldására.

4. Ha a Társult Állam három hónapon belül nem tesz eleget az EU megoldási javaslatának, az EU felfüggeszti e keretjegyzőkönyv alkalmazását a szóban forgó pénzügyi szolgáltatási szegmens(ek) tekintetében mindaddig, amíg a Társult Állam nem orvosolja az EU által feltárt hiányosságot. A Társult Felek továbbra is rendszeres párbeszédet folytatnak annak érdekében, hogy közösen elfogadható megoldást találjanak.

5. E keretjegyzőkönyv alkalmazásának felfüggesztését követően a Társult Állam az EUB elé terjesztheti az ügyet. Ha a Társult Állam e bekezdés alapján keresetet kíván benyújtani az EUB-hez, erről haladéktalanul írásban értesíti az EU-t, és megad minden érdemi információt.

VI. RÉSZ

INTÉZMÉNYI RENDELKEZÉSEK

20. CIKK

Pénzügyi Szolgáltatási Albizottságok

1. A keretmegállapodás 76. cikke (8) bekezdésének első mondatától eltérve két Pénzügyi Szolgáltatási Albizottság jön létre az alábbiak között:

- (a) az EU, amelyet a Bizottság képvisel, és Andorra, amelyet a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szakpolitikáért felelős hatósága képvisel; valamint
- (b) az EU, amelyet a Bizottság képvisel, és San Marino, amelyet a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szakpolitikáért felelős hatósága képvisel.

E keretjegyzőkönyv alkalmazásában a valamely Pénzügyi Szolgáltatási Albizottságra történő hivatkozásokat az említett Albizottságok bármelyikére való hivatkozásként kell értelmezni.

2. A Pénzügyi Szolgáltatási Albizottságok a következő feladatokat látják el:

- (a) e keretjegyzőkönyvnek a társult állami jegyzőkönyvek, valamint azok IX., XII. és XXII. mellékletének vonatkozó rendelkezései figyelembevételével történő alkalmazásának felügyelete;

- (b) az alábbi ajánlások megfogalmazása a Vegyes Bizottságok számára:
- (i) a társult állami jegyzőkönyvek IX. mellékletének a keretmegállapodás 81. cikkével összhangban történő módosítására vonatkozó ajánlások;
 - (ii) a pénzügyi szolgáltatások uniós belső piacához vagy annak egy vagy több piaci szegmenséhez való piaci hozzáférés e keretjegyzőkönyv 6. cikkével összhangban történő kiterjesztésére vonatkozó ajánlások;
 - (iii) egyéb ajánlások;
- (c) adott esetben ajánlások megfogalmazása a Társulási Bizottság számára;
- (d) az e keretjegyzőkönyv egyéb cikkei által ráruházott minden más feladat ellátása.
3. Az Európai Bizottság felkérheti az uniós felügyeleti hatóságokat, hogy vegyenek részt a Pénzügyi Szolgáltatási Albizottság ülései keretében folytatott releváns technikai megbeszéléseken.
4. Azokban az esetekben, amikor a társult állami jegyzőkönyvek IX. mellékletének módosításai mindkét Társult Államot érintik, a két Pénzügyi Szolgáltatási Albizottság közös üléseken végzi munkáját összehangolt javaslatok alapján.
5. A Pénzügyi Szolgáltatási Albizottságok évente vagy a tagjaik által meghatározott egyéb időközönként üléseznek. Az ülések a Társult Felek rendelkezésére álló bármely technológiai eszközzel lebonyolíthatók.

VII. RÉSZ

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

21. CIKK

A központi bankok és a monetáris hatóságok tevékenységei

E megállapodás egyetlen rendelkezése sem alkalmazandó a hatóságok, a központi bankok, a monetáris hatóságok vagy bármely más, valamely Társult Fél tulajdonában vagy ellenőrzése alatt álló jogalany által a monetáris vagy árfolyam-politika végrehajtása során végzett tevékenységekre.

4. KERETJEGYZŐKÖNYV

A VÁLLALKOZÁSOKRA ALKALMAZANDÓ VERSENYSZABÁLYOKRÓL

1. CIKK

Az e megállapodás hatálybalépésének napján már életbe léptetett megállapodások, döntések és összehangolt magatartások közül azok tekintetében, amelyek a keretmegállapodás 38. cikke (1) bekezdésének hatálya alá esnek, az említett bekezdésben szereplő tilalom e megállapodás hatálybalépésének napjától nem alkalmazható, ha a szóban forgó megállapodásokat, döntéseket vagy összehangolt magatartásokat a megállapodás hatálybalépésének napjától számított tizenkét hónapon belül úgy módosítják, hogy azok teljesítsék a társult állami jegyzőkönyv XIV. mellékletének csoportmentességről szóló részében foglalt feltételeket.

2. CIKK

Az e megállapodás hatálybalépésének napján már életbe léptetett megállapodások, a vállalkozások társulásai által hozott ilyen döntések és az összehangolt magatartások közül azok tekintetében, amelyek a keretmegállapodás 38. cikke (1) bekezdésének hatálya alá esnek, az említett bekezdésben szereplő tilalom nem alkalmazható a megállapodás hatálybalépésének napjától, ha a szóban forgó megállapodásokat, döntéseket vagy összehangolt magatartásokat a megállapodás hatálybalépésének napjától számított tizenkét hónapon belül úgy módosítják, hogy azok a továbbiakban ne essenek az említett tilalom alá.

5. KERETJEGYZŐKÖNYV

A STATISZTIKA TERÉN FOLYTATOTT EGYÜTTMŰKÖDÉSRŐL

1. CIKK

Tárgy

1. Ez a keretjegyzőkönyv a Társult Felek közötti, statisztikai együttműködésre vonatkozik, és célja annak biztosítása, hogy következetes és összehasonlítható statisztikai adatokat gyűjtsenek és terjesszenek az együttműködésük szempontjából lényeges gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi politikák jellemzése és ellenőrzése céljából.
2. Ebből a célból a Társult Felek összehangolt módszereket, meghatározásokat és osztályozásokat, valamint a statisztikai munkát a megfelelő igazgatási szinteken, az e keretjegyzőkönyvvel összhangban megszervező közös programokat és eljárásokat dolgoznak ki és alkalmazzák.
3. A Társult Felek statisztikáinak előállítása pártatlan, megbízható, objektív, tudományosan független, költséghatékony és bizalmas módon történik. A statisztikák előállítása nem róhat túlzott terhet a gazdasági szereplőkre. A statisztikák előállítása nem róhat túlzott terhet a gazdasági szereplőkre.

2. CIKK

Statisztikai Albizottságok

1. A keretmegállapodás 76. cikke (8) bekezdésének első mondatától eltérve két Statisztikai Albizottság jön létre az alábbiak között:

- (a) az EU, amelyet a Bizottság képvisel, és Andorra, amelyet a statisztika területén kialakítandó együttműködésért felelős hatóságai képviselnek; valamint
- (b) az EU, amelyet a Bizottság képvisel, és San Marino, amelyet a statisztika területén kialakítandó együttműködésért felelős hatóságai képviselnek.

E keretjegyzőkönyv alkalmazásában a valamely Statisztikai Albizottságra történő hivatkozásokat e Statisztikai Albizottságok bármelyikére való hivatkozásként kell értelmezni.

2. A Statisztikai Albizottságok felelősek e keretjegyzőkönyv igazgatásáért, és biztosítják annak megfelelő végrehajtását. E célból ajánlásokat fogalmaznak meg és az e keretjegyzőkönyvben meghatározott esetekben határozatokat hoznak. A Statisztikai Albizottságok határozataikat konszenzussal fogadják el.

3. A Statisztikai Albizottságok és a 223/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel¹ létrehozott Az Európai Statisztikai Rendszer Bizottsága (a továbbiakban: ESR-bizottság) e keretjegyzőkönyv alkalmazásában közös üléseken szervezik meg feladataikat.
4. A Statisztikai Albizottságok szükség szerint üléseznek. A Társult Felek bármelyike kérheti az megfelelő Statisztikai Albizottság ülésének összehívását. A Statisztikai Albizottságok úgy dönthetnek, hogy őket a feladataik ellátásában segítő munkacsoportokat hoznak létre.
5. Bármelyik Társult Fél bármikor a vonatkozó Statisztikai Albizottsághoz fordulhat az e keretjegyzőkönyvvel kapcsolatos fontos ügyekben.
6. A Statisztikai Albizottság minden egyes határozata tartalmazza a határozat végrehajtásának időpontját. Az ilyen határozatot szükség esetén a Statisztikai Albizottság eljárási szabályzatának megfelelően jóváhagyásra nyújtják be, és azt a Statisztikai Albizottság az eljárási szabályzatának megfelelően végrehajtja.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 223/2009/EK rendelete (2009. március 11.) az európai statisztikákról és a titoktartási kötelezettség hatálya alá tartozó statisztikai adatoknak az Európai Közösségek Statisztikai Hivatala részére történő továbbításáról szóló 1101/2008/EK, Euratom európai parlamenti és tanácsi rendelet, a közösségi statisztikákról szóló 322/97/EK tanácsi rendelet és az Európai Közösségek statisztikai programbizottságának létrehozásáról szóló 89/382/EGK, Euratom tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről (HL L 87., 2009.3.31., 164. o.).

3. CIKK

Statisztikai együttműködés

1. A 223/2009/EK rendelet 13. cikkében említett európai statisztikai program képezi az egyes Társult Államok által az egyes programok megfelelő időszakaira vonatkozóan végrehajtandó statisztikai intézkedések keretét. Az európai statisztikai program minden fő területét és statisztikai témáját relevánsnak kell tekinteni az e keretjegyzőkönyvben meghatározott statisztikai együttműködés szempontjából, és azokat nyitva kell tartani a Társult Államok teljes részvétele előtt.
2. A Statisztikai Albizottságok az Európai Bizottság által a 223/2009/EK rendelet III. fejezetével összhangban készített éves munkaprogram részeként, illetve azzal párhuzamosan minden évben egyedi EU/Társult Állam éves statisztikai programokat dolgoznak ki („EU/Andorra” és „EU/San Marino”). Minden ilyen éves statisztikai programot az illetékes Statisztikai Albizottság hagy jóvá. A programban fel kell tüntetni különösen a program releváns témáin belül azon intézkedéseket, amelyek a programidőszak során az EU és az adott Társult Állam statisztikai együttműködése szempontjából prioritást élveznek.
3. A Társult Államokból származó statisztikai adatokat az Eurostat felé továbbítják tárolás, feldolgozás és terjesztés céljából. Ebből a célból a Társult Államok nemzeti statisztikai hivatalai szorosan együttműködnek az Eurostattal annak biztosítása érdekében, hogy az ezen államokból származó adatokat megfelelő módon továbbítsák és az EU/Társult Állam statisztikai adatok részeként terjesszék a különböző felhasználói csoportok felé a normál terjesztési csatornákon keresztül. A Társult Államok statisztikáinak kezelését a 223/2009/EK rendelet szabályozza.

4. Az egyes Statisztikai Albizottságok megvizsgálják a vonatkozó EU/Társult Állam statisztikai intézkedések keretében elért eredményeket. Különösen azt értékelik, hogy sikerült-e megvalósítani az e keretjegyzőkönyv alkalmazásának első három évében tervezett célokat, prioritásokat és intézkedéseket. Azt is értékelik, hogy a vonatkozó társult állami jegyzőkönyv XXI. mellékletének tartalma megfelelően tükrözi-e az e keretjegyzőkönyv 1. cikkének (1) bekezdésében említett relevanciát.

4. CIKK

Részvétel

1. A Társult Államokban letelepedett jogalanyok jogosultak arra, hogy az EU-ban letelepedett jogalanyokéival azonos szerződéses jogokkal és kötelezettségekkel vegyenek részt az Eurostat által irányított egyedi uniós programokban.
2. A Társult Államok nemzeti szakértőket küldhetnek az Európai Bizottsághoz (Eurostat). E nemzeti szakértők Európai Bizottsághoz (Eurostat) történő kirendelésével kapcsolatos költségeket – beleértve a fizetéseket, a társadalombiztosítási költségeket, a nyugdíjakat, a napidíjakat és az utazási juttatásokat is – teljes egészében az őket kirendelő Társult Állam viseli. Az említett nemzeti szakértőknek az Európai Bizottsághoz (Eurostat) történő kirendelésével kapcsolatos költségeket, beleértve a fizetéseket, a társadalombiztosítási költségeket, a nyugdíjakat, a napidíjakat és az utazási juttatásokat is, teljes egészében az őket kirendelő társult állam viseli.
3. Az EU-ban letelepedett jogalanyok jogosultak arra, hogy a Társult Államokban letelepedett jogalanyokéival azonos szerződéses jogokkal és kötelezettségekkel vegyenek részt a Társult Államok nemzeti statisztikai hivatalai által irányított egyedi programokban.

5. CIKK

Egyéb együttműködési formák

1. A Társult Államok nemzeti statisztikai hivatalai és az Eurostat közötti statisztikai technológia-átadás kölcsönös megegyezéssel valósulhat meg.
2. Az egyes társult állami jegyzőkönyvek XI. mellékletének S. szakaszában megállapított különös rendelkezések és szabályok sérelme nélkül a Társult Felek bármilyen statisztikai információt kicserélhetnek egymással.
3. A Társult Felek nemzeti statisztikai hivatalai tisztviselőket cserélhetnek egymás között. Az uniós tagállamok nemzeti statisztikai hivatalai a Társult Államok nemzeti statisztikai hivatalaival is cserélhetnek tisztviselőket. Az ilyen tisztviselőcserék feltételeiről közvetlenül az érintett statisztikai hivatalok állapodnak meg egymással.

6. CIKK

Pénzügyi rendelkezések

1. A részvétel teljes költségének fedezése érdekében a Társult Államok évente pénzügyileg hozzájárulnak az európai statisztikai programhoz.
2. A Társult Államok pénzügyi hozzájárulására vonatkozó szabályokat a keretmegállapodás 68. cikke határozza meg.

6. KERETJEGYZŐKÖNYV
A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI ELJÁRÁSOKRÓL

1. FEJEZET

ELŐZETES RENDELKEZÉSEK

1. CIKK

Hatály

Ha valamelyik Társult Fél a keretmegállapodás 90. cikkének (8) bekezdésével, 97. cikkének (9) bekezdésével vagy 98. cikkének (6) bekezdésével összhangban választottbíróshoz fordul vitarendezés céljából, e keretjegyzőkönyvet alkalmazandó.

2. CIKK

Fogalommeghatározások

E keretjegyzőkönyv alkalmazásában:

- (a) „felperes”: az a Társult Fél, amely választottbíróshoz fordul vitarendezés céljából;
 - (b) „alperes”: az a Társult Fél, amely az alábbiak valamelyikét hozta:
 - (i) a keretmegállapodás 90. cikkének (7) bekezdése szerinti kompenzációs intézkedések;
 - (ii) a keretmegállapodás 97. cikkének (1) bekezdése szerinti védintézkedések;
 - (iii) a keretmegállapodás 97. cikkének (5) bekezdése szerinti sütgősségi védintézkedések;
 - (iv) a keretmegállapodás 97. cikkének (8) bekezdése szerinti, az egyensúly helyreállítását célzó intézkedések;
 - (v) a keretmegállapodás 98. cikkének (1) bekezdése szerinti védintézkedések;
- vagy
- (vi) a keretmegállapodás 98. cikkének (5) bekezdése szerinti, az egyensúly helyreállítását célzó intézkedések;

- (c) „Társult Fél képviselője”: valamely Társult Fél tisztviselője vagy az általa kinevezett személy, aki a keretmegállapodás 90. cikkének (8) bekezdése, 97. cikkének (9) bekezdése vagy 98. cikkének (6) bekezdése szerinti vitarendezés céljából a Társult Felet képviseli;
- (d) „tanácsadó”: a Társult Fél által kijelölt személy, aki tanácsot ad vagy segítséget nyújt számára a választottbírói testület előtti eljárásokban;
- (e) „asszisztens”: az a személy, aki megbízatása keretében kutatást folytat vagy segítséget nyújt egy választottbírói testület valamely tagja részére annak irányítása és ellenőrzése alatt;
- (f) „jelölt”: minden olyan személy, akinek a neve szerepel az e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdésében említett jegyzékben, és akinek a választottbírói testület tagjává történő kinevezését megfontolás tárgyává teszik az említett cikknek megfelelően.

3. CIKK

Nyilvántartás és titkársági támogatás

A Társult Felek vagy a választottbírói testület írásbeli kérelmére a hágai Állandó Választottbírárság Nemzetközi Irodája (a továbbiakban: az Állandó Választottbírárság) jár el nyilvántartó hivatalként, és megfelelő titkársági támogatást nyújt a választottbírói testületnek.

4. CIKK

A választottbírói testület tagjaiként szolgálni kész és arra alkalmas személyek jegyzéke

1. Az egyes Vegyes Bizottságok 15 olyan személyt tartalmazó jegyzéket állítanak össze, akik készek és alkalmasak arra, hogy a választottbírói testület tagjaiként szolgáljanak. E célból minden Társult Fél megnevez öt személyt. A Társult Felek közösen megneveznek öt személyt a választottbírói testület elnöki tisztségére is. A Vegyes Bizottságok biztosítják, hogy az említett jegyzékek mindenkor megfeleljenek a (2) bekezdésben említett követelményeknek.
2. Az (1) bekezdéssel összhangban létrehozott jegyzékek kizárólag olyan személyeket tartalmazhatnak, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, akik rendelkeznek a saját országukban magas bírói tisztségbe történő kinevezéshez szükséges képesítéssel, vagy akik elismert szakértelemmel rendelkező jogtudósok, és akik az uniós jog és a nemzetközi közjog területén speciális ismeretekkel vagy tapasztalattal bírnak. E jegyzékek nem tartalmazhatnak olyan személyeket, akik uniós intézmények, illetve valamely uniós tagállam vagy Társult Állam kormányának tagjai, tisztviselői vagy egyéb alkalmazottai.

2. FEJEZET

ÉRTESÍTÉSEK

5. CIKK

Az értesítések továbbítása

1. A választottbírói testület egyidejűleg megküldi mindkét Társult Fél részére az összes megkeresést, értesítést, írásbeli beadványt és egyéb dokumentumot.
2. Amennyiben valamely Társult Fél megkeresést, értesítést, írásbeli beadványt vagy egyéb dokumentumot intéz a választottbírói testülethez, annak egy példányát egyidejűleg megküldi a másik Társult Fél részére.
3. Amennyiben valamely Társult Fél a vitával kapcsolatos megkeresést, értesítést, írásbeli beadványt vagy egyéb dokumentumot intéz a másik Társult Félhez, annak egy példányát egyidejűleg megküldi a választottbírói testület részére.
4. Az (1)–(3) bekezdésben említett bármely értesítést e-mailben vagy adott esetben bármely más olyan távközlési eszköz útján lehet megtenni, amely rögzíti az elküldés tényét. Az értesítés az elküldésének napján tekintendő kézbesítettnek, amennyiben ennek ellenkezője nem bizonyított. Minden értesítést az Európai Bizottság Jogi Szolgálatához és az érintett Társult Állam Európai Unió mellé akkreditált képviselőjéhez kell címezni.

6. CIKK

Választottbíróági értesítés

1. A választottbíróági eljárás azon a napon tekintendő megkezdettnek, amelyen az alperes a választottbíróági értesítést kézhez kapja. A választottbíróági értesítést az Állandó Választottbíróasághoz is meg kell küldeni.
2. A választottbíróági értesítés az alábbi elemeket tartalmazza:
 - (a) arra irányuló kérelem, hogy a vitát választottbíróaság elé vigyék;
 - (b) a Társult Felek neve és címe;
 - (c) képviselőik és tanácsadóik neve és címe;
 - (d) az eljárás jogalapja: a keretmegállapodás 90. cikkének (8) bekezdése, 97. cikkének (9) bekezdése vagy 98. cikkének (6) bekezdése;
 - (e) a következő intézkedések egyikének azonosítása:
 - (i) a keretmegállapodás 90. cikkének (7) bekezdése szerinti kompenzációs intézkedések;
 - (ii) a keretmegállapodás 97. cikkének (1) bekezdése szerinti védintézkedések;

- (iii) a keretmegállapodás 97. cikkének (5) bekezdése szerinti sürgősségi védintézkedések;
 - (iv) a keretmegállapodás 97. cikkének (8) bekezdése szerinti, az egyensúly helyreállítását célzó intézkedések;
 - (v) a keretmegállapodás 98. cikkének (1) bekezdése szerinti védintézkedések;
 - (vi) a keretmegállapodás 98. cikkének (5) bekezdése szerinti, az egyensúly helyreállítását célzó intézkedések;
 - (f) a jogvita tárgyát képező vagy azzal kapcsolatos szabály pontosítása;
 - (g) a jogvita rövid ismertetése;
 - (h) a választottbírói testület egy tagjának kinevezése.
3. Az azzal kapcsolatos vita, hogy a választottbíróági értesítés megfelel-e e keretjegyzőkönyv követelményeinek, nem akadályozza meg a választottbírói testület létrehozását. Az ilyen vitát a választottbírói testület véglegesen rendezi.

7. CIKK

Válasz a választottbíróági értesítésre

1. Az alperes a választottbíróági értesítés kézhezvételétől számított 20 napon belül megküldi válaszát a felperesnek és az Állandó Választottbíróáságnak, amely a következőket tartalmazza:

- (a) a Társult Felek neve és címe;
- (b) képviselőik és tanácsadóik neve és címe;
- (c) válasz a választottbíróági értesítésnek e keretjegyzőkönyv 6. cikke (2) bekezdésének d)–g) pontjában előírt elemeire;
- (d) a választottbírói testület egy tagjának kinevezése.

2. Az azzal kapcsolatos vita, hogy az alperes elmulasztott teljeskörűen és időben válaszolni a választottbíróági értesítésre, nem akadályozza meg a választottbírói testület létrehozását. Az ilyen vitát a választottbírói testület véglegesen rendezi.

3. FEJEZET

A VÁLASZTOTTBÍRÓI TESTÜLET

8. CIKK

A választottbírói testület létrehozása

1. A testület három tagból áll.
2. A választottbírói testületet e cikk (3) és (4) bekezdésével összhangban, az e keretjegyzőkönyv 6. cikke szerinti választottbírói értesítés benyújtásának időpontjától számított 30 napon belül kell létrehozni.
3. A Társult Felek mindegyike kinevez egy-egy tagot a választottbírói testületbe az e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdése alapján létrehozott jegyzékben szereplő személyek közül. Az elnököt a választottbírói testület tagjai közös megegyezéssel választják ki a Társult Felek által az elnöki tisztség betöltésére közösen javasolt személyek jegyzékéből.

Amennyiben a választottbírói testület tagjai az e cikk (2) bekezdésében megállapított határidőn belül nem tudnak megállapodni az elnök személyéről, akkor bármelyik Társult Fél felkérheti az Állandó Választottbírói főtárgyát, hogy sorshúzással válassza ki az elnököt a Társult Felek által az elnöki tisztség betöltésére közösen javasolt személyek közül.

4. Az Állandó Választottbíróság főtitkára a (3) bekezdés második pontjában említett kiválasztást a (3) bekezdésben említett kérelem benyújtásától számított öt napon belül végzi el. A Társult Felek képviselői jelen lehetnek a kiválasztáskor.
5. A választottbírói testület létrehozásának időpontja az a nap, amelyen az elnök kiválasztása lezárult, és az adott személy elfogadta kinevezését.
6. Amennyiben az e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdésében említett jegyzéket az e cikk (2) bekezdésében megállapított határidő lejártáig nem állították össze, minden Társult Fél öt napon belül kinevez egy-egy személyt a választottbírói testület tagjaivá. Ha a személyekre irányuló javaslatokat e keretjegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdése alapján tették, a kinevezettek az e jegyzékben szereplő személyek közül kerülnek ki. Az elnököt ezt követően az e cikk (3) bekezdésében foglalt eljárás szerint nevezik ki. Amennyiben a Társult Felek további öt napon belül nem javasolnak közösen legalább egy személyt az elnöki tisztség betöltésére, az Állandó Választottbíróság főtitkára a Társult Felekkel folytatott konzultációt követően öt napon belül javaslatot tesz egy olyan elnökre, aki megfelel az e keretjegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének követelményeinek. Amennyiben öt napon belül a Társult Felek egyike sem emel kifogást az említett javaslat ellen, az Állandó Választottbíróság főtitkára által javasolt személyt kinevezik.
7. Amennyiben az e keretjegyzőkönyv 6. cikke szerinti kérelem benyújtásától számított három hónapon belül nem sikerül létrehozni a választottbírói testületet, az Állandó Választottbíróság főtitkára a Társult Felek kérelmére a kérelemtől számított 15 napon belül – a Társult Felekkel folytatott konzultációt követően – kijelöli azokat a személyeket, akik megfelelnek a választottbírói testületi tagság 4. cikk (2) bekezdésében meghatározott követelményeinek.

9. CIKK

A választottbírói testület tagjainak függetlensége és mentessége

1. A választottbírói testület tagjai függetlenek, egyéni minőségükben járnak el, és nem fogadhatnak el utasításokat semmilyen szervezettől vagy kormánytól.
2. A választottbírói testület tagjai a testület létrehozásától kezdve mentességet élveznek az EU-ban és a Társult Államokban a jogi eljárások alól az általuk az említett választottbírói testületben a tisztségük gyakorlása során végrehajtott cselekedeteik tekintetében.

10. CIKK

Kifogás a választottbírói testület tagjai ellen

1. Az a Társult Fél, amely kifogást kíván emelni a választottbírói testület valamely tagja ellen, a tag kinevezéséről szóló értesítéstől számított 15 napon belül, vagy attól a naptól számított 30 napon belül, amikor tudomást szerzett az e keretjegyzőkönyv 9. cikkének (1) bekezdésében meghatározott követelményeket sértő körülményekről, értesítést küld e szándékáról.
2. A kifogásról szóló értesítést megküldik a másik Társult Félnek, a testület kifogással érintett tagjának, a választottbírói testület többi tagjának és az Állandó Választottbírósnak. A kifogás indokait ki kell fejteni.
3. Amennyiben a választottbírói testület egyik tagja ellen valamely Társult Fél kifogást emelt, a másik Társult Fél elfogadhatja a kifogást. A választottbírói testület kifogással érintett tagja visszaléphet a testületben való részvételtől. Az ilyen elfogadás vagy visszalépés nem jelenti a kifogás indokainak elismerését.

4. Amennyiben a másik Társult Fél a kifogásról szóló értesítéstől számított 15 napon belül nem fogadja el a kifogást, vagy a választottbírói testület kifogással érintett tagja nem lép vissza a részvételtől, a kifogást emelő fél felkérheti az Állandó Választottbíróóság főtítkárát, hogy hozzon határozatot a kifogásról.

5. A kifogásról szóló határozat meghozatalakor az Állandó Választottbíróóság főtítkára megindokolja döntését, kivéve, ha a Társult Felek megállapodnak abban, hogy nem szükséges indokolás.

11. CIKK

A választottbírói testület tagjainak helyettesítése

1. Amennyiben az e keretjegyzőkönyv 5. fejezetében előírt választottbíróisági eljárás során a választottbírói testület egy tagjának helyettesítése válik szükségessé, új tagot kell kinevezni vagy kiválasztani e keretjegyzőkönyv 8. cikkének (3) bekezdésével összhangban. Ez a rendelkezés akkor is alkalmazandó, ha valamely Társult Fél korábban nem gyakorolta azt a jogát, hogy a választottbírói testület helyettesítendő tagját kinevezze vagy annak kinevezésében részt vegyen.

2. Amennyiben a választottbírói testület egy tagját helyettesítik, az eljárást abban a szakaszban kell folytatni, amikor a választottbírói testület helyettesített tagja felhagyott feladatai ellátásával, kivéve, ha a választottbírói testület másként határoz.

12. CIKK

A választottbírói testület működése

1. A választottbírói testület minden ülését az adott választottbírói testület elnöke vezeti le. A választottbírói testület felhatalmazhatja elnökét arra, hogy igazgatási és eljárási határozatokat hozzon.
2. Amennyiben e keretjegyzőkönyv másként nem rendelkezik, a választottbírói testület eljárásait és tanácskozásait bármilyen kommunikációs eszköz használatával lefolytathatja.
3. A választottbírói testület tanácskozásain kizárólag a választottbírói testület tagjai vehetnek részt. Mindazonáltal a választottbírói testület engedélyezheti, hogy a tagok asszisztensei jelen legyenek a tanácskozásokon.
4. Bármilyen döntés vagy határozat megfogalmazása a választottbírói testület tagjainak kizárólagos felelőssége marad, és az nem ruházható át más személyre.
5. Amennyiben olyan eljárási kérdés merül fel, amely nem tartozik e keretjegyzőkönyv hatálya alá, a választottbírói testület a Társult Felekkel folytatott konzultációt követően határozhat a követendő eljárásról, feltéve, hogy ez utóbbi összhangban áll e keretjegyzőkönyvvel.
6. Amennyiben a választottbírói testület úgy ítéli meg, hogy az e keretjegyzőkönyvben említett eljárások tekintetében a határidők módosítására vagy bármely más eljárási vagy adminisztratív kiigazításra van szükség, a Társult Felekkel folytatott konzultációt követően írásban tájékoztatja a Társult Feleket a módosítás vagy kiigazítás okairól, valamint a szükséges határidőről vagy kiigazításról.

4. FEJEZET

HATÁRIDŐK SZÁMÍTÁSA

13. CIKK

Határidők számítása

1. Az e keretjegyzőkönyvben előírt minden határidő az értesítés kézhezvételét követő naptól kezdődik. Ha a határidő utolsó napja az Európai Bizottságnál vagy az érintett Társult Államnál hétvégének vagy hivatalos munkaszüneti napnak minősülő napra esik, a határidő a következő munkanapig tart. A határidővel érintett időszakba eső hivatalos munkaszüneti napok beleszámítanak a határidőbe.
2. Amennyiben egy dokumentum kézbesítési határidejének utolsó napja az Európai Bizottságnál vagy az érintett Társult Államnál hétvégének vagy hivatalos munkaszüneti napnak minősülő napra esik, az adott dokumentum – esettől függően – az Európai Bizottság vagy az érintett Társult Állam következő munkanapján is kézbesíthető.

5. FEJEZET

VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI ELJÁRÁS

14. CIKK

Általános rendelkezések

A választottbírói testület biztosítja, hogy a Felek egyenlő bánásmódban részesüljenek, és hogy az eljárás bármely megfelelő szakaszában minden Társult Fél megfelelő lehetőséget kapjon ügyének ismertetésére. A Társult Felek közötti vita rendezése érdekében a testület oly módon folytatja le eljárásait, hogy elkerülhetők legyenek a szükségtelen késedelmek és költségek.

15. CIKK

A választottbíróági eljárás helye

A választottbíróági eljárás helye Hága. Kivételes körülmények között a választottbírói testület az általa megfelelőnek ítélt bármely más helyen is ülésezhet.

16. CIKK

Nyelvek

1. A választottbírói testület előtti eljárások nyelve a francia és az angol.
2. A választottbírói testület elrendelheti, hogy a keresetlevélhez vagy az ellenkérelemhez csatolt valamennyi irathoz, valamint az eljárás során az eredeti nyelvükön benyújtott minden további dokumentumhoz mellékeljenek az eljárás egyik hivatalos nyelvén készült fordítást.
3. A Társult Felek maguk viselik a választottbírói testülethez benyújtott, eredetileg nem angol vagy francia nyelvű dokumentumok fordításával kapcsolatos saját költségeiket, valamint a képviselőkhöz vagy tanácsadókhöz kapcsolódó, a meghallgatás során történő tolmácsolással kapcsolatos költségeket.

17. CIKK

Keresetlevél

1. A felperes a keresetlevelét írásban továbbítja az alperesnek, az Állandó Választottbírósnak és a választottbírói testület minden tagjának, a választottbírói testület által e célból az e keretjegyzőkönyv 20. cikkével összhangban megállapított határidőn belül. A felperes úgy dönthet, hogy az e keretjegyzőkönyv 6. cikkében említett választottbíróági értesítését tekinti a keresetlevelének, feltéve, hogy az megfelel az e cikk (2) és (3) bekezdésében meghatározott valamennyi követelménynek.

2. A keresetlevélnek az alábbi elemeket kell tartalmaznia:

- (a) a Társult Felek neve és címe;
- (b) képviselőik és tanácsadóik neve és címe;
- (c) az eljárás jogalapja: a keretmegállapodás 90. cikkének (8) bekezdése, 97. cikkének (9) bekezdése vagy 98. cikkének (6) bekezdése;

valamint az alábbi intézkedések egyikének meghatározása:

- (i) a keretmegállapodás 90. cikkének (7) bekezdése szerinti kompenzációs intézkedések;
 - (ii) a keretmegállapodás 97. cikkének (1) bekezdése szerinti védintézkedések;
 - (iii) a keretmegállapodás 97. cikkének (5) bekezdése szerinti sürgősségi védintézkedések;
 - (iv) a keretmegállapodás 97. cikkének (8) bekezdése szerinti, az egyensúly helyreállítását célzó intézkedések;
 - (v) a keretmegállapodás 98. cikkének (1) bekezdése szerinti védintézkedések;
 - (vi) a keretmegállapodás 98. cikkének (5) bekezdése szerinti, az egyensúly helyreállítását célzó intézkedések;
- (d) a kereset alapjául szolgáló tényállás ismertetése;

(e) a jogvita vázlatos ismertetése; valamint

(f) a hivatkozott jogalapok vagy érvek.

3. A keresetlevélhez lehetőség szerint mellékelni kell a felperes által hivatkozott valamennyi dokumentumot és bizonyítékot, vagy hivatkozni kell ezekre a dokumentumokra és bizonyítékokra.

18. CIKK

Ellenkérelem

1. Az alperes írásban továbbítja ellenkérelmét a felperesnek, az Állandó Választottbíróságnak és a választottbírói testület minden tagjának, a választottbírói testület által e keretjegyzőkönyv 20. cikkével összhangban e célból megállapított határidőn belül. Az alperes úgy dönthet, hogy az e keretjegyzőkönyv 7. cikkében említett választottbíróági értesítésre adott válaszát tekinti az ellenkérelmének, feltéve, hogy az megfelel az e cikk (2) bekezdésében meghatározott valamennyi követelménynek.

2. Az ellenkérelemben e keretjegyzőkönyv 17. cikke (2) bekezdése c)–f) pontjának megfelelően kell válaszolni a keresetlevélben foglalt elemekre. Az ellenkérelemhez lehetőség szerint mellékelni kell az alperes által hivatkozott valamennyi dokumentumot és bizonyítékot, vagy hivatkozni kell ezekre a dokumentumokra és bizonyítékokra.

19. CIKK

Egyéb írásbeli beadványok

A választottbírói testület határozhat arról, hogy a Feleknek a keresetlevélen és az ellenkérelmen kívül milyen egyéb írásbeli beadványokat kell vagy lehet benyújtaniuk. E keretjegyzőkönyv 20. cikkével összhangban a választottbírói testület meghatározza az említett írásbeli beadványok benyújtásának határidejét.

20. CIKK

Határidők

A választottbírói testület által a keresetlevél, az ellenkérelem és bármely más írásbeli beadvány benyújtására megállapított határidő nem haladhatja meg a 90 napot. Mindazonáltal a választottbírói testület ezt a határidőt meghosszabbíthatja, amennyiben indokoltnak ítéli.

21. CIKK

Ideiglenes intézkedések

A választottbírói testület nem hozhat ideiglenes intézkedéseket.

22. CIKK

Bizonyítékok

1. Minden Társult Félnek bizonyítékokat kell szolgáltatnia azokról a tényekről, amelyekre keresetlevelét, illetve ellenkérelmét alapítja.
2. A választottbírói testület az eljárás során bármikor felkérheti a Társult Feleket, hogy az előírt határidőn belül nyújtsanak be kiegészítő bizonyítékokat.
3. A választottbírói testület meghatározza a benyújtott bizonyítékok elfogadhatóságát, relevanciáját és megalapozottságát.

23. CIKK

Meghallgatás

1. A választottbíráóság elnöke az e keretjegyzőkönyv 28. cikkének (1) bekezdésével összhangban meghatározott indikatív menetrend alapján, valamint a Társult Felekkel és a választottbírói testület többi tagjával folytatott konzultációt követően értesíti a Társult Feleket a meghallgatás napjáról, időpontjáról és helyszínéről. Ezt az információt a nyilvánosan közzéteszik, kivéve, ha a meghallgatás nem nyilvános.
2. A választottbírói testület a Társult Felekkel egyetértésben úgy dönthet, hogy nem tart meghallgatást.

3. Amennyiben a Társult Felek másként nem állapodnak meg, a meghallgatást e keretjegyzőkönyv 15. cikkével összhangban Hágában, az Állandó Választottbíróság helyiségeiben tartják.

4. A választottbírói testület további meghallgatásokat is összehívhat, amennyiben a Felek erről megállapodnak.

5. A meghallgatáson a választottbírói testület minden tagjának végig jelen kell lennie.

6. A Felek eltérő megállapodásának hiányában a következő személyek vehetnek részt a meghallgatáson, függetlenül attól, hogy az nyilvános-e vagy sem:

(a) a Társult Felek képviselői;

(b) a tanácsadók;

(c) az asszisztensek;

(d) a választottbírói testület tolmácsai, fordítói és jegyzőkönyvvezetői; valamint

(e) a választottbírói testület által kijelölt szakértők.

7. Legkésőbb öt nappal a meghallgatás időpontja előtt valamennyi Társult Fél a választottbírói testület és a másik Társult Fél elé terjeszti azon személyek névsorát, akik a meghallgatáson az adott Társult Fél nevében szóban fogják kifejteni álláspontjukat vagy előadást fognak tartani, valamint az adott Társult Fél azon egyéb képviselőinek és tanácsadóinak nevét, akik részt vesznek a meghallgatáson.

8. Annak biztosítása érdekében, hogy a felperes és az alperes egyenlő időt kapjon érvei előterjesztésére és a válaszadásra, a tárgyalást a következő sorrendben kell lefolytatni:

(a) érvelés;

(i) a felperes érvelése;

(ii) az alperes érvelése;

(b) válasz;

(i) a felperes válasza;

(ii) az alperes viszontválasza.

9. A választottbírói testület a meghallgatás során bármikor kérdéseket intézhet bármelyik Félhez.

10. A választottbírói testület gondoskodik arról, hogy a meghallgatás jegyzőkönyvét a meghallgatást követően a lehető leghamarabb elkészítsék és kézbesítsék. A Társult Felek a meghallgatás napjától számított tíz napon belül észrevételeket tehetnek a jegyzőkönyvvel kapcsolatban. A választottbírói testület figyelembe veheti ezeket az észrevételeket.

11. A meghallgatást követő tíz napon belül mindegyik Társult Fél kiegészítő írásbeli beadványt nyújthat be a választottbírói testületnek minden olyan kérdéssel kapcsolatban, amely a meghallgatás során felmerült.

24. CIKK

Mulasztás

1. Ha a választottbírói testület által az e keretjegyzőkönyv 20. cikkével összhangban megállapított határidőn belül és jogos akadály hiányában a felperes nem nyújtotta be keresetlevelét, a választottbírói testület elrendeli a választottbírószági eljárás lezárását, kivéve, ha olyan kérdések merülnek fel, amelyek tekintetében szükséges lehet a határozathozatal vagy azt a testület helyénvalónak ítéli.

2. Ha a választottbírói testület által az e keretjegyzőkönyv 20. cikkével összhangban megállapított határidőn belül és jogos akadály hiányában az alperes nem nyújtotta be a választottbírószági értesítésre adott válaszát vagy ellenkérelmét, a választottbírói testület elrendeli az eljárás folytatását, ami nem jelenti azt, hogy a választottbírói testület úgy tekintheti, hogy a benyújtás elmulasztása egyenértékű a felperes állításainak alperes általi elfogadásával.

Ez a bekezdés akkor is alkalmazandó, ha a felperes nem nyújtott be viszontválaszt a viszontkeresetre.

3. Ha az e keretjegyzőkönyv alapján megfelelően értesített Társult Felek valamelyike nem jelenik meg a meghallgatáson anélkül, hogy a mulasztás jogos akadályára hivatkozna, a választottbírói testület lefolytathatja a választottbírószági eljárást.

4. Amennyiben a kiegészítő bizonyítékok benyújtására szabályszerűen felkért egyik Társult Fél ezt a megállapított határidőn belül és jogos akadályra való hivatkozás nélkül elmulasztja, a választottbírói testület a rendelkezésére álló bizonyítékok alapján dönt.

25. CIKK

Titoktartás

1. Az egyik Társult Fél és a választottbírói testület bizalmasan kezeli azokat az információkat, amelyeket a másik Társult Fél a választottbírói testület elé terjesztett és bizalmas információként jelölt meg.

Amennyiben valamely Társult Fél olyan írásbeli beadványt nyújt be a választottbírói testületnek, amely bizalmas információkat tartalmaz, 15 napon belül megküldi a beadvány bizalmas információ nélküli változatát is, amelyet nyilvánosságra hoznak.

2. E keretjegyzőkönyv semmilyen formában nem akadályozza meg a Társult Feleket abban, hogy saját írásbeli beadványaikat, a választottbírói testület által benyújtott kérdésekre adott válaszaikat vagy a szóbeli érvelésük átiratát nyilvánosságra hozzák, feltéve, hogy ezt oly módon teszik, hogy a másik Társult Fél által benyújtott információkra való hivatkozáskor nem fednek fel olyan részletet, amelyet a másik Társult Fél bizalmasként jelölt meg.

3. A választottbírói testület előtti meghallgatás nyilvános, kivéve, ha valamely Társult Fél beadványai és érvei bizalmas információkat tartalmaznak, vagy ha a Társult Felek egyébiránt megállapodnak arról, hogy a meghallgatást nem teszik nyilvánossá. Ebben az esetben a Társult Felek fenntartják a meghallgatás titkosságát.

26. CIKK

Ex parte kapcsolatfelvétel

1. A választottbírósi eljárás során a választottbírói testület tagjai nem ülésezhetnek, illetve nem kommunikálhatnak szóban vagy írásban az egyik Társult Féllel a másik Társult Fél távollétében.

27. CIKK

Az eljárás lezárása

Ha a Társult Felek észszerű lehetőséget kaptak érveik ismertetésére, a választottbírói testület lezárhatja az eljárást.

6. FEJEZET

A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁG ELŐTTI ELJÁRÁSOK MENETRENDJE

28. CIKK

A választottbírói testület előtti eljárások menetrendje

1. A választottbírói testület a Társult Felekkel folytatott konzultációt követően a létrehozásától számított tíz napon belül elkészíti az eljárások indikatív menetrendjét. A választottbírói testület a Társult Felekkel folytatott konzultációt követően bármikor meghosszabbíthatja vagy lerövidítheti az e keretjegyzőkönyvben előírt vagy a Társult Felek által elfogadott határidőket.
2. A választottbírói testület a létrehozásától számított tizenkét hónapon belül értesíti határozatáról a Társult Feleket és a Vegyes Bizottságot. Amennyiben a választottbírói testület úgy ítéli meg, hogy a határidőt nem tudja betartani, annak elnöke köteles a Társult Feleket írásban értesíteni, jelezve a késedelem okait és azt az időpontot, amikor a testület a munkáját le kívánja zárni.
3. A választottbírói testület létrehozásától számított tíz napon belül a Társult Felek egyike indokolással ellátott kérelmet nyújthat be az ügy sürgősként való kezelése érdekében. Ilyen esetben a választottbírói testület a kérelem kézhezvételétől számított 15 napon belül döntést hoz az ügy sürgősségéről. Amennyiben a választottbírói testület sürgősnek minősíti az ügyet, a választottbírói testület minden erőfeszítést megtesz annak érdekében, hogy az ügy érdemében hozott határozatáról a létrehozásától számított hat hónapon belül értesítse a Társult Feleket.

7. FEJEZET

A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI HATÁROZAT

29. CIKK

A választottbírói testület határozatai

1. A választottbírói testület minden erőfeszítést megtesz annak érdekében, hogy konszenzussal hozzon határozatot. Amennyiben a határozatot a választottbírói testület erőfeszítései ellenére nem lehet konszenzussal meghozni, a választottbírói határozatot többségi szavazással kell meghozni.
2. A választottbírói testület tagjainak eltérő véleményeit semmilyen esetben nem teszik közzé.
3. A választottbírói határozatok kötelező érvényűek a Társult Felekre nézve. A határozat felvázolja a ténymegállapításokat, a megállapodás vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazhatóságát és a döntésben tett megállapítások és következtetések indoklását.

30. CIKK

A választottbírói határozat formája és hatálya

1. A választottbírói testület a különböző kérdésekben különböző időpontokban külön választottbírói határozatokat hozhat.

2. A választottbíróági határozatokat írásban kell meghozni, és azokat indokolással kell ellátni.
3. A választottbíróági határozatok véglegesek és kötelező érvényűek a Társult Felekre nézve.
4. A választottbíróági határozatot a választottbírói testület tagjai aláírják, valamint feltüntetik a határozat meghozatalának időpontját és a választottbíráskodás helyét. A választottbírói testület tagjai által aláírt választottbíróági határozat másolatát az Állandó Választottbíróóság továbbítja a Társult Feleknek.
5. A Társult Felek a választottbíróági határozatokat teljes egészében közzéteszik, a bizalmas információknak az e keretjegyzőkönyv 25. cikkében előírt védelmére is figyelemmel.
6. A Társult Felek haladéktalanul végrehajtják a választottbíróági határozatokat.

31. CIKK

Kölcsönösen elfogadható megoldás vagy az eljárás megszüntetésének egyéb okai

1. A Társult Felek bármikor kölcsönösen elfogadható megoldást találhatnak vitájukra. Ebben az esetben a Társult Felek közösen értesítik a választottbírói testületet e megoldásról. Ha a megoldáshoz valamelyik Társult Fél jóváhagyása szükséges, az értesítésben hivatkozni kell erre a követelményre, és a választottbíróági eljárást fel kell függeszteni az ilyen eljárás lezárultáig. Amennyiben nincs szükség jóváhagyásra, illetve az ilyen belső eljárás lezárultáról értesítést küldtek, a választottbíróági eljárás lezárul.

2. Amennyiben a választottbíróági eljárás folytatása a határozat meghozatala előtt, az (1) bekezdésben nem említett bármely más okból lehetetlenné vagy szükségtelenné válik, a választottbírói testület tájékoztatja a Társult Feleket azon szándékáról, hogy az eljárás lezárására irányuló végzést kíván kiadni. A választottbírói testület felhatalmazást kap e végzés kiadására, kivéve, ha olyan lezáratlan kérdések merülnek fel, amelyekről szükséges lehet határozni, illetve ha a választottbírói testület ezt szükségesnek ítéli.
3. A választottbírói testület továbbítja a Feleknek a választottbírói testület tagjai által aláírt, a választottbíróági eljárást lezáró végzést vagy a kölcsönösen elfogadott egyezséget. A kölcsönösen elfogadott egyezségekre e keretjegyzőkönyv 30. cikkének (2)–(6) bekezdése alkalmazandó.

32. CIKK

Választottbíróági határozat helyesbítése

1. A választottbíróági határozat kézhezvételétől számított 30 napon belül bármelyik Társult Fél – a másik Társult Félnek és az Állandó Választottbíróáságnak küldött értesítéssel – kérheti a választottbírói testületet, hogy a határozatban javítsa ki a számítási hibákat, a lényeges vagy gépelési hibákat, valamint a hasonló jellegű hibákat vagy hiányosságokat. Amennyiben a választottbírói testület ezt a kérést indokoltnak ítéli, a helyesbítést a kérelem kézhezvételétől számított 45 napon belül elvégzi. Az ilyen kérésnek nincs halasztó hatálya.
2. A választottbírói testület saját kezdeményezésére a határozatáról szóló értesítéstől számított 30 napon belül helyesbítéseket hajthat végre.
3. E cikk értelmében a helyesbítéseket írásban kell elvégezni, és azok a választottbíróági határozat szerves részét képezik. Az ilyen helyesbítésekre e keretjegyzőkönyv 30. cikkének (2)–(6) bekezdése alkalmazandó.

8. FEJEZET

PÉNZÜGYI KÉRDÉSEK

33. CIKK

A választottbírói testület tagjainak és asszisztenseiknek fizetendő díjazás és költségtérítés

A Felek a választottbírói testület létrehozásától számított hét napon belül bármilyen kommunikációs eszköz útján megállapodnak a következőkről:

- (a) a választottbírói testület tagjainak fizetendő díjazás és költségtérítés, amelynek észszerűnek és a Kereskedelmi Világszervezet keretében létrehozott testületek normáihoz hasonlónak kell lennie;
- (b) az asszisztenseknek fizetendő díjazás, ami úgy értendő, hogy a választottbírói testület minden egyes tagja után az asszisztenseknek fizetendő díjazásnak észszerűnek kell lennie, és annak teljes összege semmi esetre sem haladhatja meg az adott tag díjazásának egyharmadát.

34. CIKK

Költségek

1. A Társult Felek maguk viselik saját költségeiket és a választottbírói testület költségeinek felét.

2. A választottbírói testület az ügy érdemében hozott határozatban állapítja meg költségeit. Ezek a költségek csak a következőkre terjedhetnek ki:

- (a) a választottbírói testület tagjainak járó, külön-külön megállapított és e keretjegyzőkönyv 34. cikk a) pontjával összhangban maga a testület által meghatározott díjak;
- (b) a választottbírói testület tagjainak utazási és egyéb költségei;
- (c) az Állandó Választottbíróság díjai és költségei.

3. A (2) bekezdésben említett költségeknek észszerűnek kell lenniük, figyelembe véve a perértéket, a jogvita összetettségét, a választottbírói testület tagjai és az általuk kijelölt szakértők által a jogvitára fordított időt, valamint az adott ügy minden egyéb releváns körülményét.

35. CIKK

A költségek letétbe helyezése

1. A választottbírói eljárás kezdetén az Állandó Választottbíróság kérheti a Felektől, hogy előzetesen utaljanak át az e keretjegyzőkönyv 35. cikkének (2) bekezdésében említett költségek becsült összegének megfelelő letétet.
2. A választottbírói eljárás során az Állandó Választottbíróság további összegek letétbe helyezését kérheti a Felektől.

3. A Felek által e cikk alapján letétbe helyezett valamennyi összeget az Állandó Választottbírósághoz utalják, amely azokat a ténylegesen felmerült költségek fedezésére fordítja, beleértve különösen a választottbírói testület és az Állandó Választottbíróság tagjainak díjait.

A VÁLASZTOTTBÍRÓI TESTÜLETEK TAGJAINAK MAGATARTÁSI KÓDEXE

1. CIKK

Az eljáró személyek felelőssége

1. A választottbírósi eljárás integritásának és pártatlanságának megőrzése érdekében valamennyi választottbírói testületi tagjelölt:
 - (a) kerüli a szabálytalanságot és a szabálytalanság látszatát;
 - (b) független és pártatlan;
 - (c) elkerül bármely közvetlen vagy közvetett összeférhetetlenséget; valamint
 - (d) szigorú magatartási normákat követ a vitarendezési eljárás integritásának és pártatlanságának megőrzése érdekében.
2. A választottbírói testület korábbi jelöltjeinek vagy tagjainak eleget kell tenniük az e függelék 5. és 6. cikkében meghatározott kötelezettségeknek.

2. CIKK

A választottbírói testület tagjainak közzétételi kötelezettségei

1. A jelöltek a választottbírói testület tagjává történő megválasztásuk megerősítése előtt, írásban tájékoztatják a Társult Feleket minden olyan érdekeltségről, kapcsolatról vagy ügyről, amely tudomásuk szerint hatással lehet függetlenségükre vagy pártatlanságukra, vagy amely észszerű megfontolások alapján szabálytalanság vagy elfogultság látszatát keltheti a választottbírói testület előtt folyó eljárások során.
2. A választottbírói testület jelöltjei és tagjai a magatartási kódex tényleges vagy potenciális megsértésével kapcsolatos kérdésekről kizárólag a Vegyes Bizottságot tájékoztatják a Társult Felek általi mérlegelés céljából.
3. A választottbírói testület tagjai a választottbírói testület előtt folyó eljárások bármely szakaszában írásban tájékoztatják a Feleket az (1) bekezdésben említett olyan érdekeltségeikről, kapcsolataikról vagy ügyeikről, amelyekről tudomásuk van vagy tudomást szereznek.

3. CIKK

A választottbírói testület tagjainak átvilágítása

1. Kiválasztásuk esetén a választottbírói testület tagjai a választottbírói testület előtt folyó eljárások teljes időtartama alatt alaposan és gyorsan, tisztességgel és szorgalommal látják el feladataikat.

2. Ennek keretében a választottbírói testület tagjai különösen:
- (a) csak az eljárás folyamán a választottbírói testület elé terjesztett, a határozathozatalhoz szükséges kérdéseket vizsgálják, és e feladatot harmadik személyre nem ruházhatják át;
 - (b) megtesznek minden szükséges lépést annak biztosítására, hogy asszisztenseik tisztában legyenek az e függelék 1., 2. és 6. cikkében foglaltakkal, és azokat betartsák.

4. CIKK

A választottbírói testület tagjainak függetlensége és pártatlansága

A választottbírói testület tagjai:

- (a) függetlenek és pártatlanok, kerülik a szabálytalanság vagy elfogultság látszatát, valamint önérdék, külső nyomás, politikai megfontolás, társadalmi nyomás, az Unióhoz vagy a Társult Államokhoz való lojalitás vagy a kritikától való félelem nem befolyásolja őket;
- (b) sem közvetlenül, sem közvetve nem vállalnak olyan kötelezettséget vagy nem fogadnak el olyan előnyt, amely hatással lehet a feladataik megfelelő ellátására, vagy ilyen hatás látszatát keltheti;
- (c) nem használják fel a választottbírói testület tagjaként betöltött pozíciójukat semmilyen személyes vagy magánérdek előmozdítására, és elkerülik mindazokat a cselekményeket, amelyek olyan látszatot kelthetnek, hogy mások a különleges pozíciójuknál fogva képesek befolyásolni őket;

- (d) nem engedik, hogy pénzügyi, üzleti, szakmai, családi vagy társadalmi kapcsolataik vagy hatásköreik befolyásolják a magatartásukat és döntésüket;
- (e) kerülnek minden olyan kapcsolat vagy pénzügyi érdek létesítését, amely hatással lehet pártatlanságukra, vagy amely észszerű megfontolások alapján szabálytalanság vagy elfogultság látszatát keltheti;
- (f) nem vitatják meg az egyik vagy mindkét Féllel a választottbírói testület előtt folyó eljárás tárgyának vagy lefolytatásának bármely szempontját a választottbírói testület többi tagjának távollétében.

5. CIKK

A választottbírói testület korábbi tagjainak kötelezettségei

A választottbírói testület valamennyi korábbi tagja kerül az olyan cselekmények, amelyek azt a látszatot kelthetik, hogy feladataik ellátása során elfogultak voltak, vagy a választottbírói testület bármely határozatából vagy döntéséből előnyük származott.

6. CIKK

Titoktartás

1. A választottbírói testület valamennyi tagja és korábbi tagja mindenkor tartózkodik az alábbiaktól:
 - (a) a választottbírói testület előtt folyó eljárásokra vonatkozó vagy az ilyen eljárások során szerzett bármely nem nyilvános információ nyilvánosságra hozatala vagy felhasználása, kivéve ha az az említett eljárások céljából történik; és különösen az ilyen információ nyilvánosságra hozatala vagy felhasználása személyes előny vagy más számára szerzett előny, illetve mások érdekeinek hátrányos befolyásolása céljából;
 - (b) a választottbírói testület tanácskozásain elhangzottaknak, illetve a testület bármely tagja véleményének nyilvánosságra hozatala.
2. A választottbírói testület tagjai nem hozhatják nyilvánosságra a választottbírói testület döntését vagy annak egyes részeit, mielőtt azt e keretjegyzőkönyvvel összhangban közzé nem teszik.

7. KERETJEGYZŐKÖNYV

A PARLAMENTI TÁRSULÁSI BIZOTTSÁG ALAPOKMÁNYÁRÓL

1. CIKK

A keretmegállapodás 78. cikkével létrehozott Parlamenti Társulási Bizottság e megállapodás és ezen alapokmány rendelkezéseinek megfelelően alakul meg és működik.

2. CIKK

A Parlamenti Társulási Bizottság tizenkét tagból áll. Az Európai Parlament négy tagot, a Társult Államok parlamentjei pedig négy-négy tagot neveznek ki.

3. CIKK

A Parlamenti Társulási Bizottság saját elnökét és alelnökét saját tagjai közül választja meg. A Parlamenti Társulási Bizottság elnöki tisztét évente felváltva egy, az Európai Parlament által, illetve valamelyik Társult Állam parlamentje által kijelölt tag tölti be.

4. CIKK

A Parlamenti Társulási Bizottság évente legalább egy alkalommal, az EU-ban és valamely Társult Államban felváltva tartja rendes ülését. A Parlamenti Társulási Bizottság minden ülésén dönt arról, hogy hol tartsa meg következő rendes ülését. Rendkívüli ülés összehívására akkor kerülhet sor, ha a Parlamenti Társulási Bizottság az e keretjegyzőkönyv 5. cikke szerint elfogadott eljárási szabályzatának megfelelően így határoz.

5. CIKK

A Parlamenti Társulási Bizottság tagjainak kétharmados többségével fogadja el eljárási szabályzatát.

6. CIKK

A Parlamenti Társulási Bizottságban való tagsággal járó költségeket a tagot jelölő parlament viseli.